

Gwada ta sabi da Lukwa

Zlrafta Lukwa ta gwadani

¹ Ari n̄arma Tawfilus, nda ndaḡha mnduha ta n̄avata ka vinda gwada ta gh̄a skwiha ta luta mataba n̄ni. ² Ka vindafta h̄aḡ manda va skwi ng-haḡ gwal ta nzakway ka masl̄amts̄aka tsa skwi ya, ta nuta ka gwal mna gwada Lazglafta daga taḡtaḡ. ³ Ka n̄avata i'i guli ka psa s̄aḡta d̄ina ta skwiha ta luta daga taḡtaḡ n̄a vindaghafta nda tvani a mala da Tawfilus, ⁴ kada s̄aḡta ka ta kd̄avakta v̄erda skwiha mutsaf ka ta tagha skwi ta gh̄aḡani.

I Zakari nda Elizabet

⁵ Mantsa tama, ma fitika nzakwa mgham Hiridus ta ga mgham ta had̄ika Zudiya, mamu sana mndu ta dra skwi n̄a Lazglafta, Zakari hgani mataba mnd̄era la Abiya mnd̄era gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta. Elizabet hga markwa taḡ ta sabi nda ma mnd̄era la Haruna. ⁶ Tud̄ukwa mndu h̄aḡ his his ta wa ira Lazglafta. Ta snay h̄aḡ ta zlah̄a Lazglafta nda skwa dzahayhani, had̄ masl̄ivinza ta ks̄aḡta h̄aḡ wa. ⁷ Mutsaf a h̄aḡ ta zwan̄ dekdek wa, kabga ka dz̄agh̄aḡ Elizabet, lula ima taḡ guli.

Dza'a n̄atsay ka ta zwan̄ ka duhwala Lazglafta nda Zakari

⁸ Ma sana fitik, ta maga sl̄na tsa dra skwi ya Zakari ta k̄ama Lazglafta, kabga mb̄adagagha mb̄ada fitik n̄a magay mnd̄era taḡ ta tsa sl̄na ya, ⁹ ka zbapt̄a lu nda vindima ta Zakari n̄a lami da h̄ega

Lazglafta da dra urdi manda ya snu gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta magay. ¹⁰ Magatá tsa fitika dra urdi ya, ka sli'aftá tsi ka lami da həga Lazglafta da dra tsa urdi ya, ta magə dəmga ta du'a ma bli. ¹¹ Má tsa tama, gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta kəma Zakari, ka sladata nda ga zeghwa tsa gwir ta drə lu ta urdi ya. ¹² Na gi nghanja Zakari, ka ghudzaftá tsi da zləŋ, sraw vghani. ¹³ «Ma zləŋ ka ta zləŋ Zakari, wana tsu'aftsu'a Lazglafta ta ndəba dzva gha. Dza'a yagha ya markwa ghuni Elizabet ta zwanja zgun ɲa tsanaftá gha ta hgani ka Yuhwana, ¹⁴ dza'a rfay ka ta rfu katakata, dagala gwal dza'a rfu ta ghəŋani guli. ¹⁵ Ka mndu dagala dza'a nzakwa tsi ta kəma Lazglafta. Had dza'a sa ima inabi dər skwi ta ghuya mndu wa. Dza'a ndəghundəgha nda Sulkum nda ghuəba daga ma huəa mani. ¹⁶ Dza'a nda ndəgha zwana la Isra'ila dza'a vranakta tsi da Lazglafta Mghama taŋ. ¹⁷ Ta kəma ta kəma dza'a dza'a tsi nda slnani ta kəma Lazglafta nda Sulkum, nda mbraku manda ɲa Iliya ɲa dzranaftá* nzaku mataba dadaha nda zwana taŋ, ɲa vranaktá ghəŋa gwal ta maga ghwadaka skwi ka ɲərma mnduha. Mantsa ya dza'a payafta† tsi ta mnduha ɲa fata taŋ ta vgha ɲa Lazglafta,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ¹⁸ «Waka yu dza'a snaŋtá skwi mantsa? Wana i'i halata mndu yu, markwa ini guli nda hala,» ka Zakari nda tsi. ¹⁹ Ka tsa duhwala Lazglafta ya zlghanaftawi mantsa: «I'i Gabriyel‡ ya, ta sladu ta kəma Lazglafta ɲa maganató slna. Tsatsi ta

* **1:17** Ngha ta Malatsi 4:6 † **1:17** Ngha ta Malatsi 3:23-24.

‡ **1:19** Tsaya duhwala Lazglafta ghunaf lu.

ghunigihata n̄a gwad̄gaghata, ka mnaghatá tsa Lfida Gwada ya. ²⁰ Ndana tama, wana ka dza'a nuta ka rgha. Lavin̄ta a ka ta gwada ha ka sagha fitika magata tsa skwiha ya wa, kabga zlg haf a ka ta tsa skwi dza'a magaku ma fitikani mnagha yu ya wu,» ka'a.

²¹ Ta nzatá mnduha ka kzla saba Zakari, sew sabə a wa. Ka ndanu hən̄ ta ndanu: «Nu ta slanaghata ma həga Lazglafta tama?» ka hən̄. ²² Manda sabani, ka traptá tsi ta gwada nda tskatá mnduha, gi ka tsatsaftá hən̄ kazlay: Mamu mazəmzəm ta slanaghata ma həga Lazglafta kə'a. Lavin̄ a ta gwada nda wi nda hən̄ wu, mbada ka mnay nda dzvu n̄a tan̄.

²³ Tahula kduta fitika maga slnani, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ²⁴ Nzđava a tahula tsa wu, ka zlg haftá markwa tan̄ Elizabet ta hudī. Ka zatá Elizabet ta tili hutaf ta đifa vgha. Ka'a mantsa: ²⁵ «Zđakatahudī ya magiha Mgham Lazglafta, ka skwa hula si nzakwa đa ta kəma mnduha đa, kabga ta ya a yu ta zwan̄ wa. Ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i ndana, ka klaghutá tsa hula ya ta ghən̄a đa,» ka'a.

Dza'a n̄atsay ka ta zwan̄, ka duhwala Lazglafta nda Mari

²⁶ Ta mamku' a tilani, ka ghunaftá Lazglafta ta duhwalani Gabriyel da sana luwa ta hgu lu ka Nazaret ma hadika Galili, ²⁷ da sana daghali ta hgu lu ka Mari ta dzugu sana mndu Yusufu hgani ta sabə nda ma mndəra la Dawuda. ²⁸ Ka lamə tsi slanaghata: «Zgu tsa, tfaghaghatfa Lazglafta ta wi katakata. Kawadaga Mgham Lazglafta nda

kagha,» ka'a nda tsi. ²⁹ K6anafta tsa gwada ya ta Mari, «nu mndera nana ma ga zgu tama,» ka'a ma ghəni. ³⁰ Ka duhwala Lazglafta nda tsi mantsa: «Ma zləŋ ka ta zləŋ Mari, zbapzba Lazglafta ta kagha ka tfaghaghatawi. ³¹ Wana dza'a zlg haf-zlg ha ka ta hudī, ŋa yata gha ta zwanja zgun, ŋa tsanafta gha ta hgani ka Yesu. ³² Dza'a nzakway ka mndu dagala, dza'a hgay lu ka Zwanja Lazglafta ta luwa ŋa vlanja Lazglafta ta ga mgham manda ŋa dzidzani Dawuda. ³³ Dza'a gay ta mgham ta ghəŋa la Isra'ila ŋa kdekeden, kdavakta a tsa ga mghamani ya wu,» ka'a. ³⁴ Ka Mari nda tsa duhwala Lazglafta ya mantsa: «Kinawu ka skwi dza'a magaku mantsa, ya wya ta sna a yu ta zgun wu?» ka Mari. ³⁵ «Sulkum nda ghu6a dza'a saha ta ghəŋa gha. Mbrakwa Lazglafta ta luwa dza'a bukwaghamta. Tsaya dza'a kəl lu ka hga tsa zwanj nda ghu6a dza'a yata ka ya ka Zwanja Lazglafta. ³⁶ Ngha a ka ta zba gha Elizabet si kul faftá lu ta ghəŋ ta yayni ta zwanj ná, wa'a nda hudī ndana, mamku' a tilani na nda va tsa halatani ya tani ra. ³⁷ Had sana skwi ta tranaghatá Lazglafta wa,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. ³⁸ Yaw, «kwalva Lazglafta i'i, ka maga Lazglafta manda ya mniha ka,» ka Mari. Ka sli'afta duhwala Lazglafta tavatani ka laghwi.

Laghwa Mari nghanaghatá Elizabet

³⁹ Ma va tsa fitik ya, ka sli'aftá Mari misim-misim ka laghwi da sana luwa ta ghwá ma hadika Yahuda da nghanaghatá Elizabet. ⁴⁰ Ka lamə tsi da həga ga Zakari ka ganaghatá tsi ta zgu ta Elizabet. ⁴¹ Na gi snanja Elizabet ta ga zgwa Mari, gi

ka skalavaftá zwanj ma hudani. Ka ndəghanaftá Sulkum nda ghuḅa ta Elizabet. ⁴² Ka klanjta tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Kagha, nda tfawi ta ghəṅja kagha mataba mi'aha. Na zwanj ma huda gha na guli, nda tfawi ta ghəṅjani. ⁴³ Waka yu mutsa nana ma zɔaku kəl mani ma mghama da ka sagha da ini na? ⁴⁴ Nda sna ka ná, ma fitika lama tsa ga zgwa gha ya tsərah da sləməṅja da, ka skalavaftá na zwanj ma huda da na da rfu. ⁴⁵ Nda tfawi ta ghəṅja kagha, kagha ta zlgħaftá skwiha mna gha lu ta dza'a magaku kahwathwata daga da Mgham Lazglafta ya.»

Fa laha Mari

⁴⁶ Ka Mari mantsa:

«Ta zləzlvay yu ta Lazglafta.

⁴⁷ Ta taku ɲudufa da da rfu ta ghəṅja tsatsi mnda mba i'i,

⁴⁸ kabga dvafɔva ta nghapta ka kwalvani nda hta. Wana daga ndana, nda tfawi ta ghəṅjani ka inda zivra mnduha dza'azlay nda i'i,

⁴⁹ kabga dagala ɲərma skwiha magiha Lazglafta nda mbra.

Nda ghuḅa həga Lazglafta.

⁵⁰ Tawa hidahidani ná, nda nza ɲa dekdek ta ghəṅja gwal ta zləṅay.

⁵¹ Nda dzvani maran̄ta tsi ta mbrakwani, ka gh-zlɪntá tsi ta gwal ta gla ghəṅ, nda ghərɔaku ma ɲudufa tan̄.

⁵² Ka slisliɲwiɲtá tsi ta sanlaha ma gwal dagaladagala ta dughurukwa dasu, ka kapanaftá tsi ta gwal nda hta,

kə'a? «Zlah dza'a nzakway ka mndu dagala, kabga kawadaga Lazglafta nda tsa zwan̄ ya,» ka həŋ.

Zləzlvay Zakari ta zdakwa Lazglafta

⁶⁷ Tsa Zakari dani ma tsa zwan̄ ya kay, ka ndəghanaftá Sulkum nda ghuḅa, ka zraftá tsi ta mna skwi dza'a magaku: ⁶⁸ «Zləzlvama Mgham Lazglafta la Isra'ila kabga saghani da katan̄tá mnduhani, ka varatá tsi ta həŋ.

⁶⁹ Ka sladamatá tsi ta mnda mba mndu nda mbra ta sabi

ma zivra Dawuda ta nzakway ka kwalvani,

⁷⁰ manda ya mnigij̄ tsi nda ma wa la anabi daga ghalya kazlay:

⁷¹ Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghumaha ghuni,

nda ya da gwal ta dra kaghuni kə'a.

⁷² Mantsa ya, maranan̄mara ta tsa tva hidahidani ya ta dzidzih̄a mu,

ka havaktá tsi ka tsa dzratá wani nda ghuḅa ya, §

⁷³ manda ya waḁana tsi ta dzidza mu Abraham,

⁷⁴ “Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghuma ghuni,

kada laviŋta kuni ta ksanatá slna kul haḁ zləŋ,

⁷⁵ ŋa nzata ghuni ka gwal nda ghuḅa,

gwal tdukwa ta kəmani ma inda kdavakta hafa mu.”

⁷⁶ Kagha zwan̄a ḁa, anaba Lazglafta ta luwa dza'a hga lu ta kagha.

Kagha dza'a tin̄laghuta ka mgham ŋa faḁanatá tvi,

⁷⁷ Ŋa snanamtá mnduhani kazlay:

dza'a mbay ta həŋ ma platá dmakwa tan̄ kə'a.

§ 1:72 Ngha ta Levitik 26:42.

⁷⁸ Dagala tawa hidahida nda zdaku da Lazglafta mu kæl tsi ka vlagatá tsuwadákani manda fitik ta safi

gavzlazlan, ka sagha da amu daga ta luwa,

⁷⁹ ña tsuwadákaku ta ghəŋa gwal ta nzaku ma grusl,

nda gwal ta nzaku ta wa hɔ́ak ma sulkuma mtaku, nda ya ña pgha səla mu ta tva zdaku,» ka'a.

⁸⁰ Mbaɗa tsa zwan ya ka glaku, ka sgaku mbrakwani ma Sulkum, ka nzatá tsi ma mtak ha ka sagha fitik kæl tsi ka maraŋtá nzakwani banluwa da la Isra'ila.

2

Yagatá Yesu

Mat 1:18-25

¹ Ma tsa fitik ya, ka mnaftá mgham Sezar Augustus ta zlahu kazlay: Vindaftá mbsaka inda mnduha ma dzva Ruma kə'a. ² Ma fitika nza-kwa Kiriniyus ka ñumna ta hadika Siri zlrafta tsa taŋtaŋa mbəɗaftá mbsaka mnduha ya. ³ Inda mnduha ka sli'i həŋ da vinda hga taŋ ma luwa taŋ. ⁴ Ka sli'afta Yusufu ma luwa Nazaret ta hadika Galili, ka ñladaftá tsi da luwa Batlehem ma hadika Zudiya ta nzakway ka luwa kæl lu ka yatá mgham Dawuda. Lafla da hada kabga sabə ma mndəra Dawuda tsatsi. ⁵ Ka laf tsi kawadaga nda makumidzani Mari nda huɗi ya, da vinda hga taŋ. ⁶ Manda ɓhadaghata taŋ da hada, ka sagha fitika dgakwa Mari. ⁷ Ka yatá tsi ta zumalani ka zwanja zgun, ka mbsamtá tsi ma lgut ka hananamta ma tsu'aŋ, kabga mutsaf a həŋ ta həga nzakwa matbay wa.

*Mnay duhwala Lazglafta ta Lfida Gwada ŋa gwal
ngha rini*

⁸ Tsaw ma va tsa luwa ya mamu gwal ta ngha rini, ta hani ma mtak ta ngha rina taŋ. ⁹ Ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta kəma taŋ, ka wanaftá tsuwadaka glakwa Lazglafta ta həŋ. Ka ksaptá zləŋ ta həŋ katakata. ¹⁰ «Ma zləŋ kuni ta zləŋ, kabga Lfida Gwada dza'a nzakway ka skwa rfu dagala da inda mnduha sagha yu da mnaghunata. ¹¹ Gita yəgaghunata lu ta mnda mba mndu ta nzakway ka Kristi ma luwa Dawuda. ¹² Wya ŋizla dza'a kəl kuni ka tsəmafta: Dza'a slanaghasla kuni ta vzi'uwa mbsam lu ma lgut ka hananamta ma tsu'aŋ,» ka duhwala Lazglafta nda həŋ. ¹³ Ka gi sli'agatá ndəghata sanlaha ma duhwalha Lazglafta ta luwa ŋərɓisl slanaghatá tsa turtuk ya. Ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. Ka həŋ mantsa:

¹⁴ «Glaku ŋa Lazglafta ta luwa,
zdaku ta ghəŋa hadik mataba mnduha dvu tsi.»

Sli'a gwal ngha rini da luwa Batlehem

¹⁵ Manda vraghuta tsa duhwalha Lazglafta ya ta luwa, ka tsa gwal ngha rini ya mataba taŋ mantsa: «Mbadma da luwa Batlehem ka nghanata mu ta tsa skwi ta maguta mnama lu ya,» ka həŋ. ¹⁶ Ka sli'aftá həŋ ka laghwi misimmisim, ka slanaghatá həŋ ta i Mari nda Yusufu nda tsa zwaŋa vzi'uwa ya hananam lu ma tsu'aŋ*. ¹⁷ Tahula nghanəta taŋ, ka rusu həŋ ta skwi mnana lu ta həŋ ta ghəŋ tsa vzi'uwa ya. ¹⁸ Ka ndərmim inda gwal ta sna tsa skwi ta mnə gwal ngha rini ŋa taŋ ya nda ndərmima. ¹⁹ Ka ŋanatá Mari ta inda tsa skwiha

* **2:16** Ngha ta Lukwa 2:7.

ya ma ghəŋani ka ndanu ta ghəŋani. ²⁰ Ka vraghutá tsa gwal nga rini ya dzagha taŋ nda vla glaku nda zləzlvu ŋa Lazglafta ta ghəŋa inda skwi snaŋ həŋ, ka nghanťá həŋ manda va skwi ya mnana lu ta həŋ ya. ²¹ Ta matghasa fitik ŋa tsanatá fafađa tsa zwaŋ ya, ka tsanaftá lu ta hgu ka Yesu, tsa hgu mna duhwala Lazglafta ma kďaku mani ka zlgħaftá huďani ya.

Maranťá Yesu ma həga Lazglafta

²² Kďatá tsa fitika ghuďata Mari manda ya ta mnə zlahá Musa ya, ka klagħatá i Mari nda Yusufu ta tsa zwaŋ ya da Ursalima ŋa vlanťá Lazglafta. ²³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta ka-zlay: Inda zumali ka zwaŋa zgun† ná, ŋa Lazglafta ya kə'a ya. ²⁴ Ka dranaftá həŋ ta Lazglafta ŋa pla ghəŋ ta «kukuha his ka zwana ghərbu' ‡ his a tsi» manda ya nda vinda ma zlahá Mgham Lazglafta.

Rfay Saminu ta Lazglafta

²⁵ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ma Ursalima Simeyuna hgani. Tsa mndu ya ná, tďukwa mndu ya, ta snay ta gwada da Lazglafta. Ta kzlayk-zlay ta mnda mba la Isra'ila. Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda tsi guli. ²⁶ Si mnanaŋmna Sulkum nda ghuďa kazlay: Haď dza'a mtuta karaku ka ta nga a tsi ta ghunatá mnda Lazglafta ta nzakway ka Kristi wu kə'a. ²⁷ Ka ghunaftá Sulkum nda ghuďa da həga Lazglafta, ta kladagħatá i dani nda mani ta Yesu ŋa kďinťa magatá skwi manda ya mna zlahu ŋa magay. ²⁸ Ka tsu'aftá tsatsi ta tsa zwaŋ ya ma dzvani, ka rfu tsi ta Lazglafta. Ka'a mantsa:

† 2:23 Ngha ta Sabi 13:2, 12, 15 nda Mbsak 18:15-16. ‡ 2:24 Ngha ta Zlahu 12:8.

29 «Ndana tama mghama ɗa,
 nda kɗa magatá slna gha, zlanzla ta kwalva gha,
 ka ɓhata tsi nda vghata zɗaku manda ya mna ka,
 30 kabga nda ngha yu nda ira ɗa ta mbaku vla ka,
 31 mbaku ya payaf ka ɗa inda mnduha demdem.
 32 Tsuwadaf ya ɗa inda mndɔra mndu.
 Tsatsi dza'a klaktá glaku ɗa mnduha gha la
 Isra'ila.»

33 Ka va ndərmim i dani nda mani ta skwi ta gwadə lu ta ghəɗa tsa zwan ya. 34 Ka tfanaghatá Simeyuna ta wi ta hən. Ka'a nda Mari mantsa: «Nana zwan na ná, dza'a klakkla ta zləmbaku, nda sli'afɗa ɗa ndəghata sanlaha ma mnduha ma la Isra'ila. Dza'a nzakway ka ɗizla daga da Lazglafta, ɗa husantani ta sanlaha ma mnduha. 35 Dza'a tuzigin tuza ta skwi ma ɗudufa mnduha. Vəɗa kagha guli ɗa nzakwa ɗudufa gha manda skwi sligla lu nda kafay,» ka'a nda Mari mani ma tsa zwan ya.

Rfay Ana ta Lazglafta ta ghəɗa Yesu

36 Mamu sana marakw ka anabi nda hala katakata, Ana hgani, makwa Fanuwal ma mndɔra la Asira. Ndəfən yeya vaku maga tsi nda zə'al manda laghani da mndu, 37 ka nzaku tsi ka wadgu. Tghasmbsak fwad mida imani. Ma həga Lazglafta ta nzakwa tsi ta ksanatá slna nda fitik tani nda rvidik tani, nda ma maga du'a nda suma. 38 Bhadaghata tsatsi guli, ma va tsa fitik ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta, ka mnə tsi ta gwadə ta Yesu ɗa inda gwal ta kzla mbakwa Ursalima.

Glakwa Yesu ma luwa Nazaret

³⁹ Tahula kđinṭa i Yusufu nda Mari ta maga skwi ya mnə zlaha Lazglafta, ka vraghutá həṅ da luwa taṅ ma Nazaret ta hadíka Galili. ⁴⁰ Ka glaku tsa zwaṅ ya, ka sifaku tsi, dagala dífil ma ghəṅani, kawadaga zdakwa Lazglafta guli nda tsi.

Yesu ma həga Lazglafta ma Ursalima

⁴¹ Inda vaku i dani nda mani ma Yesu ta dza'a da skala Pak ma Ursalima. ⁴² Magatá ima tsa zwaṅ ya ghwanpđə his, ka ṅlaghatá tsi kawadaga nda i dani nda mani da Ursalima da tsa skala Pak ya manda ya snu həṅ ta magay. ⁴³ Tahula kdatá tsa skalú ya ta vru həṅ dzagha, ta tsaghutá Yesu ta vgha nda həṅ ka nzaghuta ma Ursalima kul snaṅtá i dani nda mani. ⁴⁴ Ba ta mbada həṅ kawadaga nda grahani ka həṅ sizlay. Tekulemes vagha taṅ ta mbada, ka zbə həṅ mataba mndəra taṅ nda grahani, lay ngha a həṅ wa. ⁴⁵ Trapta taṅ ta pahay, ka vraghutá həṅ pahay ma Ursalima. ⁴⁶ Badú mahkəna fitik, ka slanaghatá həṅ ma həga Lazglafta ta nzaku mataba gwal tagha zlahu ṅa mnduha, ta sna skwi ta mnə həṅ, ta dza'a nda đawaṅta da həṅ guli. ⁴⁷ Faflara, ka tsa gwal ta sna tsa zlgħawi ta zlgħə tsi nda tsa snaṅtá skwani ya. ⁴⁸ Na ghur nghanṭá i dani nda mani, ka ndra'u həṅ nda ndra'uwa. «Sagəṅ, nu kəl ka ka maganṅnatá skwi mandana? Hərfa ta aṅni nda da gha na təklək ta psa kagha,» ka mani nda tsi. ⁴⁹ «ṅaw kaghuni ta i'i ta psay na? Sna a kuni kazlay: Dza'a nzə ma həga da đa yu ta nzaku kə'a ra?» ka'a nda həṅ. ⁵⁰ Tsərid, sna a həṅ ta tsa skwi ta mnə tsi ṅa taṅ ya wa. ⁵¹ Mantsa tama, ka snatá tsi ta gwada taṅ, ka sli'aftá tsi kawadaga nda həṅ, ka valaghata da

Nazaret. Ka ḡanataḡ mani ta inda tsa skwiha ya ma ghəḡani. ⁵² Ka glaku Yesu, ka sgaku difilani, ka zdəganataḡ nzakwani ta Lazglafta nda mnduha tani.

3

Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni ka Yuhwana nda mnduha

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Yuh 1:19-28

¹ Ta Maghwanəpdə hutafa vakwa Tiber Sezar ta pala, ta nzakwə Pwanəḡ Pilat ka ḡumna ta hadika Zudiya, ta gə Hiridus ta mgham ta hadika Galili, ta gə zwanamani Filip guli ta mgham ta hadika Iture nda hadika Trakunita, ta gə Lisaniya guli ta hadika Abilena. ² Ma tsa fitik ya guli, i Hana nda Kayifa mali ta ghəḡ gwal dra skwi ḡa Lazglafta. Ka sagha gwada Lazglafta da ghəḡa Yuhwana zwanə Zakari ma mtak. ³ Ka sli'afḡa Yuhwana ka laghwi da ra inda luwa ta wanafta ghwa Zurdeḡ nda hagaku, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakwa ghuni,» ka'a.

⁴ Manda ya nda vinda ma deftera anabi Isaya kazlay:

«Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta gugudaku ma mtak kazlay:

payanawa paya ta tvi ḡa Mgham,
ka lele'anata kuni kə'a.

⁵ Ka sanamta lu ta inda vli ka didiḡa,
ka tasiḡta lu ta inda ghwaḡ nda kudunurha, ka
dayapta lu ta skwi ka ghulunud,
ka payanata lu ta huraḡasl ta tvi,

6 ɲa nghanɲa inda mnda səla ta mbaku da Lazglafta* .»

7 Ka mnə tsi ɲa tsa mnduha ta sli'adaghata rutututa da maga batem da tsi ya. Ka'a mantsa: «Mndəra la mupuhwa, wa ta mnaghunata kazlay: Hwayawahwaya ta basa ɲuduf ta sagha ta kəma kə'a na? 8 Magawamaga ta slna ya ta maranɲa mbədatá nzakwa ghuni, ka zlanɲa kuni ta mnay ma ghəɲa ghuni kazlay: Abraham ná, dzidza ɲni ya, kə'a. Ka yu ta mnaghunata ná, laviɲlava Lazglafta ta nanaftá ya palaha ya ka zwana Abraham. 9 Daswa ka kuni! Nda ghada kapatá slpada ɲa tsinɲá fu daga ta slrəɲ. Inda fu ya kul zdaku yakwani, dza'a tsinɲsa lu ka vzamta ma vu,» ka'a.

10 Ka dəmga nda Yuhwana mantsa: «Nu ta raku ɲa magay ɲni tama?» ka həɲ. 11 Ka'a nda həɲ mantsa: «Mndu ya his lgut da tsi, ka dganapdga tsi nda mndu ya kul had tsi da tsi. Mndu ya mamu skwa zay da tsi guli, ka maga tsi mantsa ya,» ka'a.

12 Ka sli'adaghatá gwal ta tska dzumna guli, ɲa maganafta Yuhwana ta batem ta həɲ, ka dawə həɲ da tsi: «Maləm, nu ta raku ɲa magay aɲni guli?» ka həɲ. 13 Ka'a nda həɲ mantsa: «Ma daw kuni ta skwi da mndu ka malaghutá ya tsaf lu,» ka'a nda həɲ. 14 «A ki aɲni, nu ta raku ɲa magay ɲni?» ka La sludzi dawənɲa guli da tsi. Ka'a nda həɲ mantsa: «Ma mbrəh kuni ta mndu ɲa vlaghunata skwi, rfawa ta rfu nda kuraghuta skwi ta plaghunata lu,» ka'a.

Mndu ta malaghuta ka Yuhwana

15 «Zlah Kristi a na mndu na ri,» ka mnduha nda Yuhwana, kabga nda fa ghəɲa tanɲ ka kzla

* 3:6 Ngha ta Isaya 40:3-5.

saghani. ¹⁶ Ka'a nda hən mantsa: «I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem, ama mamu mndu ta sagha ta malaghutá i'i nda mbraku. Slaghu a i'i ka plinjá zu'a baabahani wa. Tsatsi, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghuḅa nda ya nda vu. ¹⁷ Nda ḡatá kuwatavihi ma dzvani, dza'a vihapviha ta hyani, ḡa tskamtani ma gvurani, ḡa driḡtani ta sabatbat nda vu kul mtavata,» ka'a nda hən demdem. ¹⁸ Mantse ya ka Yuhwana ta mna Lfidá Gwadá ḡa mnduha, ka dza'a nda vla ndəghata hidakuha ḡa taḡ.

Tsamta Hirudus Anḡipas ta Yuhwana ma gamak

¹⁹ Ka dvanaghatá Yuhwana ta mgham Hiridus ta ghəḡa klugudunustani ta Hiridiya markwa zwanamani Filip, nda ya ta ghəḡa ndəghata sanlaha ma ghwadaka skwi ta magə tsi. ²⁰ Ka ksamtá tsi ta Yuhwana da gamak, ka sganaghata ta ghəḡa tsa ghwadaka skwi ta magə tsi ya.

Maganaftá batem ta Yesu

Mat 3:13-17, Mak 1:9-11

²¹ Manda ya ta maganafta Yuhwana ta batem ta mnduha, ka lagha Yesu ka maganaftá lu ta batem guli. Ta ndəbu tsi ta dzvu, ka gunatá luwa buwan, ²² ka saha Sulkum nda ghuḅa ta ghəḡani manda ghərbu' ta nghə mnduha. Mantse, ka snaku lwa Lazglafta daga ta luwa ta mnay kazlay: Kaha Zwanḡa dá dvu yu ma hyahya ḡudufa dá†, ka'a.

Mndəra la taḡ ma Yesu

Mat 1:1-17

† 3:22 Ngha ta Zabura 2:7 nda Isaya 42:1.

²³ Ta magay ima Yesu ta hkən mbsak ta zlraftá tsi ta ksa slnani. Manda va ya ta ndanu mnduha kazlay: Zwaṅa Yusufu ya kə'a ya, wya mndəra taṅ: Yusufu, Yusufa Heli, ²⁴ Hela Matat, Matata Levi, Levi Malki, Malki Zanay, Zanaya Yusufu, ²⁵ Yusufa Matatiyas, Matatiyasa Amus, Amusa Nahum, Nahuma Hesəla, Hesəla Nagay, ²⁶ Nagaya Mahat, Mahata Matatiyas, Matatiyasa Samayin, Samayina Yusek, Yuseka Yuda, ²⁷ Yuda Yuwana, Yuwana Resa, Resa Zwarubabel, Zerubabela Salatiyel, Salatiyela Neri, ²⁸ Nera Malki, Malki Adi, Adi Kasam, Kasama Elmadama, Elmadama Yera, ²⁹ Yera Dzesuwa, Dzesuwa Eliyezer, Eliyezera Yurima, Yurima Matat, Matata Levi, ³⁰ Leva Simeyuna, Simeyuna Yudah, Yudaha Yusufu, Yusufa Yunam, Yunama Iliyakim, ³¹ Iliyakima Meleya, Meleya Mena, Mena Matat, Matata Nataṅ, Nataṅa Dawuda, ³² Dawuda Yesay, Yesaya Ubed, Ubeda Buwaz, Buwaz Sala, Sala Nasuṅ, ³³ Nasuṅa Aminadap, Aminadapa Admin, Admina Arni, Arni Hesərum, Hesruma Fares, Faresa Yuda, ³⁴ Yuda Yakubu, Yakubu Izak, Izaka Abraham, Abrahama Tera, Tera Nahur, ³⁵ Nahura Seruk, Serukwa Ragaw, Ragawa Falek, Faleka Eber, Ebera Sala, ³⁶ Sala Kayinam, Kayinama Afaksad, Afaksada Sema, Sema Nuhu, Nuhwa Lamek, ³⁷ Lameka Matusalah, Matusalaha Inuk, Inukwa Yered, Yereda Maleleyel, Maleleyela Kayinan, ³⁸ Kayinana Inus, Inusa Set, Seta Adamu, Adamu ya Zwaṅa Lazglafta.

Dzəghan̄ta halaway ta Yesu
Mat 4:1-11, Mak 1:12-13

¹ Ta vragaptá Yesu ma ghwa Zurden, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuḅa. Ka wawu tsa Sulkum ya ma mtak, ² fitik fwad mbsak zaŋ a ta skwa zay wa. Ka dzəghan̄tá halaway. Tahula luta tsa fitikha ya, ka kuzlanaftá maya. ³ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka Zwaŋa Lazglafta ka katsi, mnanamna ta na pala na, ka navapta tsi ka bu-radi,» ka'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda skwa zay kwen̄kwen̄ yeya a ta nzakwa mndu ta nzaku nda hafu wu kə'a,» ka Yesu.* ⁵ Ka kladaftá halaway ta Yesu ta wa lilwa, ka gi maranatá tsi ta inda za mgham ma ghəŋa hadik. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Dza'a vlaghavla yu ta inda na mbraku nda glaku ma na ghəŋa hadik na, kabga klafkla lu ka vlihata ma dzva ḁa. Lavin̄lava yu ta vlan̄tá mndu ya ta ḁvu yu guli. ⁷ Ka tsəlḅa tsəlḅa ka ma ghuva ḁa, ta vlaghavla yu,» ka'a. ⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma ghuva Mgham Lazglafta gha dza'a tsəlḅa ka ta tsəlḅu, ka maganata slnani turtukwani†,» ka'a. ⁹ Ka kləglaghatá halaway ta Yesu da Ursalima, ka kladafta ta bḁəma həga Lazglafta ka sladanata. Ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwaŋa Lazglafta ka katsi, vzada vgha gha hadna, kabga nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ¹⁰ Dza'a mnanamna ta duhwalhani ta luwa ŋa nghapta ka kagha kə'a. ¹¹ Ka'a guli na: “Ŋa tsu'afta taŋ ta kagha ma dzva taŋ, yagha pala ḁa

* **4:4** Ngha ta vrafta ta Zlahu 8:3. † **4:8** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:13-14.

dzughusta ta sɛla”» ka’a‡. ¹² Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha dekdek kə’a,» ka’a. ¹³ Kɔakwa halaway ta dzəghaŋta nda inda tsa skwiha kavghakavgha ya, ka zlanavatá tsi ka laghwi ŋa bađu ma sani guli.

Kwalaghutá Yesu ma Nazaret

Mat 4:12-17, Mak 1:14-15

¹⁴ Ta sli’aftá Yesu ka laghwi ta hađika Galili nda ndəgha nda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa. Ka tuta hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya. ¹⁵ Ka tataghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda, ka ghubu mnduha.

Zlafta Yesu ta slnani ma Galili

Mat 13:53-58, Mak 6:1-6

¹⁶ Ka sli’aftá tsi ka Laghwi da Nazaret, luwa ta glakwani. Ka lamə tsi da həga tagha skwa la Yahuda bađu sabat* manda ya snu tsi. Ka sli’aftá tsi ŋa dzaŋaftá skwi ma defteri. ¹⁷ Ka klaftá lu ta deftera anabi Isaya ka vlan̄ta. Ka plan̄tá tsi, ka slanaghatá tsi ta vli vindaf lu kazlay:

¹⁸ «Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda i’i ŋa vlihatá mbraku.

Zbapzba Lazglafta ta i’i ka tfidaghatawi ŋa mnanatá Lfida Gwada ta gwal ka pđu, ghunafghuna ta i’i ŋa mnanatá gwal habaf lu kazlay: Palaghunispala lu kə’a,

ŋa gwanin̄tá ira gwal nda ghulpa,

ŋa zlu’agapta da ta gwal raghwana lu,

¹⁹ ŋa snanamta da ta mnduha ta vaku

‡ **4:11** Ngha ta zabura 91:11-12. § **4:12** Vrafta ta Zlahu 6:16.

* **4:16** Ngha ta Sabi 20:10.

dza'a sagha zdakwa Lazglafta†» kə'a.

²⁰ Manda kdīntani ta dzaṅafta, ka mbsaftá tsi ka vlanťá kwalva ma tsa həga ya, ka nzadatá tsi. Ka pghaftá inda tsa mnduha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya ta iri tida: ²¹ Ka Yesu nda hən mantša: «Nana gwada Lazglafta snaṅ kuni nda sləmənə ghuni gita na ná, nda kda magatani ka ṅa ghuni,» kə'a. ²² Inda tsa hahən ma tsa vli ya ka zdəganatá tsi ta hən, ka ndərmim hən ta tsa gwada zdaku ta sabə ma wani ya. Ka hən mantša: «Zwanə Yusufu a na mndu na kay tsawa,» ka hən. ²³ Ka Yesu nda hən mantša: «Nda sna yu dza'a mnay kuni ta mahdihdi ta ghənə i'i kazlay: Ka duhtur ka katsi ná, mbanafmba ta ghənə gha kagha ka ghənə gha kə'a. Ka kuni dza'azlay nda i'i guli, "magamaga hadna ma luwa gha ta tsa skwiha snaṅ ṅni ta magə ka ma Kafarnahum ya"» kə'a. ²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had lu ta tsu'afťa hmətət ta dər wati ma anabi ma luwani wa, ka Yesu sganaghatá hən. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma fitika nzakwa anabi Iliya, si nda ndəgha wadguha ma Isra'ila, ka ghwalutá luwa ka vaku hkən nda tili mku', ka slatá maya dagala ta hadika Yahuda, ²⁶ Má ṅa ghunafta lu ta Iliya ṅa katanťa ya dər turtuk ma tsa wadguha la Yahuda ya, ka ghunaftá lu katanťá sana markwa wadga ma luwa Sarepta ta hadika Siduṅ. ²⁷ Ma fitika nzakwa anabi Alisa guli, si nda ndəgha gwal nda rda mndu ta hən ma Isra'ila, had ya mbanaf lu dər turtuk mataba taṅ wu, Na'ama mnda la Siri‡ yeya mbanaf lu.»

† 4:19 Ngha ta Isaya 61:1-2. ‡ 4:27 Ngha ta 2 Mghamha 5:1-14.

²⁸ Ka 6asaftá hən ta ɲuɖuf demdem ma tsa həga tagha skwa La Yahuda ya, manda snaɲta taɲ ta tsa gwada ya. ²⁹ Ka sli'aftá hən, ka ksagaptá Yesu ma huɖa luwa, ka kladapta ta wa lilwa tsa ghwá baf hən ta luwa taɲ tida ya, ma ɲa sliɲwidɪɲta, ³⁰ ka tsəhaptá Yesu ta vghani mataba taɲ ka laghwani.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ksa da duhwala halaway

Mak 1:21-28

³¹ Ka laha tsi da luwa Kafarnahum ta hadika Galili. Baɖu sabat, ka taghə tsi ta skwi ɲa mnduha. ³² Ka ndərmim lu ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa gwadani ya. ³³ Ma tsa həga tagha skwa taɲ ya, mamu sana mndu ksu duhwala halaway mataba taɲ. Ka sli'aftá tsi nda lili. ³⁴ «Aya! Yesu zwaɲa la Nazaret, nu gwada gha nda aɲni sagha ka da zada aɲni? Wya nda sna yu mndu nda ghuɖa daga da Lazglafta kagha kə'a, ka'a» ³⁵ «Haf wa gha, sapsa ma na mndu na!» ka Yesu dvanaghata. Gi ka slanatá tsa duhwala halaway ya ta tsa mndu ya mataba tskatá mnduha, ka saghu tsi mida kul balanata. ³⁶ Ka tsutá ɲuɖufa mnduha demdem, ha ka ɖadawu hən mataba taɲ kazlay: Nu mndərga nana ma skwi? Na gi dvanaghatani nda sgit nda mbraku ta duhwala halaway ná, gi saghwa taɲ, ka hən. ³⁷ Ka tutá hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya.

Mbanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Mat 8:14-17, Mak 1:29-34

³⁸ Manda sli'agapta taɲ ma həga tagha skwa la Yahuda, ka laghu hən da Simuɲ. Ta lagha hən ta 6asa ɲuɖidar midza Simuɲ katakata. Ka ndəbu lu

ta dzvu da Yesu ɲa katanɲá tsa marakw ya. ³⁹ Ka ɓukudanaghatá tsi ta tsa marakw ya, «zliɲzla!» ka'a nda ɲudidar, ka zliɲtá tsi. Gi hadahada ka sli'aftá tsa marakw ya ka maganatá skwa zay ta hɛɲ.

⁴⁰ Manda dɔɔdata fitik, ka hladaghatá gwal nda mnduha taɲ kul dughwanaku da daɲwaha kavghakavgha ta hɛɲ da Yesu, ka fafanaghatá tsi ta dzvu ta hɛɲ, ka mbambanaftá hɛɲ. ⁴¹ Ka sli'agaptá duhwala halaway guli nda lili ma ndɔghata mnduha. Ta sli'agaptá hɛɲ, ka hɛɲ mantse: «kagha ná, Zwaɲa Lazglafta ka,» ka hɛɲ nda tsi. Ka davanaghatá Yesu ta hɛɲ, ɲa hanaftá wi ta hɛɲ, kabga nda sna hahɛɲ kazlay: Tsatsi Kristi kɛ'a.

*Sli'a Yesu da mna Lfida Gwada ma luwa Zudiya
Mak 1:35-39*

⁴² Na tsadakwa vli, ka sabɛ Yesu ka laghwɛ da mtak. Ka sli'aftá mnduha ka zbay, ka slanaghatá hɛɲ, ka kumɛ hɛɲ ta ɲanata yaha lavaghwɛ tavata hɛɲ. ⁴³ Ka Yesu mantse: «Dina guli ka mnananɲa da ta Lfida Gwada ta ghɛɲa ga mghama Lazglafta ta sana luwaha, kabga tsaya kɛl Lazglafta ka ghunighata,» ka'a nda hɛɲ. ⁴⁴ Ka sli'aftá tsi ka laghwɛ. Ka va rɛ tsi ta vli ta mna tsa Lfida Gwada ya ma inda hɛga tagha skwa la Zudiya.

5

*Hgafɛta Yesu ta taɲtaɲa duhwalhani
Mat 4:18-22, Mak 1:16-20*

¹ Ma sana fitik ta nzaku Yesu ta wa drɛf ma Genezaret, ka va sli'adaghata dɛmga dlivis

slanaghata ḡa sna gwada Lazglafta da tsi. ² Ka nghanṡa tsi ta kwambaluha his ta wa tsa drəf ya, sli'agaghu gwal tuma klipi mida ka laghu ghwaḡa kadəḡa taḡ. ³ Ka sli'afta Yesu ka lamə da sani ma tsa kwambaluha ya, ta nzakway ka ḡa Simuḡ. «Gavadanam gava kwitikw nda ma huḡa drəf,» ka'a nda Piyer. Ka nzagaptā tsi mida ka tagha skwi ḡa mnduha.

⁴ Manda kdakwani ta gwada, «Gavadanamwa gava ta kwambalu da takataka drəf, ka wudadata kuni nda graha gha ta kadəḡa ghuni ḡa tuma klipi,» ka'a nda Simuḡ. ⁵ Ka Piyer mantsa: «Mghama ḡa, kurzliḡ hana ḡni ta tumay, lay mutsaf a ḡni wa. Yaw, dza'a vzadavza ḡni tama ta gwada gha» ka'a nda tsi. ⁶ Ka vzadatā həḡ, ka waftā tsi ta ndəghata klipiha ta malaghutā mbraku ka kuma ratsiḡta kadəḡa taḡ. ⁷ Ka kəməts həḡ ta sanlaha ma graha taḡ ma sana kwambalu ḡa sagha katanṡa həḡ. Ka sagha tsahaya, ka ndaghanaftā həḡ ta tsa kwambaluha taḡ ya his his, ha ka kumə tsa kwambaluha taḡ ya ta zamta da imi. ⁸ «Mghama ḡa! laghula gha tavata i'i kabga mnda dmaku yu,» ka Simuḡ Piyer tsəlbata ma ghuva Yesu nghər tsi ta tsa skwi ya. ⁹ Tsaw si hluhla zləḡ ta i Piyer nda grahani ta ghəḡa tsa mandərmima tuma klipi maga həḡ ya. ¹⁰ Mantsa ya hluta tsi ta i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi ta gwaftā vgha nda i Simuḡ ya guli. Ama ka Yesu nda Simuḡ mantsa: «Ma zləḡ ka, daga ndanana, mnduha dza'a ka hlakta,» ka'a nda tsi. ¹¹ Manda vranakta taḡ ta tsa kwambaluha ya ta wa sgam, sdak zlanavazla həḡ ta inda skwiha taḡ ka laghwi mista Yesu.

*Mbanafta Yesu ta sani mndu nda rda mndu tida
Mat 8:1-4, Mak 1:40-45*

¹² Ma sana fitik ma nzakwa Yesu ma sana luwa, ka lagha sana mndu ksu rda mndu. Na gi ngantani ta Yesu, ka zlambatá tsi zlumbruh ma ghuvani ka ndaba dzvu. «Mghama da, ka ta kumay ka laviŋlava ka ta mbidifta ka nzakwa yu nda ghuḅa,» ka'a. ¹³ Ka fadapta Yesu ta dzvani ka ksanta. Ka Yesu mantsa: «Ta kumay yu ta mbafta gha, mbafmba gha,» ka'a. Gi hlets mbaftá ka nzaku tsi nda ghuḅa. ¹⁴ Tahula tsa ka'a nda tsi mantsa: «Yahayaha ka da walaŋtá mnananŋtá mndu, la da marananŋtá vgha gha ta mndu ta dra skwi ŋa Lazglafta karaku, ka vlata ka ta skwi manda ya vindaf Musa ŋa grafta mnduha ta mbatá kagha,» ka'a nda tsi.

¹⁵ Ka va sgaku dza'a hga Yesu da zərwa, ka sli'aktá dəmga da sna gwada da tsi nda ya ŋa mutsaftá mbaku ma danwaha taŋ guli. ¹⁶ Ama ta gdafa Yesu ta laghwi da mtak da maga du'a.

*Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani
Mat 9:1-8, Mak 2:1-12*

¹⁷ Ma sana fitik ta tagha skwi Yesu ŋa dəmga, ta nzaku la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha hada ta sli'akta ma inda luwa ta hadika Galili nda ya ma luwa Ursalima, nda pdakwa gwal ma hadika Zudiya. Ka va sgaku maravata mbrakwa Mgham Lazglafta nda ma mbambay Yesu ta mnduha ma danwaha taŋ. ¹⁸ Ka sli'adaghatá mnduha, ka tsukwadanaghatá sanlaha ta sana mndu nda rwa səlani. Ka zbə həŋ ta ḡhadanamta da həga fata ta kəma Yesu. ¹⁹ Ka traptá həŋ ta tvi ŋa lami, kabga hiḅa ta mnduha. Ka kladaftá həŋ nda ta

bdəma həga, ka gunaptá hən ta ghəja tsa həga ya, ka fadatá hən sruh fata ta kəma Yesu nda ta tsa ghurum ya nda ghzləjani nda ghzləjani mataba tskata mnduha. ²⁰ Nghanata Yesu ta zlgħay nda ηudufa tan ná, «nda pla dmakwa gha sagəj,» ka'a nda tsi. ²¹ «Wana ma mndu ta kwarakwara ba? Wa ta lavintá pla dmakwa mndu ta ghəja Lazglafta turtukwani na?» ka tsa gwal tagħa zlahu ηa mnduha nda la Farisa ya ta ndanay ma ghəja tan. ²² «Ndanawu mndəra na ta ndanu kuni ba! ka Yesu nda hən, kabga nda sna tsatsi ta ndana tan. ²³ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ηa na mndu na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re? Ari mal blakwa mnay kazlay: Sli'afslia ka mbada ka ta mbada kə'a na? ²⁴ Ala, ka da grafta kuni kazlay: Mamu Zwanə mndu nda mbrakwa plintá dmakwa mndu ta ghəja hadik» kə'a, ka yu ta mnaghata gra wa, «sli'afslia, kla ta skwa hana gha, la dzagħa gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya.

²⁵ Gi hadahada brahwat sli'afta tsa mndu ya tsa ta nghanay mnduha demdem, zləjal klaftá skwa hanani, ka dza'a dzaghani nda zləzlvə Lazglafta. ²⁶ Ka ndərmim inda mnduha nda ndərmima, ka zləzlvu hən ta Lazglafta. «Nda ngha ηni ta skwa mandərmimi gita,» ka hən nda zləj nda zləj.

Hgafə Yesu ta Levi ηa dza'a mistani

Mat 9:9-13, Mak 2:13-17

²⁷ Tahula tsa, ka sabə Yesu ka nghanatá tsi ta sana mnda tska dzumna Levi hgani, ta nzaku ma həga ksa slnani. «Mbadá mista da,» ka'a nda tsi. ²⁸ Ka sli'aftá Levi ka zlanavatá inda tsa skwiha ta magə tsi ya ka lagħwi mistani. ²⁹ Lagħa Levi ka maganatá skwa zay ga' ga tan. Ka nzata hən ka zay

kawadaga nda ndəghata mnduha, nda sanlaha ma gwal tska dzumna guli mataba taŋ. ³⁰ Ka rurunwaku la Farisa nda mnduha taŋ ta tagha zlahu ŋa mnduha ta rurunwaku. Ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka za skwi nda sa skwi kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma ghwadaka mnduha na?» ka həŋ nda duhwalha Yesu. ³¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Had gwal dughwana ta zba duhur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ³² Sagha a yu da hagaktá gwal ta mnay kazlay: Tudukwa aŋni kə'a wu, sa da haga gwal ta snanŋa kazlay: Gwal dmaku aŋni kə'a yu, ŋa mbədanafŋa taŋ ta nzakwa taŋ,» ka'a nda həŋ.

Mnay Yesu ta gwada ta suma
Mat 9:14-17, Mak 2:18-22

³³ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Ta sumay i duhwalha Yuhwana nda duhwalha aŋni ta suma ka maga du'a tazlay, za skwa zay taŋ nda sa skwa say taŋ ŋa duhwalha kagha,» ka həŋ. ³⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a lavinlava kuni ta mnay kazlay: Tkwe' sumawa suma ta suma kə'a nda graha zwanja midzi ka ta kawadaga zwanja midzi nda həŋ bađu kla makwa ra? ³⁵ Dza'a saghasa fitik ŋa kləgədanaghutá zwanja midzi ta həŋ. Ma tsa fitikha ya dza'a suma həŋ ta suma,» ka'a nda həŋ. ³⁶ Ka'a nda həŋ nda mahdihdi guli mantsa: «Had mndu ta kuhwa'atá lfida lgut ŋa tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ala ka kuhwa a kuhwa lu ta tsa lfida lgut ya ka tsamtá halatani nda tsi katsi, rəta a ngha tsatá tsa halata lgut ya wa. ³⁷ Had mndu dza'a pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka pghampgha lu katsi, dza'a tinŋa ta tsa

zlibi ya, ɲa mbəzutani ta bəghutá lu ma zliba huta. ³⁸ Ma zliba huta ta ka lfid ta pghamta lu ta ima inabi ta ka nuni. ³⁹ Had mndu ta sutá ima inabi nda tawa dza'a zba səgəltá ima inabi ta ka nuni guli wa. “Mal zďakwa ya nda tawa” ka lu ta mnay,» ka'a.

6

Zwanja mndu mgham ta ghəɲa sabat

Mat 12:1-8, Mak 2:23-28

¹ Bađu sana fitika sabat, ta lap Yesu ta tvi ma takataka vwaha alkama kawadaga nda duhwalhani, ka ɓala'atá duhwalhani ta ghəɲani. Ka vərđə həɲ ma dzvu ka dghaday. ² Mamu sanlaha ma la Farisa ta nghanťá həɲ. Ka'a nda həɲ nda həɲ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka maga skwi ya pyaf lu ta magay bađu sabat na?» ka həɲ. ³ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Ta dzanaf a kuni ta skwi maga Dawuda* ma sana fitik kuzlanafər maya kawadaga nda gwal ta dza'a mistani tani ra? ⁴ Ka sli'aftá tsi ka lami da həga Lazglafta, ka klaftá tsi ta buradi fana lu ta Lazglafta ka zuta, daganafha ta tsa gwal mistani ya guli, aɲ mndani za a hamata mndu ta tsa skwi ta fanata lu ta Lazglafta ya wa, ba gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta yeya ta zay.†» ⁵ «Zwanja mndu ná, tsatsi mgham ta ghəɲa sabat,» ka'a nda həɲ.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Mak 3:1-6

⁶ Ma sana sabat guli, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi. Mamu sana

* **6:3** Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. † **6:4** Ngha ta 1 Samuyel 26:6.

mndu nda mta dzva zeghwani hada. ⁷ Ma tsa vli ya guli, mamu gwal tagha zlahu ŋa mnduha‡ nda la Farisa, ta kuma mutsaftá rutsak ta Yesu ŋa razay. Ka nzatá həŋ ka ngha Yesu ta iri ta iri ŋa nghay ka dza'a mbər mba a wa tsi ta mndu bađu sabbat, ka həŋ. ⁸ Tsaw nda sna Yesu ta ndana taŋ. Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta nghay mnduha,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka sli'aftá tsa mndu ya ka sladata. ⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nu skwi mna zlahu mu ŋa magay bađu sabbat na? Maga skwi dína ta raku re, ari maga skwi kul díniku a na? Mbanaftá hafu skwi nda ra re, ari klaptá hafu mida a guli?» ka Yesu dawanta da tsa gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, nda tsa la Farisa ya. ¹⁰ Ka waftá Yesu ta həŋ turtuk turtuk. Ka'a mantsa: «Tɔaptá ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu ya. Ka tɔaptá tsi ta tsa dzvani ya, ka vravaftá tsi yəmad. ¹¹ Ka kuzlanaftá tsi ta həŋ ta ŋuduf, ka laghu həŋ dzədzəraku mataba taŋ ŋa zba maganató ghwadaka skwi ta Yesu.

Zabafɔ Yesu ta duhwalhani ghwanɔpɔ his

Mat 10:1-4, Mak 3:13-19

¹² Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ka laghwi tavata ghwá da maga du'a. Ka hani tsi kurzliŋ nda iri ta maga du'a da Lazglafta. ¹³ Tsadakwa vlani, ka hagadaghatá Yesu ta duhwalhani tavatani, ka sli'adaghatá həŋ. Ka zaba'atá tsi ta mnduha ghwanɔpɔ his mataba taŋ, ka tsanaftá tsi ta hgu ta həŋ ka gwal ghunay. ¹⁴ Wya hga tsa mnduha ghwanɔpɔ his zaba a tsi ya: Mamu Simunɔ tsanaf

‡ 6:7 Ngha ta Irmíya 36:4 nda Izra 8:1.

tsi ta hgani ka Piyer, nda Andre zwanamani ma Simuŋ, nda Yakubu, nda Yuhwana, nda Filip, nda Bartelemi, ¹⁵ nda Mata, nda Tuma nda Yakubu zwanja Alfe, nda Simuŋ ta hgə lu ka mnda zlu'a ghwa, ¹⁶ nda Yuda zwanja Yakubu, nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Sli'akta dəmga sna gwada da Yesu

Mat 4:23-25

¹⁷ Tahula tsa, ka saha həŋ kawadaga, ka slada-vatá həŋ ta sana vli ka dandar tskava nəddəmata sanlaha ma duhwalhani, nda ndəghata mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima, nda sanlaha ta hadika Zudiya, nda sanlaha guli ta wa drəf ta nza-kway ka luwa Tir nda Siduŋ. ¹⁸ Inda tsa mnduha ya ná, sli'agagha da sna gwada da Yesu həŋ, nda ya ŋa mutsa mbaku ma danwa taŋ. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kasu ghwadaka sulkum ta həŋ. ¹⁹ Inda mndu ta zba tvi ŋa ksarŋta dər ndəhedf, kabga mamu mbraku ta sabə ma tsatsi ka mbamba həŋ.

Nda zɗakwani nda kuzlakwani

Mat 5:1-12

²⁰ Mantsa, ka waftá Yesu ta duhwalhani, ka'a mantsa: «Rfawarfa ta rfu, kaghuni gwal ka pɗu, kabga ŋa ghuni ga mghama Lazglafta.

²¹ Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta kuzlaŋta maya ndanana,

kabga dza'a baghaku kuni.

Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta taw ndanana,

kabga dza'a ghuɓasay kuni ta ghuɓasu.

²² Rfawarfa ta rfu ka ta husaŋhusa kuni ta mnduha, ka ta vzighunisvza həŋ,

ka ta razay hən ta kaghuni,
 ka ta vazay hən ta rutsak ta kaghuni kabga vəl
 zlgħafta ghuni ta Zwaṇa mndu.

²³ Rfawarfa ta rfu,
 ka vavalakwa kuni da rfu baḏu slaghunaghata tsa
 skwiha ya,
 kabga dza'a mutsay kuni ta nisəla dagala ta luwa.
 Mantsa ya si ta ghuya dzidziha taṇ ṇa la anabiha
 ghalya.

²⁴ Daṇwa ṇa ghuni kaghuni gwal ka gadghəl,
 kabga nda ghada mutsuta ghuni ta ṇa ghuni
 zdaku.

²⁵ Daṇwa ṇa ghuni!
 Kaghuni gwal nda bagha,
 kabga dza'a dzay maya ta kaghuni.
 Daṇwa ṇa ghuni!
 Kaghuni gwal ta ghuḅasu ndanana,
 kabga dza'a taway kuni ta taw nda ima taw.

²⁶ Daṇwa ṇa ghuni!
 ka ta mṇay inda mnduha ta zdaku ta kaghuni,
 kabga mantsa si ta mna dzidziha taṇ ta ghəṇa la
 ghwadaka anabiha ghalya.»

Dvuwadva ta ghumaha ghuni

Mat 5:38-48, 7:12a

²⁷ «Ka i'i nda kaghuni gwal ta sna gwada da
 ná, dvuwadva ta ghumaha ghuni, magawa zdaku
 ṇa gwal ta husaṇta kuni. ²⁸ Dawawa tfawi ta
 ghəṇa gwal ta ksi'a kaghuni. Ndəḅawa dzvu ta
 ghəṇa gwal ta giri ṇa ghuni. ²⁹ Ka dzughunus
 dza mndu ma lagəṇ katsi, mbəḅanawa sana lagəṇ
 guli. Ka kləgadhawkla mndu ta lguta huda gha
 katsi, ma pyə ka ta kləgədhawtá dawra gha.

³⁰ Vlanṽla ta skwi ta mndu ta dawanta da kagha. Ka klægədaghaw kla mndu ta skwa gha ṅa ṅani katsi, ma dawugəl ka da tsi. ³¹ Ka nu skwi dina ta kumə ka ghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga manda va tsaya ta hahəṅ guli. ³² Ka gwal ta dṽutá kaghuni yeya ka kaghuni ta dṽuta katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kaghuni tama ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli, gwal ta dṽutá hahəṅ ta dṽuta həṅ? ³³ Ka ṅa gwal ta magaghunata zdaku yeya ka kaghuni maga zdaku katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kaghuni ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli? ³⁴ Ka ṅa gwal ta ndanu kuni dza'a plaghunamta yeya ka kuni bla nzawa katsi ní, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kuni guli ya mantsa ya ta bla gwal dmaku ta nzawa ṅa gwal dmaku guli, ṅa planamtá həṅ manda va tsaya? ³⁵ Kaghuni ya ná, dṽuwadva ta ghumaha ghuni, magawamaga ta zdaku ṅa tan. 'Blawa nzawa ṅa mnduha, ma faf kuni ta ghəṅ ta vraghunamta, dza'a mamu nisəla ghuni dagala, dza'a nzakway kuni ka zwana Lazglafta ta luwa, kabga tsatsi ná, zda ghəṅani nda mnduha kul had ta rfa mndu, nda gwal ta sidi tani.»

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

Mat 7:1-5

³⁶ «Tawawa tawa ta hidahida ta mndu, manda ya ta taw Da ghuni ta hidahida ta mndu ya. ³⁷ Ma tsanagha kuni ta guma ta mndu. Had Lazglafta dza'a tsaghunaghatá guma guli wa. Ma ṅam kuni ta mndu ma ṅuduf, had Lazglafta dza'a ṅamtá kaghuni ma ṅuduf guli wa. Pliniswa dmakwa mnduha, dza'a plighunispla Lazglafta ta ṅa ghuni

guli. ³⁸ Vlawwa vla ta skwi ŋa mndu, dza'a vlay Lazglafta ŋa ghuni guli, ŋa ndəghaghunamta ta wa lguta ghuni, ka gəgzanata, ka va tsihwaghunamta, ka ndəghanafta ha ka paghakwani. Ta tsa skwi ta kəl kaghuni ka gra skwi ŋa mndu ya dza'a gra Lazglafta ŋa ghuni guli,» ka'a.

³⁹ Wya ka Yesu nda həŋ nda mahdihdi guli: «Dza'a ksay mndu nda ghulpa ta mndu nda ghulpa ka mbada ta tvi ra? Had həŋ dza'a rkaghata his his da ghurum ra? ⁴⁰ Had zwanj ta taghə lu ta skwi ŋani malaghutá Maləmani wu, ba ka nda tagha skwa tsa zwanj ya dza'a kəl tsi ka nzakway manda Maləmani kasi'i.

⁴¹ «Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi ngha hiwir ma ira zwanjama gha, kul had kagha ta nghapta ka dughusl ma ŋa gha iri na? ⁴² Waka kagha ta mnay ŋa zwanjama gha kazlay: Yaha ka klighista yu ta hiwir ma ira gha kə'a, ya ngha a kagha ta dughusl ma ŋa gha iri na? Mndəra wani ma madgwirmadgwir tsa? Kliginj kla karaku ta dughusl ma ŋa gha iri, kada nghanja ka ta vli ŋa lavinjá kliginjá hiwir ma ira zwanjama gha.»

Ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu

Mat 7:16-20, 12:33-35

⁴³ «Had yakwa fu zda ta yaku ta fu kul zdaku yakwani wa. Had yakwa fu kul zdaku yakwani ta yaku ta fu zda yakwani guli wa. ⁴⁴ Ta yakwani ta tsatsafta lu ta inda fu. Had lu ta mutsaftá mana ta hul'uwa wa. Had lu ta daga yakwa ghuku ta madzəfdzəf wa. ⁴⁵ Mantsa ya guli, mataba ndəghata skwiha dinadina ma ŋudufani ta mniginja nərma mndu ta skwi. Mataba ndəghata ghwadaka skwiha ma ŋudufani ta mniginja

ghwadaka mndu ta nani guli, kabga skwi ma nɗufani ma mndu ta mniginɗa wubisim.»

Həgaha his

Mat 7:24-27

⁴⁶ «“Mghama ɗa! Mghama ɗa!” ka kuni ta hga i'i, kabgawu tama? wya haɗ kuni ta maga skwi ta mnaghunata yu wu na? ⁴⁷ Ka mnaghunamna yu ta nzakwa mndu ta sagha da i'i 6a. Tsa mndu ya ná, ta snaɗsna ta gwada ɗa, ka ksa slna nda tsi. ⁴⁸ Ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá həgani. Ma zlayni ta bay, ka ladata tsi ta mndərani, ka thagafta ta kutumba. Ma sagha zala vlundud dista tsa həga ya ma ɗa zliɗta, trid, traptá zliɗta kabga nda diha mndərani. ⁴⁹ Mndu ya ta snaɗta gwada ɗa, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá həgani ta haɗik, kul ladata mndərani da haɗik. Ma saha zala vlundud dista tsa həga ya, gi krip zluta tesne' dekdek,» ka'a.

7

Mbanafta Yesu ta kwalva mnda la Ruma

Mat 8:5-13

¹ Tahula kɗiɗta Yesu ta mna inda tsa gwada ya ɗa tsa ndəghata mnduha ta sna tsa gwadani ya, ka sli'aftá tsi ka lami da luwa Kafarnahum. ² Hada, mamu sana mghama sludza la Ruma kul dughwanaku kwalvani ya dɗu tsi katakata, ta dza'a mtaku. ³ Manda snaɗta tsa mghama sludzi ya ta mna gwada ta Yesu, ka ghunadaptá tsi ta la galata mndu ta ghəɗa la Yahuda, ɗa guyata nda Yesu, ɗa ndəbanatá dzvu ɗa sagha mbanaftá tsa

kwalvani ya. ⁴ Ka sli'aftá hən ka lagha slanaghatá Yesu, ka ndəbanatá hən ta dzvu katakata. Ka hən mantša: «Kdəkkdək nda ra katanja gha ta tša mndu ya. ⁵ Tša mndu ya ná, ta đvay ta mndəra amu, tsatsi ta banəaftá həga tagha skwi,» ka hən. ⁶ Ka sli'aftá Yesu ka dza'a kawadaga nda hən. Ndusa Yesu ka bhadaghata tama ta ghungladapta tša mghama sludzi ya ta grahani ŋa mnanatá Yesu. Ka hən mantša: «Mghama da, yaha lu da danwazlaghafta, ra a yu ka ŋlata gha ga ini wa. ⁷ Tsaya dər kəl yu ka mnay kazlay: La a vərda i'i da guya kuma nda tsi wu kə'a. Ka sabsa gwada ma wa gha ya ná, prək mbanəaftá kwalva da tša. ⁸ I'i guli ná, mista gwal dagaladagala nziŋta yu, mamu sludziha ta kša slna mista i'i guli. Ka "la," ka yu nda sani ná, gi sli'ani. Ka "saghasa," ka yu nda sani guli ná, gi saghani. Ka "magamaga ta ya skwi ya," ka yu nda kwalva da, gi magatani,» ka'a.

⁹ Na snanata Yesu ta tša gwada ya, ka ndrau' tsi nda ndrau'uwa ta tša mghama sludzi ya. Ka mbəđavatá tsi tvə tša ndəghata mnduha ta dza'a mistani ya. «Ka yu ta mnaghunata ná, dər mataba la Isra'ila, ta slanagha a yu ta mndərga nana ma zlgay nda ŋuduf wu,» ka'a.

¹⁰ Ta vradaghatá tša mnduha si ghunagha tša mghama sludzi ya dzagha, ka slanaghatá hən ta mbatá tša kwalva si kul đughwanaku ya.

Vranamta Yesu ta hafu ma zwaŋa sana wadgu

¹¹ Tahula tša ka sli'aftá Yesu ka laghwi da sana luwa ta hgə lu ka Nayina. Ka sli'aftá duhwalhani nda dəmga guli mistani. ¹² Ndusa ka lami ta watgha tša luwa ya, ka guyatá tsi nda mnduha ta

kla mbli ŋa paɗay. Tsa mbli ya, kɔ́akwakɔ́akwa zwaŋa sana markwa wadgu ya. Nda tska mnduha tsa luwa ya ta dza'a mista tsa marakw ya. ¹³ Na nghanɗa Yesu ta tsa marakw ya, ka ksaftá tsi ka hidahida. «Ma taw ka» ka'a nda tsi. ¹⁴ Ka gavadaghatá Yesu tavata tsa kativinɗ ta kəl lu ta mbli tida ya, ka ksaŋta. Ka sladavatá tsa mnduha ta kla mbli ya. «I'i ya ta gwada nda kagha galaɓay ɗa, sli'afli'a gha!» ka'a. ¹⁵ Ka sli'aftá tsa mbli ya ka nzata, ka gwadɔ tsi ta gwada. «Wya zwaŋa gha makwa ɗa,» ka Yesu nda tsa mani ya. ¹⁶ Ka ksutá tsi ta inda taŋ ka zləŋ. Ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta guli. «Nda zлага mghama anabi mataba mu, saghasa Lazglafta nghanaghatá mnduhani,» ka həŋ. ¹⁷ Ta ghəŋa tsa skwi ya, ka tuta gwada wdíɗ ta ghəŋa Yesu ta inda hadika Zudiya, nda ya ma inda luwaha ta wanafta.

Daway Yuhwana mnda maga batem

Mat 11:2-19

¹⁸ Ka snanamtá duhwalhani ma Yuhwana, ta inda tsa skwiha ta maguta ya ta Yuhwana. ¹⁹ Ka hgaftá Yuhwana ta gwal his mataba duhwalhani, ka ghunaftá həŋ da Mgham Yesu. Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala ɗawaŋta! Kagha tsa mndu snə ŋni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na?» ka kuni nda tsi. ²⁰ Ka sli'aftá həŋ ka ɓhadaghata da Yesu. Ka həŋ mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ta ghunaganɗaghata da kagha kazlay: Kagha tsa mndu snə ŋni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a?» ka həŋ.

²¹ Ma va tsa fitik ya, ka mbambanaftá Yesu ta ndəghata mnduha ma ɗaŋwa taŋ, nda gwal nda raghwa, nda gwal kasaf ghwadaka sulkum,

gwananaha ta iri ta gwal si nda ghulpa. ²² Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala mnanata Yuhwana ta inda skwiha nghan kuni, nda inda skwiha sanan kuni. Gwal si nda ghulpa nda ngha həŋ ta vli, ta mbađa gwal si nda raghwa səla tan, kwandlan kwandlan mbambatá gwal si nda rđa mndu ta həŋ, nda gwana sləmənja gwal si ka rgha si kul snanťá sləmən. Gwal si nda rwa, varamvara həŋ nda hafu. Mananamana lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pdu. ²³ Rfu da mndu ta kwal kul zlanťá zlghay nda ndufani ta i'i,» ka'a nda həŋ.

Mnay Yesu ta gwada ta Yuhwana

²⁴ Manda vraghuta tsa mnduha si ghunadap Yuhwana ya, ka zraftá Yesu ta mna gwada ta ghəŋja Yuhwana ŋa tsa ndəghata mnduha ta tska-vata ya. Ka'a mantsa: «Ma tsa laghwa ghuni da mtak ya ní, nahgani laghu kuni nghan? Sana mndu ta tatamaku manda sulam ta gigđu falak rki laghu kuni da nghan? ²⁵ Ka tsa a tsi wu, nahgani laghu kuni nghan 6a? Sana mndu nda sudatá lgut ta wudaku ta vghani rki laghu kuni da nghan? Ya wya gwal ta kla lgut nda bla dzvani ná, ta za mghama tan həŋ ka nzaku ma həga ma mgham mgham. ²⁶ Wa va mndu laghu kuni da nghan tama na kula? Sana anabi rki laghu kuni da nghan? Anji mantsa nzakwani, malaghumala tsa mndu ya ta mbrakwa anabi. ²⁷ Ta ghəŋja tsa Yuhwana ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay: I'i Lazglafta wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha
ŋa dza'a fadaghata tvi* kə'a ya.

* 7:27 Ngha ta Malatsi 3:1 nda Sabi 23:20.

28 Ka yu nda kaghuni wa, mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had ya ta malaghutá Yuhwana wa. Tsaw tama, mndu ta nzakway kwitikw ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta Yuhwana. 29 Tsaw inda hamata mnduha nduk nda gwal tska dzumna tani, snaŋta taŋ ta gwada Yuhwana, ka həŋ mantsa: “Ta kumay Lazglafta ta mbamafta,” ka həŋ. Ka dawu həŋ ta maganaftá batema Yuhwana ta həŋ. 30 Kuraghuta la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, ka kwalaghuta həŋ ta tsu’aftá skwi ta kumə Lazglafta ta magay ŋa taŋ. Ka kwalaghutá həŋ ta tsa batem ta magə Yuhwana ya.»

31 «Ndaw dza’a gra yu ta mnduha ta na fitik na? Yakwa wa həŋ? 32 Ka guram nda zwani ta kurbut ta mnay mataba taŋ kazlay: Vyanafha ŋni ta sinlak skala a kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta taw, tawaŋ a kuni ta taw wu kə’a ya həŋ. 33 Tsaya ná, nzakwani manda sagha Yuhwana mnda maga batem, ka kwalaghuta tsi ta za buradi nda sa ima inabi, “a’ nda ksa da halaway” ka kuni. 34 Saghaha Zwaŋa mndu guli, ka zay ka say, “a’ dagala mahahaw’ani, dagala sasakwani, gra gwal tsəka dzumna nda la ghwadaka mnduha ya,” ka kuni. 35 Inda gwal nda difil ma ghəŋa taŋ ná, tsatsaftsatsa hahəŋ ta vərɔ́daka difla Lazglafta,» ka’a.

Yesu ma həga ga Simuŋ mnda la Farisa

36 Ka hgaftá sana la Farisa ta Yesu ŋa za skwa zay ga taŋ. Ka lagha Yesu da tsa mndu ya, ka lamə tsi da həga ka zə tsi ta skwi. 37 Mamu sana ghwadaka marakw ma tsa luwa ya, ka snaŋtá tsi kazlay: Wa’a Yesu ta za skwa zay ga tsa la Farisa ya

kə'a, ka klaftá tsi ta hwaraka Albastra ndəghatani nda urdi nda bla dzvani, ka kladaghata. ³⁸ Ka lagha tsi tavata səla Yesu nda ga mahulhulani, ka mbəza ima taw ta səla Yesu, ka ksafťá tsi ta swidani ka takadáy nda tsi, ka habwa'aku ta səlani, ka pgha tsa urdi ya ta səla Yesu. ³⁹ Na nghanťa tsa mnda la Farisa ta hğadaghatá Yesu ya ta tsa skwi ya, ka'a ma ghəñani mantša: «Ka ma vərđa anabi na mndu na ná, ma dza'a tsatsaftsatsa ta mndərga na marakw ta ksaňta na. Ma dza'a nda sna kazlay: Ghwadaka marakw ya kə'a.» ⁴⁰ Ka Yesu zraftá gwada nda tsa mnda la Farisa ya mantša: «Ari Simuň, mamu gwada ta kumə yu ta mnaghata,» ka'a. «Aňi Mghama da mna,» ka'a zlganaftá wi. ⁴¹ «Mamu sana mndu ta balanaftá nzawa ta sana mnduha his. Prək ka tseda vagma mnduha hutaf dərmək kə'a vlanťá sani, prək ka tseda vagma mnduha hutaf mbsak kə'a vlanťá sani guli. ⁴² Ka traptá həň ta palata kabga had skwi da həň prək ka palata taň wa. Ka zlananťá tsi ta tsa dməň ya ta həň his his. Wati mataba tsa mnduha ya dza'a malaghuta đvutá tsa mndu ya, ka kagha ta gray na?» ka'a. ⁴³ «Mataba tsa mnduha ya ra! Ta graftá yu ná, tsa mndu zlanəň lu ta ɲani dagala ya ya,» ka Simuň. «Ta ɲa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁴ Ka mbədavatá Yesu tvə tsa marakw ya, ka mnə tsi ɲa Simuň: «Nda ngha ka ta na marakw na ki'e? Samsa yu da həga ga ghuni, walaň a ka ta tidiftá imi ɲa mbaza səla da manda ya snu lu wu, ka mbazihatá na marakw na nda ima tawani, ka takadihata nda swidani. ⁴⁵ Brusa a ka ta i'i ma sagha da manda ya snu lu wa. Tsatsi, ka yawu sama da ta zlana a ta brusa səlaha da wa. ⁴⁶ Walaň

a ka ta pghigihatá rdí ma ghəŋ manda ya snu lu wu, tsatsi, pghidif pgha tsatsi ta rdí ta səlahá dá. ⁴⁷ Ka yu ka mnaghata na: Nda pla inda dmakwa na marakw na. Tsaya kəl tsi ka maraŋta dʋutani ta i'i dagala. Ka ki'a planata lu ta dmakwa mndu ya, ki'a dʋu maraŋ tsa mndu ya guli.» ⁴⁸ «Nda pla inda dmakwa gha makwa dá» ka Yesu nda tsa marakw ya. ⁴⁹ Ka sana mnduha ta za skwi kawadaga nda tsi mantsa: «Wa va na mndu na katək na? Ta uwala pla dmaku na?» ka həŋ. ⁵⁰ «Zlghay nda ŋudufa gha ta mbaghafta makwa dá, la nda vghata zdakwa gha,» ka Yesu nda tsa marakw ya.

8

Sana mi'aha ta pgha Yesu

¹ Tsəbəkʷ fitik tahula tsa, ka laghwi Yesu da ra luwaha dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw, ka tuza Lfidá Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mna gwada ta ghəŋani ² nda sanlaha ma mi'aha ya ghazligin lu ta ghwadaka sulkumha ma həŋ, ka mbambanaftá həŋ ma danwaha taŋ. Tekw i Mari makwa ta Magdala sli'agap ghwadaka sulkumha ndəfáŋ mida, ³ nda Yuwana markwa Kuza. Tsa Kuza ya, mndu ya fanam mgham Hiridus ta inda skwi ma həgani ma dzvani ya. Mamu Suzana, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha guli mataba taŋ. Inda tsa mi'aha ya ná, katanjata həŋ ta i Yesu nda duhwalhani nda skwi ma dzva taŋ.

*Gwada ta ghəŋa sana mndu ta wutsa hulfani
Mat 13:1-9, Mak 4:1-9*

⁴ Ka sli'aktá mnduha ma luwaha kavghakavgha ka tskavata tizlik tavata Yesu. Mantsa tama, ka zlraftá Yesu ta mna mahdihdi:

⁵ «Mbaða sana mndu ka sli'aftha ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. Tata wutsaywutsay, ka rkata sanlaha ma tsa hulfaha ya ta tvi, ka diŋlaku lu tida, ka sli'adaghata dýakha da daguta.

⁶ Ka rkatá sanlaha ta kluluh: Na tsa gi dyaftani ya, ka ghwalutá tsi kabga haɗ nasa mistani wa.

⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka dyaftá tsi, ka glanaghatá teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək. Tsahaya, ka dayaftá hən, ka glafta ka pghaftá ghən ghəmbəts ghəmbəts. Ka mamu mndu nda sləmənja snay, ka sna tsi,» ka Yesu sganaghata nda lwi dagala.

Garay Yesu nda gara ta gwadani

Mat 13:10-17, Mak 4:10-12

⁹ «Nu klatá ghənja tsa mahdihdi ya na?» ka duhwalhani dawanta da tsi. ¹⁰ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snanta difatá gwada ta ghənja ga mghama Lazglafta. Na sanlaha ya, ba nda mahdihdi dza'a mnananta lu ta hən kabga
“ta nghay hən, trid nga a hən wu,
ta snay hən, sew sna a hən wa.*”»

Gwada ta ghənja mndu ta wutsa hulfa

Mat 13:18-23, Mak 4:13-20

¹¹ «Wya klatá ghənja tsa mahdihdi ya: Tsa hulfa ya ná, gwada Lazglafta ya. ¹² Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida hən. Hahən ná, gi snanta tan ta gwada Lazglafta, gi ndadaghata halaway klugudunustá hən yaha hən da zlglafta ma

* **8:10** Ngha ta Isaya 6:9, 10.

ɲudufa taɲ da mbafta hən. ¹³ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh rkaf hulfa tida hən, snaɲta taɲ ta gwada Lazglafta, gi zlghafta taɲ nda rfu, ama had hən ta zlaɲtá vli ɲa dzugwamta tsa gwada ya ta slrən ma ɲudufa taɲ wa. Ka dzghanɲdzgha skwi ta hən, gi suwak zlaɲta taɲ ta zlghay nda ɲudufa taɲ. ¹⁴ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda hulfa ta rkamta da teki ya hən, snaɲta taɲ ta gwada Lazglafta ka laghu hən da ndana nzaku ma ghəɲa hadik nda zba gadghəl nda ndana zba skwi ta hara'uwa iri, mantsa tama, mbaɲa tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka niɲta hən ka ksubaɲ. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha guli, manda gənək hən, snaɲta taɲ ta gwada Lazglafta, ka zlghaftá hən nda ɲuduf turtuk, ka ɲanatá hən ka ksa slna nda tsi ka dihavata mida.»

*Daswa ka kuni nda sna skwi ta snu kuni
Mak 4:21-25*

¹⁶ «Ka mnaghunamna yu 6a! Had mndu ta tsamta vu ma pitirla ka dzuɲamta ma tughuba wu, had ta fiɲta mista ghzlən guli wu, ta fagata ta vli tskala, kada nghanɲta gwal ta lamə da dzuguvi ta tsuwadək. ¹⁷ Inda skwi nda difa ná, dza'a maravama. Inda skwi nda bukwa guli dza'a snaɲsna lu, ɲa zlagaptani bɲaɲay ta daɓi. ¹⁸ Dasuwa ka kuni nda tva snaɲta skwi ta snaɲta kuni, kabga ɲa mndu nda guna sləmənani ɲa sna skwi dza'a sganaghata lu ta snanamta. Ama ka had tsi da mndu wu, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa má si ta ndanu tsi ta mutsay ya.»

*Vərda zwanamani ma Yesu
Mat 12:46-50, Mak 3:31-35*

¹⁹ Ka lagha i mani nda zwanamani ma Yesu slanaghata, ama trid traptra hən ta ɓhanavata, tskutska mnduha. ²⁰ «Wa a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta gəvala kagha,» ka lu nda tsi. ²¹ «Gwal ta sna gwada Lazglafta ka maga slna nda tsi, tsaha ya i ma da nda zwanama da,» ka'a.

Lɓanata Yesu ta mativirau' ta ghəŋa imi

Mat 8:23-27, Mak 4:35-41

²² Ma sana fitik, «mbadma ta a sana ɓla drəf a,» ka Yesu nda duhwalha, ka sli'afata hən kla lamə da kwambalu ka sli'i. ²³ Tata ndəru hən, ka dzata hani ta Yesu, ka sli'avafata mativirau' ta ghəŋa drəf, ka dza'a imi ndəghanafatá kwambalu. Ta wa hdak hən. ²⁴ Ka lagha hən sli'a Yesu, «Maləm! Maləm! Nda zadá mu!» ka hən nda tsi. Ka sli'avatá Yesu ka davanaghatá tsi ta falak, nda tsa vavalakwa imi ya. Ka lɓatá vli ka nzata tɓekw. ²⁵ «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mantsa? Kulam ndana had zlgħay nda ŋuduf da kaghuni dekdek katək ra?» kə'a mbədavata tvə duhwalhani. Ka ksafatá zləŋ ta hən, ka ndra'u hən. «Wa na mndu na katək na? Na dvanaghatani ta dər falak nda imi ná, gi ka snanata taŋ?» ka hən mataba taŋ.

Mbanafata Yesu ta sana mndu nda duhwalha halaway mida

Mat 8:28-34, Mak 5:1-20

²⁶ Ka ɓhadaghata i Yesu nda duhwalhani ta hadika Geraseni ta nzakway mbəŋ ya mbəŋ ya nda luwa Galili. ²⁷ Nda fagata Yesu ta səla ta hadik ta sabə tsi ma kwambalu, ka sagha sana mnda tsa luwa ya da guyay. Tsa mndu ya ná, ksuxsa duhwala halaway. Nda kdá fitikani kul

sudǵəltá lgut dekdek, had ta nzəglata mintgha wu, mataba kuluha kə'a ta nzaku. ²⁸ Na ghur nghayni ta Yesu, ka wahatá tsi ka zləmbatá ma ghuvani. Ka'a mantsa: «Yesu Zwanja Lazglafta ta luwa, Nya mataba u nda kagha? Kdəkkdək, wya dzvu, yaha ka ghuydiptá đanwa,» ka'a wahata nda lwi dagala. ²⁹ Kəl tsi ka mna tsaya na: Sabsa ma na mndu na ka Yesu dvanaghtá tsa duhwala halaway ya. Tsa mndu ya ná, nda kđa fitika ksafra tsa duhwala halaway ya. Ma tsa fitika ksafra ya, si ta habafhaba mnduha nda zidá, ka tsamtá səlahani ma tsuhwal, ma ŋa habanata. Ka raratsiŋtá tsi ka baabalŋta. Ka klaghatá tsa duhwala halaway ya ka laghwi ra vli ma mtak. ³⁰ «Wa hga gha na?» ka Yesu nda tsi. «Dba' hga đa,» ka'a zlgšanaftá wi. Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha duhwala halaway ta sli'amta dida. ³¹ «Kdəkkdək, yaha ka da ghuna aŋni da gudzuvruŋwa vu†,» ka tsa duhwala halaway ya ndi'ata, ka ndəba dzvu da Yesu.

³² Ndusa nda tsa vli ya, mamu sana bra ghuvazu ta zbutá skwa zay taŋ tavata ghwá. «Kdəkkdək vlanja tvi, ka sli'amta ŋni da a ghuvazuha a,» ka həŋ nda Yesu. «Ara,» ka Yesu vlanjá tvi ta həŋ. ³³ Ka gi sli'agaptá tsa duhwala halaway ya ma tsa mndu ya, ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf ka rwuta.

³⁴ Nghay tsa mnduha ta ngha tsa ghuvazuha ya ta tsa skwi ta magata ya, ka hwayaftá həŋ ka laghwi tay ma luwa nduk ma zwana luwaha ta tsa skwi ta maguta ya. ³⁵ Ka sli'aftá mnduha

† 8:31 Gudzuvruŋwa vu: Ngha ta Ruma. 10:7, Suna Yuhwana 9:1-2, 11, 11:7, 17:8, 20:1, 3.

ka laghwi da ngha tsa skwi ta maguta ya. Ka lagha hən slanaghatá Yesu, ka slaftá hən ta tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya ta nzaku kurevesa tavatá səla Yesu nda sudatá lgut ta vgha, nda mbatani kwandlan. Nghan̄ta tan̄, ka ksutá tsi ta hən ka zlən̄. ³⁶ Mbadá tsa gwal si ta nghay ta magaku tsa skwi ya, ka rusay ŋa tan̄ ká tsa mndu si ksaf duhwala halaway ya mbafta. ³⁷ Ka hən mantsa: «Kdəkkdək sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka inda mnduha ma hadika Geraseni nda Yesu, kabga nda ksa hən da zlən̄ katakata. Ka sli'aftá Yesu ka lamə da kwambalu ŋa vru. ³⁸ «Wya dzvu, kla ta i'i ta səla gha,» ka tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya nda Yesu. ³⁹ «Vra dzagha gha, ka dza'a ka rusa inda skwi maga gha Lazglafta,» ka Yesu pyafta ka dza'a mistani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi tay ma inda luwa ta inda skwi magana Yesu.

Mbanaf̄ta Yesu ta sani marakw, nda sana zwan̄a makwa

Mat 9:18-26, Mak 5:21-43

⁴⁰ Ta vrəgladaptá Yesu ta sana 6la drəf, ka slanaghatá tsi ta ndəghata mnduha guli ta kzlay hada ŋa zlghafta. ⁴¹ Mbadaka sana mndu ta hgə lu ka Zayrus ta nzakway tek w mataba la mali ta ghəŋa həga tagha skwa la Yahuda, ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. Ka'a mantsa: «Kdəkkdək mbada da ini,» ka'a nda tsi, ⁴² kabga mamu kdakwakdakwa makwani ta kla imi ghwan̄pdə his kul dughwanaku ta kala ghən̄. Ka sli'aftá Yesu ka dza'a mistani. Ta mbada Yesu ka dza'a mataba tskata mnduha, had̄ tva mbədayni ta vgha wa.

⁴³ Mamu sana marakw mataba tan̄ Maghwan̄apdə

hisa vakwani tsa ta paghaku. Kđiŋkđa ta inda skwi ma dzvani ŋa la duhtur. Had ya ka dər turtuk mataba taŋ ta mbanaftha wa.

⁴⁴ Ka lagha tsa marakw ya nda ga mahulhula Yesu ka ksantá wa lgutani. Na tsa gi ksantani ya, gi hle' sladata tsa paghaku ya tsa. ⁴⁵ Ka Yesu mantša: «Wa tsa ta ksita ya na?» ka'a. «Andaw! Andaw! Andaw!» ka mnduha. Ka Piyer mantša: «Maləma dā! Mataba ndəghata mnduha mandana ta waghafta, had tva mbəda vgha gha ná, wa ta kshata na, ka ka?» ka'a nda tsi. ⁴⁶ Ka Yesu mantša: «Mamu mndu ta kshata! Nda sna yu ta mbraku ta savaghuta ma i'i,» ka'a. ⁴⁷ Snay tsa marakw ya ta tsa gwada ya ná, a nda tsatsa yu, ka'a. Ka lagha tsi nda ghudzatani da zləŋ zləmbatá ma ghuva Yesu, ka mnə tsi ta kəma inda mnduha ta skwi kabgawu kəl tsi ka ksantə nda ya kə'a mbafta ma va tsa fitik ya. ⁴⁸ Ka Yesu mantša: «Makwa dā, zlghay nda ŋudufa gha ta mbaghafta, la nda vgha ta zdakwa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁹ Tata tsa gwada ya Yesu, ka lagha sana mndu ta sli'aftha ga Zayrus da mnay ŋa Zayrus: Ka'a mantša: «Kđakwa tsa makwa gha ya tsa, ta ŋa danwazlgəlta gha ŋaw ta Maləm na,» ka'a. ⁵⁰ Ka Yesu mantša: «Ma tđu ŋudufa gha, fata gha ta ghəŋa gha yeya ŋa gha, dza'a mbaku,» ka Yesu nda Zayrus snanər tsi ta tsa gwada ya. ⁵¹ Manda bhadaghata taŋ da taŋ, ka pyaftá Yesu ta mnduha ta lami da həga mistani, ka hla'atá tsi ta i Piyer nda Yuhwana, nda Yakubu nda dani nda mani ma tsa makwa ya ŋa lamə mistani. ⁵² Ta lamə həŋ, ta wahu inda gwal ma həga ka tawa ghəŋ ta ghəŋa tsa makwa ya. Ka həŋ mantša: «Ma taw kuni, mta a wu,

hani ta hani tsi,» ka'a. ⁵³ «Ta mndu nda mta ná, mta a wu ka'a,» ka hən ka ghuḅasay. ⁵⁴ Ka lagha Yesu ksaftá tsa makwa ya ta dzvu. «Sli'afslí'a gha makwana!» ka'a. ⁵⁵ Ka vramtá tsa makwa ya, ka gi sli'afta. «Vlanḡwawla ta skwa zay,» ka Yesu nda hən. ⁵⁶ Ndandrakau' ká i dani nda mani ma tsa makwa ya nzata ka ndərmimay. «Yaha kuni da mnay dər ḡa wati ma mndu ta skwi ta maguta,» ka Yesu zlahanaghatá hən.

9

Ghunafta Yesu ta duhwalha ghwanḡdā his Mat 10:5-15, Mak 6:7-13

¹ Lagha Yesu ka tskanatá duhwalhani ghwanḡdā his, ka vlanḡtá tsi ta hən ta mbrakwa mbranaghatá inda duhwala halaway, nda mbrakwa mbambanaftá danwaha. ² Ka ghunaftá tsi ta hən tuza gwada ta ghənḡa ga mghama Lazglafta, nda mbambanaftá gwal kul dughwanaku. ³ Ma kdaku hən sli'afta, ka'a nda hən mantsa: «Yaha kuni klaftá sana skwi dekdek ḡa dza'a da wawaku, dər dafa, dər zlibi, dər skwa zay, dər tsedi, turtuk turtuk ka kuni da klaftá lgut. ⁴ Dər ma wati həga da tsu'afta lu ta kaghuni ya, nzata ghuni hada ha ka sagha fitika sli'apta ghuni ma tsa vli ya. ⁵ Ala, dər ga vli dza'a kwal lu tsu'aftá kaghuni ya, wya dzva ḡni wya dzva ḡni ka kuni dazlay ka zlanavata kuni ta tsa luwa ya, tsaya dza'a marananḡtá hən ta ḡasa ḡudufa Lazglafta ta ghənḡa tan,» ka'a nda hən.

⁶ Ka sli'aftá hən ka laghwi da ra luwaha, ka mna Lfidá Gwada, ka mbamba gwal kul dughwanaku ma inda vli.

*Wa Yesu na ka Hiridus Aŋtipas
Mat 14:1-12, Mak 6:14-29*

⁷ Na snaŋta tsa Hiridus Tetrak ta nzakway ka mgham ta hadika Galili ya, ta mna gwada ta inda skwiha ta magaku. Ka traptá tsi ta skwiŋa ndanay. «A', Yuhwana ya ta sli'agapta nda hafu,» ka sanlaha ta mnay. ⁸ «A', anabi Iliya ya ta zlagapta,» ka sanlaha. «A', sani mataba la anabiha ghalya ya ta sli'agapta,» ka sanlaha. ⁹ «Ya wya tsaghwa tsa ta ghəŋa Yuhwana ka yu, ka tsaghutá lu ní, wa na mndu na ta mnə lu ta mndərga na skwiha ta snə yu na ta ghəŋani tama?» ka Hiridus, ka psə tsi ta tva nghanjá Yesu.

*Zuŋta Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' hutaf
Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Yuh 6:1-14*

¹⁰ Ka varaktá tsa gwal ghunay ya. Manda varakta taŋ, ka rusu həŋŋa Yesu ta inda skwi maga həŋ. Ka hlaghatá Yesu ta həŋ mistani, ka laghu həŋ nda tvə sana luwa ta hgə lu ka Betsayda nda ghəŋa taŋ. ¹¹ Snaŋta dəmgá kazlay: Laghula həŋ kə'a, ka sli'aftá həŋ zbiŋtá həŋ. Ka lagha həŋ slanaghatá həŋ, ka zlg haftá Yesu ta həŋ, ka mnə tsi ta gwada ta ga mghama Lazglafta ŋa taŋ. Ka mbambanaftá tsi ta gwal ta kuma mbambanaftá həŋ ma daŋwa taŋ.

¹² Ta fitik hawu, ka gavadaghatá duhwalhani tavatani, ka mnay ŋani: «Mnanamna ta na mnduha na, ka dza'a həŋ da luwa dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw ta waftá na vli na, ŋa dza'a taŋ zba skwa zay nda vli ŋa hana taŋ, kabga ma mtak mu hadna,» ka həŋ. ¹³ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Vlaŋwawla kaghuni 6a ta skwi ŋa zay

ta hən,» ka'a. Ka duhwalhani mantša: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu, ɲa dza'a ɲni da dzawagaghatá skwa zay ɲa zunťá inda na mnduha na rki?» ka hən nda tsi. ¹⁴ [Tsaw ta magay mnduha* ta dambu' hutaf ma tsa vli ya.] «Mnanawa mna ta hən ka tsakavata hən hutaf mbsak hutaf mbsak,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹⁵ «Araŷ!» ka hən ka tsakanatá hən ta mnduha. ¹⁶ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha hutaf ya, nda tsa tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghənani, ka ɓalanaptá tsi ka valanťá duhwalhani ɲa daganaptá mnduha. ¹⁷ Ka zə inda tsa mnduha ya, ka babaghawťá hən. Ka tskaftá lu ta paďakwani ka ghwanak ghwanpďə his.

Yesu ná, Kristi ya ka Piyer

Mat 16:13-19, Mak 8:27-29

¹⁸ Ma sana fitik ta nzaku Yesu turtukwani ka maga du'a, ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka'a ɗawaŋta da hən mantša: «Wa i'i ka dəmga ta mnay na?» ka'a. ¹⁹ Ka duhwalhani mantša: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya, ka sanlaha. Iliya ya, ka sanlaha. Sani mataba la anabi ghalya ya ta sli'agapta nda hafu, ka sanlaha,» ka hən nda tsi. ²⁰ Ka'a nda hən guli mantša: «A ki kaghuni, waya ka kaghuni ta mnay nda i'i na?» ka'a. Ka Piyer mantša: «Kagha ná, Kristi ka,» ka'a.

Mnanťa Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:20-28, Mak 8:30–9:1

²¹ Ka Yesu zlahanaghatá hən ka ɲɗanďa mantša: «Yaha kuni da mnay ɗər ɲa wati ma mndu tsi,» ka'a. ²² Ka'a sganaghata guli na, «dza'a ghuyay Zwanja

* **9:14** Ngha ta Mata 14:21.

mndu ta dāŋwa katakata, dza'a wdiŋwda la galata mndu nda gwal mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Dza'a dzadza lu, ŋa sli'agaptani nda hafu bađu mahkən,» ka'a.

²³ Wya ka'a nda həŋ demdem: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da katsi, ba zlanṭani ta ndanu ta ghəŋa ghəŋani, ka vlatani ta ghəŋani ka kla udza zlanṭayni † inda fitik, ka dza'a mista da,» ka'a.

Kinawu ta dza'a lu mista Yesu?

²⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa da ka mndu katsi, dza'a Zadiŋzada tsa mndu ya ta hafani. Ala ka dza'a Zadiŋzada mndu ta hafani ta ghəŋa i'i katsi, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ²⁵ Nu dza'a katanṭa mutsafta mndu ta inda na ghəŋa hadik na ka ŋani ka Zadiŋzada tsi ta hafani, ka ghəŋani a tsi na?

²⁶ Ka ta basa zləŋ mndu ka mnanṭa hga da, nda gwada da guli katsi, i'i Zwanṭa mndu guli na, dza'a kwalaghukwala i'i guli ta mnanṭa tsa mndu ya bađu sagha dza'a sagha yu ma glakwa da, nda ya ma glakwa Da da nda duhwalhani nda ghuḃa, ta luwa. ²⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta, dza'a nda nga həŋ nda ira tan,» ka'a.

Mbədavafta Yesu

Mat 17:1-8, Mak 9:2-8

²⁸ Ta magay fitik tghas manda mnutani ta tsa gwada ya, ka hlafta Yesu ta i Piyer nda Yuhwana nda Yakubu, ka ŋlaghatā həŋ ta ghwá da maga

† 9:23 Nga ta Lukwa 14:27, Markus 8:34.

du'a. ²⁹ Ta magə Yesu ta du'a, ka mbədavafá kumani tskəm, mbədavafha lgutani ka wudaku tilil ka ŋusliŋ. ³⁰ Gi wya mnduha his ta ghwa yiva nda tsi. I Musa nda Iliya tsa mnduha ya, ³¹ ta zlagapta ta wudaku tili ma glakwa Lazglafta ta luwa, ta gwada nda Yesu kinawu kə'a dza'a kdiŋta magata skwi ta kumə Lazglafta nda ma mtakwani ma Ursalima.

³² Ma tsa fitik ya, nda għərǝa i Piyer nda grahani da hani, sli'avata taŋ, ka nghanǝtá həŋ ta glakwa Yesu nda tsa mnduha his ya tavatani. ³³ Ma fitika dgay tsa mnduha ya ta vgha nda Yesu, ka Piyer nda Yesu mantša: «Maləma dá! Dina ka nzakwa mu hadna, ka magafmaga ŋni ta həga tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya!» ka'a. Tsaw, snəgla a Piyer ta skwi ta mnə tsi wa.

³⁴ Tata mna tsa gwada ya tsatsi, ka saha kusay bukwamtá həŋ, ka ksafá zləŋ ta tsa duhwalha ya nghər həŋ ta saha tsa kusay ya bukwamtá həŋ. ³⁵ Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantša: «Nanana zwanǝa dá ya zbap yu, snawasna ta gwada da tsi!» ka'a ³⁶ Tahula gwadata tsa lwi ya, Yesu yeya ta nghə lu turtukwani, sriw nzanza tsa duhwalha ya ma tsa fitik ya, had mndu ya mnanan həŋ ta tsa gwada ya wa.

Mbanafta Yesu ta sana zwanǝa nda ghwadaka sulkum mida

Mat 17:14-18, Mak 9:14-27

³⁷ Gamahtsimani ka saha həŋ ta ghwá, ka sli'aftá ndəghata dəmgá ka sagha da guya Yesu. ³⁸ Ka wahatá sana mndu mataba mnduha: «Maləma dá! Ta ndəba dzvu yu da kagha, nghanava na zwanǝa dá na ǝa! kdakwakdakwa zwanǝa dá na. ³⁹ Ghwadaka

sulkum ta ksafta. Na ksaftani, gi wahayni ta wahu, ka ghudzay nda mbraku, ka pgha mahupak ka giri nani, zlah kə'a ta zliŋta. ⁴⁰ Ka ndəbu yu ta dzvu da duhwalha gha ma ŋa ghzligiŋtá mida ná, trid traptra həŋ,» ka'a nda tsi. ⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Gwal təŋtəŋa ghəŋa taŋ kul had zlg hay nda ŋuduf da həŋ, kulam ŋa yawu dza'a nzavaghunata yu? Kulam ŋa yawu dza'a nzata yu ka su'aghunata? Klak tsa zwanja gha ya da hadna,» ka Yesu nda tsa mndu ya. ⁴² Ta gavadaghatá tsa zwanja ya, ka slanatá tsa ghwadaka sulkum ya ta hadik, ka ghudzay nda mbraku. Ka davanaghatá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya, ka mbanaftá tsi ta tsa zwanja ya, ka vlatá tsi ta tsa dani ya. ⁴³ Ka ndərmim mnduha ta glakwa mbrakwa Lazglafta.

Mnəglanja Yesu mtakwani nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Mak 9:30-32

Ta laghu mnduha da ndərmima inda tsa skwi maga Yesu ya, ka Yesu nda duhwalhani mantsa:

⁴⁴ «Fawafa ta sləməŋ dīna, ka sna na skwi dza'a yu mnaghunata na. Dza'a ksafksa lu ta Zwanja mndu, ka vlata ma dzva mnduha,» ka'a. ⁴⁵ Sna a tsa duhwalha ya ta tsa gwada ya wa, tsala a tsa gwada ya da həŋ wa. Nda difa klatá ghəŋa tsa gwada ya da həŋ, kabga ŋa kwala taŋ kul snanja. Ta zləŋay həŋ ta dawantá tsa gwada ya guli da tsi.

Nahgani skwi ka nərmani na?

Mat 18:1-5, Mak 9:33-37

⁴⁶ Ka sagha sana ndanu da ghəŋ taŋ, ka zlərdə həŋ mataba taŋ. Ka həŋ mantsa: «Wa mali mataba mu na?» ka həŋ. ⁴⁷ Daslafta Yesu ta tsa ndana taŋ ya, ka hgaftá tsi ta zwanja kwitikw ka sladanata

tavatani. ⁴⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: «Dər wa ta tsu'aftá na zwaŋ kwitikw na nda hga dá, vərda i'i tsu'af tsi. Dər wa ta tsu'aftá i'i guli, tsu'aftsu'a ta tsa mndu ta ghunigihata ya. Tsa mndu ta niŋtá ghəŋani ka zwaŋ gudzekw dekdek mataba ghuni ya ná, tsa mndu ya ta nzakway ka mali,» ka'a.

*Mndu kul had kuni ta husaŋta ná, kaghuni tsa
Mak 9:38-40*

⁴⁹ Ka gi tsu'aghutá Yuhwana ta gwada, ka'a mantsa: «Maləma dá! Nda ngha ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwala halaway nda hga gha, ka lmaftá ŋni kabga had tsatsi mataba mu wu,» ka'a. ⁵⁰ «ŋaw! Ma pyə kuni! Ka had gwada mndu nda kaghuni wu, mista ghuni tsa mndu ya,» ka Yesu nda tsi.

Ksay Yesu ta tvi ka dza'a da Ursalima

⁵¹ Manda ndusakta fitik dza'a kəl Yesu ka zlaŋtá ghəŋa hadik, ka klaftá tsi ta ghəŋani ŋa dza'a b̄hata ma Ursalima. ⁵² Ka ghunaghatá tsi ta sana mnduha ŋa dza'a ta kəma ta kəma. Ka sli'aftá tsaha ya ka ksafatá tvi, ka b̄hadaghatá həŋ da sana zwaŋa luwa la Samari ŋa payanaftá vli. ⁵³ Ka kwalaghutá mnduha ma tsa luwa ya ta tsu'afta, kabga nza-kwani ta dza'a da Ursalima. ⁵⁴ Snaŋta gwal his mataba tsa duhwalha ya, i Yakubu nda Yuhwana ta tsa gwada ya, «Maləma dá! Va a ka ta dawanaŋta ŋni da Lazglafta ŋa zligiŋtani ta vu ta luwa, ka zadanaŋta tsi ta həŋ ra?» ka həŋ. ⁵⁵ Ka mbədavata Yesu ka davanaghatá həŋ: «[Sna a kuni ka mndəra wani ma sulkum ta klaghunaktá mndərga tsaya ma ndanu wu! Sagma a Zwaŋa mndu da zadanaŋtá mndu wu, saghasa ŋa mbanafatá həŋ,]» ka'a. ⁵⁶ Ka sli'afta həŋ ka laghwi da sana zwaŋa luwa.

*Zlanḡá inda skwi demdem ka dza'a mista Yesu
Mat 8:19-22*

⁵⁷ Ta mbaḡa hən ta tvi, ka sana mndu mantsa: «Dər dza'a diga ka, ta dza'a yu mista gha,» ka'a. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: «Mamu ghuruma gərhanḡa, mamu həga dyaḡha, Zwanḡa mndu ná, haḡ vli ḡa fadatani ta ghənani wa,» ka'a. ⁵⁹ Ka'a nda sana mndu guli mantsa: «Mbaḡa mista ḡa!» ka'a nda tsi. «Mghama ḡa! Zlihazla ka dza'a yu paḡamtá ḡa ḡa karaku,» ka tsaya zlgħanaḡtá wi. ⁶⁰ «Zlanḡla ta gwal nda rwa ka paḡa hən ta ghənḡa tanḡ, sli'afslí'a kagha ka dza'a ka ḡa mna gwaḡa ta ga mghama Lazglaḡta,» ka'a nda tsi. ⁶¹ Ka sana mndu guli mantsa: «Ta dza'a yu mista gha mghama ḡa. Nziya nza tsi tama ná, ka la yu mnanatá la ga ini nda sli'asli'a ḡa ka'a.» ⁶² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka nda ghada sli'afḡa mndu ka dza'a mista ḡa, ka ləglaghwani ngħa vli nda ga muhul hul katsi, tsa mndu ya ná, haḡ hayhayani dekdek ḡa magafḡá slna ga mghama Lazglaḡta wa,» ka Yesu nda tsi.

10

*Għunaḡta Yesu ta duhwalha ndəḡáḡ mbsak his
mida*

¹ Tahula tsa ka zabəḡlaptá Mgham Yesu ta sanlaha ma duhwalha ndəḡáḡ mbsak his mida, ka ghunaḡtá tsi ta hən his his his ta kəma ta kəma ḡa inda vli ya má dza'a ḡhata tsatsi. ² Ka'a nda hən mantsa: «Dagala skwiha ḡa tsḡay ta vwah, tsaw slaghwa a mnduha ḡa magay wa. Ndəḡawa dzvu ḡa mnda vwah ka sganaghata tsi ta mnduha nda ndəḡha ḡa tskanata. ³ Lawala, ta ghuna

kaghuni yu manda zwana tuwak da taba kram-takha. ⁴Yaha kuni klaftá tsemi, dər zlibi, dər baḅah. Yaha kuni laghwi da gaga zgu ṅa mnduha.

⁵ «Dər da wa dza'a lagha kuni, "ka nza zḁakwa Lazglafta ta ghəṅa na həga na," ka kuni dza'azlay karaku. ⁶ Ka mamu mnda zḁaku ma tsa həga ya katsi, dza'a nzaku tsa zḁakwa ghuni ya nda tsi. Ka had tsi wu dza'a vragaghuvra tsa zḁakwa ghuni ya da kaghuni. ⁷ Ka tsu'aftsu'a lu ta kaghuni, ka nzata kuni ma tsa həga ya, ka za kuni, ka sa kuni ta inda skwi dza'a vlaghunata lu, kabga nda ra ka tsu'ay mndu ta maga slna ta nisəlani. Yaha kuni dza'a da ra həga. ⁸ Ka lamla kuni da luwa ka tsu'aftá lu ta kaghuni, tsu'awatsu'a ka za kuni ta skwi dza'a vlaghunata lu. ⁹ Ka mbambanafta kuni ta gwal kul ḁughwanaku dza'a slanaghata kuni ma tsa luwa ya. "Ndana ná, ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta," ka kuni dza'azlay nda həṅ, ¹⁰ Dər da wati ma luwa dza'a lama kuni, ka kwalaghutá lu ta tsu'aftá kaghuni, lawala ta tvi ta tvi ma tsa luwa ya, ka kuni dza'azlay nda həṅ na: ¹¹ "Wana ṅni ta tukwaghunatá nduk nda rgitika na luwa ghuni ta ndi'afta ta səla ṅni na, kada grafta kuni si ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta kə'a." ¹² Ka yu ta mnaghunata na: Baḁu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəṅa mnduha ya ná, ta ləṅləṅa ṅa luwa Suduma* ka ṅa tsa luwa ya,» ka'a nda həṅ.

Luwaha ta kwalaghutá zlgħafta nda ṅuḁuf
Mat 11:20-24

* **10:12** Ngha ta Zlrafta 19:1-29.

¹³ «Daŋwa ŋa gha luwa Kuraziŋ! Daŋwa ŋa gha luwa Betsayda! Ka má magamaga lu ta mndɛrga tsa mazəmzəm maga lu mataba kaghuni ya ma luwa Tir nda luwa Siduŋ katsi ná, má nda kɛda fitika mbɛdanafá taŋ ta nzakwa taŋ, ka zlanavatá maga ghwadaka skwiha, ka pghavatá buhu ta vgha nda hutidif ma ghəŋ ¹⁴ Tsaya dza'a kəl tsi ka nzakway bađu tsa fitika guma Lazglafta ya, dza'a malaghumala kafatá guma ta ghəŋa luwa Tir nda luwa Siduŋ ka ŋa ghuni.

¹⁵ «Kagha luwa Kafarnahum, dza'a kapidif kapa lu ta luwa ka kagha ra? Siga! Dza'a vradaghavra lu ha da vla gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu guli nda duhwalhani mantša: «Mndu ta snatá gwada ghuni, gwada ɛa sna tsi. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'afatá kaghuni, i'i kwalaghu tsi ta tsu'afat. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'afatá i'i, kwalaghukwala ta tsu'afatá mndu ta ghunigihata,» ka'a.

Varakta tsa duhwalha ndəfáŋ mbsak his mida ya

¹⁷ Manda laghwa tsa gwal ndəfáŋ mbsak his mida ya, ka varaktá həŋ nda rfu katakata. «Mgham ɛa! Nduk nda duhwalha halaway tani ná, snasna həŋ ta gwada davanaghar ŋni ta həŋ nda hga gha,» ka həŋ nda Yesu. ¹⁸ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Nda ngha yu ta halaway ta dɛdagata ta luwa manda wudakwa luwa. ¹⁹ Snawa ɛa! Vlaghunavla yu ta mbrakwa diŋlanaptá nahadikha nda rdaha, nda ya ta ghəŋa inda mbrakwa ghuma, had sana skwi dza'a balaghunata wa. ²⁰ Kulam nda tsa, ma rfu kuni ta rfu kabga snaghunata ghwadaka sulkumha ta gwada, rfawa ta rfu ta ghəŋa vindatá hga ghuni ta luwa,» ka'a nda həŋ.

*Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani
Mat 11:25-27, 13:16-17*

²¹ Ma va tsa fitik ya ka zɗanaftá Sulkum nda ghuɓa ta ɗuduf ta Yesu, ka'a mantsa: «ɗɗka'a Da, Mgham ta luwa nda ya ta hadik, ta ghɛɗa difanata gha ta tsa skwiha ya da gwal nda difil ma ghɛɗa taɗ, nda ya da gwal nda mahizl ma ghɛɗa taɗ, ka maranantá ka ta gwal kul snantá skwi. Kah-wathwata mantsa nzakwani Da, ta rfa kagha yu ta ghɛɗa dɗafta gha mantsa, ka'a.

²² «Inda skwiha vlihavla Da ɗa, had' mndu nda sna ta tsa Zwan ya wa, Da yeya nda sna. Had' mndu nda sna ta tsa Da ya guli wa, Zwan yeya nda sna nda mndu ya ta kumə zwan ta marananta,» ka'a. ²³ Ka mbəɗavata Yesu tvə duhwalhani, ka mnay ɗa taɗ nda ghɛɗa taɗ kazlay: Rfu ɗa ghuni, kaghuni gwal ta nghanɗá skwi ya nghan kuni kə'a. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata na: «Nda ndəgha la anabiha nda mghamha si ta kuma nghanɗá skwi ya nghan kaghuni, trid' nghan a hən wa. Si ta kumay hən ta snanta, sew, sna a hən wa,» ka'a nda hən.

Dvuɗva ta Lazglafta, dvuɗva ta slɔvda gha guli

²⁵ Lagha sana mnda tagha zlahu ɗa mnduha ka sli'afɗa kabga ɗa dzəghanɗá Yesu, ka'a mantsa: «Maləma ɗa, nu dza'a yu magata ɗa mutsafta ɗa ta hafu ɗa kɗekedzen na?» ka'a nda Yesu. ²⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Waka lu vindafta ma deftera zlahu na? Nu dzanaf ka mida na?» ka'a. ²⁷ «Ka dɗvuta ka ta Mgham Lazglafta gha nda kɗavakta ɗudufa gha, nda kɗavakta hafa gha, nda kɗavakta mbrakwa gha, nda kɗavakta ndana gha guli, ka

đvuta ka ta sløvda gha manda va ghəŋa gha† kə'a,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa ya nzakwani, la magay mantsa dza'a mutsay ka ta hafu,» ka Yesu nda tsi.

²⁹ Ka'a nda Yesu mantsa: «Wa ya ta nzakway ka sløvda da na?» Ka tsa mnda tagha zlahu ya kabga ta kumay ta nzakwa gwađa ta ŋani. ³⁰ Ka Yesu mantsa: «Mbađa sana mndu ka sli'afťa ma Ursalima ka valu da Yeriku. Ta laha tsi, ka dəďamťa tsi mataba la gənda, ka zlu'atá həŋ ta tsa mndu ya ka đgata ka pďanamťa hafu hafu, ka laghwa taŋ. ³¹ Ta lala sana mnda dra skwi ŋa Lazglafta ta va tsa tvi ya, ka dukwaftá tsi ta tsa mndu ya, ka tsaghutá tsi ta warawara ka laghwani. ³² Ka lagha sana mnda la Levi dukwafta tida guli, ka tsaghutá tsaya ta warawara guli ka laghwani. ³³ Mataba tsa ka lagha sana mnda la Samari ta dza'a wawakwani dukwafta tida. Ghur kə'a ná, ka ksantá tsi ka hidahida. ³⁴ Ka gavadaghatá tsi, ka maganaftá tsi ta rdí nda ghwani ta lkuhani, ka habanafta. Ka tsukwaftá tsi ka fafta ta kďihani. Ka klaghata da həga tsu'a matbay, ka zughulay hada. ³⁵ Gamahtsimani, ka klaftá tsi ta tseda vagha mndu his ta maga slna ka vlanťá mndu nda tsa həga ya, ka'a nda tsi mantsa: "A'a, ka nghapta ka ka na mndu na, ka kidaghi dza'a sgavaghata ta ghəŋani ya, ŋa mnihata gha vragaghar yu, ŋa plaghata đa,"» ka'a nda tsi. ³⁶ «Wati mataba tsa duhwalha hkən ya, ta nzakway ka sløvda tsa mndu ta dəďamťa mataba la gənda ya, ka kagha ta gray na?» ka'a nda tsi. ³⁷ «Tsa mndu ta tawatá hidahida tida ya ya,» ka tsa mnda tagha zlahu ya. «La, ka maga kagha mantsa,» ka Yesu nda tsi.

† 10:27 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5 nda Levitik 19:18.

Tsu'afra i Marta nda Mari ta Yesu

³⁸ Tata mbada i Yesu nda duhwalhani, ka 6hadaghatá hən da sana luwa. Ka tsu'afra sana marakw ta hgə lu ka Marta ta Yesu ga tan. ³⁹ Mamu mukumani ta hgə lu ka Mari guli, ka nzatá tsi tavata Yesu, ka sna skwiha ta gwadə tsi, ⁴⁰ ta ksaghutá slna rmba ta Marta. Ka sap tsi mnay ŋa Yesu, ka'a mantsa: «Mghama da! Tha a kagha ta na zlidinta mukuma da ta slna na katək ra? mnanamna 6a ka katihata tsi,» ka'a. ⁴¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marta! Marta! Ma ghuyə ka ta ghəŋa gha, ma laghu ka da ndandanaku ta ghəŋa ndəghata skwiha. ⁴² Turtuk skwi ta raku. Ka zbaptá Mari ta vərđani ya dza'a kwal lu klugudunusta dekdek,» ka Mgham Yesu nda tsi.

11

Taghay Yesu ta maga du'a ŋa duhwalhani

Mat 6:9-13, 7:7-11

¹ Ma sana fitik ka magə Yesu ta du'a ma sana vli. Manda kdakwani ta maga tsa du'a ya, Ka dawantá sani mataba duhwalhani da tsi, ka'a mantsa: «Mghama da! Taghanaf tagha ka lu ta maga du'a manda ya taghanaf Yuhwana ta duhwalhani ya,» ka'a. ² Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta magə kuni ta du'a, wya ka kuni da mnay: "Da ŋni ya ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghu6a, ka saghasa ga mghama gha.

³ Vlaŋnavla ta skwa zay prək zay ŋni inda fitik,

⁴ plaŋnapla ta dmakwa ŋni,

manda ya ta plinista aŋni ta dmakuha gwal ta magaŋnata guli.

Ma zlan̄na ka tawa skwi dza'a dzəghaŋnata,» ka'a.

Dawawadawa, dza'a mutsay kuni

⁵ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Ka waya ka skwi mamu sana mndu mataba ghuni mamu grani, ka sli'aftá tsa mndu ya ma takala, ka laghwi slanaghatá tsa grani ya. “Zwan̄ama dá, katihakata nda kanaya buradi hkən. ⁶ Mamu sani mataba graha dá si ta wawakwani ta dukwata ga ini, tsaw had skwa zay ŋa vlan̄ta dá wu,” ka'a. ⁷ Ka waya ka skwi ka gwadagaptá tsa grani ya ma həga, ka'a mantsa: “Ma gərzlə ka ta i'i gra, nda ghada hatá tgha dá, nda ghada ŋni ta ghzləŋ nda zwana dá, lavgliŋ a yu ta sli'afta ŋa vlaghatá buradi wu,” ka'a. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, dər má lavin̄ta a tsi ta sli'iglafta ŋa vlan̄tá skwi ya ta dawu tsi, kabga dər má nzakwani ka grani wu, má dza'a sli'afslí'a ka vlan̄tá inda skwi ta kumə tsi kada kwala tsi ta gərzləgəлта.

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata ná, dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni, dzawadza ta tgha ta gunaghunaguna lu. ¹⁰ Ka dər wa ta dawanta ta mutsay, ka dər wa ta zban̄ta ta slafsla tida, ka dzan̄dza mndu ta tgha, ta gunanaguna lu. ¹¹ Wati ya mataba ghuni dza'a klaftá pala ka vlan̄tá zwan̄ani, dawanaŋər tsi ta buradi na? Ari ka klipí a dawanaŋ tsi, ŋa klaftani ta nahadik ka vlan̄ta ka zlan̄tá klipí na? ¹² Ari ka slislik a dawanaŋ tsi ná, ŋa klaftani ta rda ka vlan̄ta na? ¹³ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha ya, nda sna kuni ta vla skwi dina ŋa zwana ghuni ya ní, Da ya ta nzakway ta luwa yeya dza'a kwal kul vlan̄tá Sulkum ta mndu ta dawanaŋta rki na?» ka'a.

*Ghazlay Yesu ta duhwalha halaway
Mat 12:22-30, Mak 3:22-27*

¹⁴ Ma sana fitik ka ghzligintá Yesu ta duhwalha halaway ta tsa mndu ka rgha ma sana mndu. Manda saghwa tsa duhwalha halaway ya ma tsa mndu ya, ka zraftá tsa mndu ya ta gwađa tsalen, ka va ndərmim dəmgə. ¹⁵ Ka sanlaha mataba tsa dəmgə ya mantsa: «A' nda mbrakwa belzebul mgham ta ghəŋa duhwalha halaway ta ghazla tsi ta tsa duhwalha halaway ya!» ka həŋ. ¹⁶ «Magaŋnamaga ta mazəməzəm dza'a maraŋta kazlay: Sa daga da Lazglafta mbrakwa gha kə'a,» ka sanlaha nda tsi ŋa dzghay. ¹⁷ Tsatsafta Yesu ta ndana taŋ, ka'a mantsa: «Ka tavaptá ga mgham turtuk his katsi ní, nda zla tsa ga mgham ya ŋa zlazlakwa həga sani ta sani. ¹⁸ Ka si dgavapdga halaway his katsi ní, wa ka tsa ga mghamani ya dza'a gdavata tama, "ya nda mbrakwa belzebul ta ghazla tsi ta duhwalha halaway" ka kaghuni nda i'i? ¹⁹ Ka si i'i, nda mbrakwa halaway ta ghazla yu ta duhwalha halaway katsi ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Hahəŋ dza'a tsaghunata gumani. ²⁰ I'i, nda mbrakwa Lazglafta ta ghazla yu ta duhwalha halaway, tsaya ta maraŋta ghadata sagha ga Mgham Lazglafta da taba ghuni.

²¹ «Ka hbafhba mndu nda mbra ta vghani ka ngha həgani ka tsi ná, haď skwi dza'a ksantá skwihani wa. ²² Ala, tsa lagha sana mndu ta malaghutá mbrakwani ka lagha habafta tsehwtsehwehw ka hləgadanaghutá huzla lmani ya faf tsi ta ghəŋani tida ya katsi, ta haď mbrakwani wa. Ŋa hlafta tsa mndu ya ta tsa huzla zlu'a tsi ya ka dgiŋta.

²³ «Mndu ya kul haď mista ɗa ná, nda i'i gwaďani. Mndu kul haď ta katihata ka tskanata ná, kwizinjá ɗani,» ka'a.

Vramta ghwaďaka sulkum da vli sabɔ tsi

Mat 12:43-45

²⁴ «Ka sabsa ghwaďaka sulkum ma mndu katsi, ɗa dza'ani da ra vli tuhwayanɗ tuhwayana, ɗa zba vli ɗa mbi'a vghani, ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ɗa mbi'a vghani ya wu katsi, ka'a dza'azlay na: "Ka vra yu da tsa hɛga ɗa ma vɛl sabi yu ya gra," ka'a, ɗa sli'aftani ka vradaghata. ²⁵ Ka ta vradaghatá tsi da tsa hɛga ya, nda tsukwa vli mida nda paya ɗina katsi, ²⁶ yawa da kɛ'a dza'azlay ɗa vraghutani, ɗa hlanaktani ta sanlaha ma ghwaďaka sulkumha ndɛfáɗ ta malaghutá tsatsi nda sidi, ɗa lama taɗ da tsa hɛga ya ka nzamta mida. Tsaya dza'a kɛl nzakwa tsa mndu ya ka ɓwadzuta ka malaghutá nzakwani taɗtaɗ,» ka'a.

Tfawi ta ghɛɗa gwal ta sna gwada Lazglafta

²⁷ Tata gwada tsa gwada ya Yesu, «rfu da tsa marakw ta klaftá kagha ma huďi ka sughustá u'a ya!» ka sana marakw klanťá lwi mataba tskata mnduha. ²⁸ «Katɛk ná, rfu da mndu ta fata slɛmɛɗ ka sna gwada Lazglafta, ka ksa slna nda tsi,» ka Yesu nda tsi.

Zlghawa Yesu ɗa gwal ta ɗawa mazɛmzɛm da tsi

Mat 12:38-42

²⁹ Ta tskakutskaku mnduha tavata Yesu, ka'a mantsa: «Ghwaďak mnduha ma na fitik na, má maganɗamaga lu ta mazɛmzɛm ta saha daga da Lazglafta, ka hɛɗ ta ɗaway. Haď sana mazɛmzɛm dza'a maganata lu ta hɛɗ, ka mndɛrga ɗa anabi

Yunusa a tsi wa. ³⁰ Manda va ya nza anabi Yunusa* ka n̄izla ɲa gwal ma luwa Niniva ya, manda va tsaya dza'a nzakwa Zwaɲa mndu, ɲa gwal ma na fitik na. ³¹ Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'ɲ ta hadika Seba ka lagha da sna dífil da Salumuɲ. Wana mamu mndu ta malaghutá Salumuɲ hadna, bađu tsay Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha, ɲa ghuni dmaku ka tsa marakw ya dza'a sli'afta mnanatá mnduha ma na fitik na. ³² Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həɲ ta gwaða anabi Yunas, ka mbəðanaftá həɲ ta nzakwa taɲ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Bađu tsay Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha, ɲa ghuni dmaku ka gwal ma luwa Ninive dza'a sli'afta mnaɲ ɲa mnduha ma na fitik na,» ka'a.

Nzaku ma tsuwadək
Mat 5:15, 6:22-23

³³ «Had mndu ta tsamtá vu ma pitirla ɲa fata ma lwa vli ka ka dzuɓamta ma tughba a tsi wu ta vli tskala ta fagata tsi ɲa nghaɲta mnduha ta lami da həga ta tsuwadək. ³⁴ Ira gha ná, pitirla vgha gha ya. Ka ta dinadina ira gha, ma tsuwadək vgha gha. Ka nda badza ira gha, ma grum vgha gha. ³⁵ Dasuwa ká ka, yaha tsa tsuwadək ma kagha ya da nuta ka grum. ³⁶ Ka si má tsuwadək inda vgha gha, had pɗakwa sana vli ma gruma wu katsi, inda vgha gha dza'a nzata ma tsuwadək manda tsuwadəka pitirla ta tsuwadəka vli ya,» ka'a.

Manay Yesu ta maliha ta ghəɲa dina
Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

* 11:30 Ngha ta Yunusa sura 1-4.

³⁷ Manda kďakwa Yesu ta gwada, ka hgaghatá sana la Farisa ńa dza'a za skwi ga tan. Ka lamə tsi da hga, ka nzatá tsi ka za skwi. ³⁸ Ka nzatá tsa la Farisa ya ka ndərmima kwala Yesu kul mbazinjá dzvu kada za skwi. ³⁹ Ka Mgham Yesu nda tsi mantša: «Kaghuni la Farisa, hula leghwa nda hula hliba yeya ńa ghuni ta mbazinjta, ama ma ńudufa ghuni ta kumay kuni ta ghalatá sanlaha, ta sidi kuni guli. ⁴⁰ Rghaha! Tsa mndu ta magaftá hulani ya a ta magaftá hudani guli ra? ⁴¹ Klawa skwi ma leghwa ghuni nda ya ma hliba ghuni, ka vla kuni ńa gwal ka pdu, tsaya dza'a kəl inda skwi ka nzaku tsuwedaka da kaghuni.

⁴² «Dańwa ńa ghuni la Farisa! Ta laghula kuni vla skwi turtuk ma ghwan ta nzakway mataba nidali ta mutsafta kuni ma vwah, nda masu'ataha ta hvata kuni nda hva ka vlay ńa Lazglafta, ka zlanjá nzaku tdukwa, nda dvutá Lazglafta. Tsaya skwi má ńa magay nda kwal kul zanaptá sana skwiha.

⁴³ «Dańwa ńa ghuni la Farisa! Ta laghula kuni dvaftá tanťanťa vla nzaku ma həga tagha skwa la Yahuda, ta kumay kuni ta gagay mnduha ta zgu ńa ghuni ta dawadawa. ⁴⁴ Dańwa ńa ghuni! Manda kulu ta zwaduta ta mbadə mnduha ta mbađa tida kul snanťa ya kuni.»

⁴⁵ «Mghama đa, anńi ta razə ka ndana gwada gha na,» ka sana mnda ta tagha zlahu ńa mnduha nda tsi. ⁴⁶ «Dańwa ńa ghuni guli, gwal tagha zlahu! Kərtawa ndəgaku ka kaghuni nda mnduha, va a kaghuni ta hinťá dər ndəfinja dzva ghuni ńa katanťa hən ka klay wa.

⁴⁷ «Dańwa ńa ghuni! Kula anabiha psła dzidziha ghuni ghalya ńa ghuni ta babay. ⁴⁸ Ma tsa

babay ghuni mantsha ya ná, ta maray kuni kazlay: Zdághaghunazdá tsa skwi maga dzidzíha ghuni ya ká'a. Pslapsla hahəŋ ta la anabiha, baba kuluha taŋ ŋa ghuni. ⁴⁹ Tsaya kəl Lazglafta ma dífilani ka mnay kazlay: Dza'a ghunədagghuna ghuna yu ta la anabi nda gwal ghunay ta həŋ, dza'a pslapsla həŋ ta sanlaha, dza'a ganapga həŋ tiri ta sanlaha ká'a. ⁵⁰ Ta ghəŋa tsaya dza'a kəl lu ka ghuzlanəŋtá iri ta gwal ta na fitik na kabga pslata taŋ ta inda la anabiha daga zlafta ghəŋa hadík, ⁵¹ na zlafta ta Abel, ka sagha ta Zakari dza lu ma takataka gwir nda vli nda ghuḅa ma həga Lazglafta ya. Mantsha tsaya, dza'a ghuzlanəŋghuzla lu ta iri ta gwal ma na fitik na ta ghəŋa vəl pslata taŋ ta tsa mnduha ya.

⁵² «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu! Nu'af nu'a kuni ta watgha snəŋtá skwi, lamə a vərda kaghuni wu, pyafpya kuni ta sanlaha ta kuma lami guli,» ka'a.

⁵³ Manda zlanṭa Yesu ta tsa vli ya, ka zlaftá gwal tagha zlahu nda la Farisa ta zlurgwa gwada kavghakavgha da tsi. ⁵⁴ Ka dákwats həŋ ŋa ksafṭa nda gwada dza'a sabi fətes ma wani, ŋa fanamṭá tḅaŋ ma lwi.

12

Gwada banluwa

Mat 10:26-27

¹ Mataba tsaya, ka tskadaghatá mnduha ta vgha nḅəḅəm tavata Yesu ka bisla vgha sani tavata sani. Ka Yesu nda duhwalhani mantsha: «Dasuwa ka kuni nda Isa la Farisa ta nzakway ka madgwirmadgwir ta magə həŋ ya. ² Had skwi nda dífa dza'a kwal

kul sabi ta daʒi wa. Haɗ skwi kɗekkɗek dza'a kwal kul snavata guli wa. ³ Tsaya dza'a kəl inda skwi dza'a kuni mnay ma grum ka snaku ta daʒi. Skwi dza'a kuni mnay ma sləmənɟ ma sləmənɟ ma dzuguvi dza'a tuta wɗiɗ ta daʒi.»

Fafwa ghəɟ ta Lazglafta

Mat 10:28-31

⁴ «Wya ka yu ta mnaghunata kaghuni ta nza-kway ka graha ɗa: Ma zləɟ kuni ta gwal dza'a dzata slu'uvgha ghuni kwenkwen, kul laviɳta hən ta magəglatá sana skwi tahula tsa. ⁵ Ka maraghu-namara yu ta mndu dza'a kuni zləɟay. Zləɟawa zləɟa ta Lazglafta. Tsatsi ta laviɳta dzata slu'uvgha ghuni, mamu guli nda mbrakwa klafta kaghuni ka vzamta da vu. Mantsa ya nzakwani, tsatsi dza'a kuni zləɟay, ka yu ta mnaghunata.

⁶ «Haɗ lu ta skwaptá tiytiha hutaf ta aneni his ra? Kulam nda tsa, Zanap a Lazglafta ta ya ɗər turtuk ma hən wa. ⁷ Mbəɗaf mbəɗa lu nduk nda swidi ma ghəɟa ghuni tani, ma zləɟ kuni ta zləɟ ɗekkɗek. Malaghumala kuni piw ta tiyti,» ka'a.

Mnaɳta Yesu banluwa

Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20

⁸ «Ka yu ta mnaghunata na, mndu dza'a maraɳta ghəɟani ta daʒi ka mnay: “Ŋa Yesu i'i” ka'a ná, ka Zwaɳa mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: “Ŋa ɗa na mndu na,” ka'a dza'azlay. ⁹ Ama Mndu dza'a mnay ta kəma mnduha: “ŋa Yesu a i'i wu” ka'a, ka Zwaɳa mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: “Ŋa ɗa a na mndu na wu,” ka'a. ¹⁰ Mndu dza'a vaza ɳazlu ta ghəɟa Zwaɳa mndu, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ka

Sulkum nda ghuḅa dza'a razanafta mndu katsi, had lu dza'a plinistá dmakwani dekdék wa.

¹¹ «Ka kladaghunaghakla lu da hḅga tagha skwa la Yahuda, ka tsaghunaghatá guma, ka dḅr da gwal tsa guma nda gwal ḅumna a tsi, yaha kuni da ndana skwi dza'a kuni magay ḅa kata ghḅḅa ghuni, nda ya dza'a kuni mnay guli. ¹² Sulkum nda ghuḅa dza'a mnaghunata ma tsa fitik ya ta skwi ḅa mnay ghuni.»

Ma zbḅ kuni ta tsagana

¹³ Ka sana mndu mataba dḅmga nda Yesu mantsa: «Malḅma ḅa, mnanamna ta zwanama ḅa kada dganapta ḅni ta skwa za hga ḅni,» ka'a. ¹⁴ «Ari gra! Wa ta famtá i'i ḅa tsaghunatá guma, ari wa ta famtá i'i ḅa dgaghunaptá skwa za hga na?» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda tsagana. Vḅl nzakwa skwa mndu mamu ka nutá tsi ka gadghḅl a kḅl tsi ka nzata nda hafu wu, ka Yesu kay guli nda inda mnduha.»

¹⁶ Ka'a nda hḅḅ nda mahdihdi mantsa: «Lagha sana mndu ka gadghḅl ka hvatá hva dagala. ¹⁷ “Waka yu dza'a maga na skwi ná, wana had vli ḅa pgha na nimaya ḅa na wu?” ka'a ma ghḅḅani. ¹⁸ “Yawa! Wya skwi dza'a yu magay: Dza'a dzaḅiḅtá guvurha ḅa yu, ka tahanaghata ḅa tskamta ḅa ta inda nimaya ḅa, nda hamata skwiha ḅa mida. ¹⁹ Wana mamu skwi dḅr ḅa vaku kidaghi tsi. Mbi'a ta vgha gha, za, sa, rfa ta rfu tama, ka yu dza'azlay nda vgha ḅa,» ka'a. ²⁰ “Rghargha vgha na, kudḅḅ hafa gha ta na rvidik gita u na, ḅa wa inda na skwiha papayaf ka na tama?”» ka Lazglafta nda tsi. ²¹ Ka Yesu sganaghata mantsa:

«Tsaya skwi ta magaku nda mndu ta tskanatá skwi ta ghəŋani, ka zlanťá tskanatá skwi ta ghəŋani da Lazglafta,» ka'a.

Zbawazba ta ga mgham Lazglafta karaku

Mat 6:25-34

²² Tahula tsa, ka Yesu nda duhwalhani guli: «Tsaya ta kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Ma mnə kuni ta “He’, a nu dza’a yu zay ní, a nu da fə yu ta vgha ní,” kə’a. ²³ Mal hafu ka skwa zay, mal vgha ka lgut. ²⁴ Nghawa zarakataghuvu 6a, had ta sləgu dər tska skwi ta vwah wu, had wbani wu, had guvurani guli wu, Lazglafta ta zunťá skwi. Malaghumala a kaghuni piw ta đyakha ra? ²⁵ Waya mataba ghuni dza’a laviŋťá sganaghata dər kwitikw ta fitik ta ghəŋa hafani kabga vəl mnayni ta he’ na?

²⁶ «Ka si laviŋ a kuni ta magatá skwi dər ka ki’a wu, nu ta kəl kuni ka mna he’ nda pďakwani tama. ²⁷ Nghawa vzlizla ma vwah 6a, had həŋ ta maga slna wu, had həŋ ta ga lgut wa. Ka yu ta mnaghunata ná, dər Salumun, kulam nda tsa nzakwani ka gadghəl ya tani, ta fava a ta lgut manda ŋa sani ma tsa vzlizlaha ya wa. ²⁸ Ka gita u na ka Lazglafta pghanavatá rka ta kuzun ma vwah ná, gi gamahtsimani ŋa driŋta nda vu. Kaghuni yeya dza’a kwal tsi sudavaghunatá lgut tama rki? Nahgani ta htinťá zlghay nda ŋudufa ghuni? Nu kul laviŋťá kuni ta faftá ghəŋ? ²⁹ Ma laghu kuni da ndana skwi dza’a kuni zay nda skwi dza’a kuni say. ³⁰ Gwal kul snanťá Lazglafta ma ghəŋa hadik ta laghu da zba tsahaya. Kaghuni ná, nda sna da ghuni kazlay: Ta đvay kuni ta tsa skwiha

ya kə'a. ³¹ Dzawadza ta vgha ka zba ga mgham Lazglafta karaku, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta pđakwani,» ka'a.

Gwal ka gadghəl ta luwa

Mat 6:19-21

³² «Ma zləŋ kuni ta zləŋ kaghuni gwal ta nzakway ka ŋa da manda zwaŋa bra. Zdəganazda ta Da ghuni Lazglafta na vlaghunatani ta ga mghamani. ³³ Dzawinwa dzawa ta skwiha ghuni, ka dginŋa kuni ŋa gwal ka pđu ta tsedani. Tskawa tseda ghuni ma vəl dza'a kwal kul badzavata ta nzakway ta luwa. Hada, ksaŋta a ghali wu, ksaŋta a hzay guli wa. ³⁴ Ka ga vla tskata gadghəla gha ya ná, hada ŋudufa gha guli,» ka'a.

Fawafa ta vgha ka kzla saha Zwaŋa mndu

³⁵ «Hbawahba ta vgha ŋa maga slna, tsamwa vu ma pitirla ghuni, ³⁶ nzawanza manda duhwalha ta kzla dzaŋta danahəga taŋ ta watgha vrakər tsi ma vla kla makwa ŋa gunanata taŋ. ³⁷ Rfu da tsa kwalvaha dza'a sagha danahəga taŋ slanaghatá həŋ ndiri ya! Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a habafhaba ta vgha, ŋa nzanatani ta həŋ ma vla za skwi, ŋa saghani vlanŋta skwa zay ta həŋ. ³⁸ Rfu da tsa kwalvaha ya ka slanaghasla tsi ta həŋ ndiri ma takala dər nda dga a vli ya!

³⁹ «Fawafa ta sləməŋ dīna. Ka má nda sna zə'ala hga ta fitik dza'a lagha ghali da taŋ katsi, má dza'a nzanza ndiri má zlanŋta a ka zlratanani ta hgani wa. ⁴⁰ Kaghuni guli, habafwa vgha, kabga ma fitik kul ndanantá kuni dza'a sagha Zwaŋa mndu,» ka'a.

Njərma kwalva nda sna ta skwi

Mat 24:45-51

⁴¹ Ka Piyer dawanta mantsa: «Mghama da! ɲa aɲni nda ghəɲa ɲni re, ari ɲa inda mndu demdem a ta mna ka ta na mahdihdi na na,» ka'a nda tsi.

⁴² «Wa na mndu tdukwa nda mahizl ma ghəɲani na na? Tsaya a mndu dza'a danahəgani mnay ɲani: “Ta vlaghavla yu ta slna, ka vla ka ta skwa zay ɲa gwal ta magihatá slna nda fitikani,” ka'a ya ra. ⁴³ Rfu da tsa mndu dza'a sagha danahəga slanaghata ta magay mantsa ya! ⁴⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Dza'a fanaghafa ta tsa mndu ya ta ghəɲa inda tsa skwihani ya. ⁴⁵ Ala ka ka tsa kwalva ya ma ghəɲani mantsa: “Wana nda gərda mghama da katək na,” ka'a ka liɲtá psla sanlaha ma kwalva nda kwalva mi'aha, ka laghwi da zazaku nda sasaku ka ghuyaku katsi, ⁴⁶ dza'a saghasa mghama tsa kwalva ya dluk ma vaghu kul graftá tsatsi ta fitik ya kul snaɲtá tsi, ɲa ghuyaghu-naptani ta danwa katakata, ɲa tsanaghatani ta guma kawadaga nda gwal ta maga ghwadaka skwiha.

⁴⁷ «Tsa kwalva nda sna ta skwi ta kumə mghamani ka kwalaghutá tsi ta payavata ka magay ya, dza'a dɣapɔga lu kwərdək. ⁴⁸ Kwalva ya kul snaɲtá skwi ta kumə mghamani, ka magatá tsi ta skwiha prək ka dɣapta, ki'a yeya dza'a dɣunɲa lu. Ka dagala vlanɲa lu ta mndu katsi, dagala dza'a dawalu da tsi guli. Ka si fərta tani vlanɲ lu ta mndu katsi, fərta tani dza'a dawu lu da tsi guli,» ka'a.

Hwazlaɓa ta mnduha ta gwaɗa ta Yesu

Mat 10:34-36

⁴⁹ «Sagha da vzatá vu yu ta hadík, ta kumay yu ta gi kbaftani misimmisim. ⁵⁰ Dza'a lamla yu da ghuya danwa manda ya ta lamə mndu da imi ma maga batem. Ya ta kzlə nda imi ma kuluj yu ta magatani. ⁵¹ Zđaku klagagha yu ta ghəŋa hadík ka kaghuni ta gray ra? Si ga! Daga vgha klagagha yu. ⁵² Daga ndanana, dzrafta a mnduha hutaf ma hga ta wi wa. Dzrafta a gwal hkən ta wi nda gwal his wa. Dzrafta a gwal his ta wi nda gwal hkən guli wa. ⁵³ Dza'a nda dma i da nda zwan, dza'a nda dma i zwan nda dani. Dza'a nda dma i ma nda makwani, dza'a nda dma i makwa nda mani. Dza'a nda dma i midzi nda ghwa'alani, dza'a nda dma i ghwa'ali nda midzani,» ka'a.

Nghawangha ta skwi ta magaku ndana

Mat 16:2-3

⁵⁴ Ka Yesu guli nda ndəghata dəmgə na: «Nghay ghuni ta ŋatá ghwayak nda ga mazu ná, “dza'a saghasa imi” ka kuni ta mnay, gi ŋa magatani mantsa. ⁵⁵ Nghay ghuni ta vyakwa falaka Sud ná, “dza'a mamu vis gita,” ka kuni ta mnay, gi ŋa magatani mantsa. ⁵⁶ Tsa madəgwirmadəgwir madəgwira ghuni ya! Nda sna kuni ta dganatá skwiha ta magaku ta hadík nda ya ta luwa, waka kuni traptá snəŋtá dganatá skwiha ta magaku ma na fitik na tama?» ka'a.

Dzraftá skwi nda ghuma

Mat 5:25-26

⁵⁷ «Waka kaghuni ka ghəŋa ghuni traptá tsatsaftá maga skwi dina? ⁵⁸ Ka wlawla mndu ta kagha, ka sli'afta kuni ka dza'a da guma katsi, ŋavaŋa ka dzray nda tsi ma kđaku kuni ka bhadaghata da tsa

vla guma ya, da lamə ka da dzva mnda tsa guma, da klaftá tsi ta kagha ka vlata ma dzva la sludzihá, da klaftá tsahaya ta kagha guli ka vzamta ma gamak. ⁵⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, “had ka dza’a walaŋtá sabi hada ka ta kđiŋ a ka ta platá kdavakta anena tsa mndu ta vlaghata ya wu,”» ka’a.

13

Mbədanafwambəda ta nzakwa ghuni, yaha kuni da rwuta

¹ Ma va tsa fitik ya, ka sli’adaghatá sanlaha ma mnduha mnay ŋa Yesu ta skwi ta slanaghatá gwal ma Galili psila Pilat ma fitika dray taŋ ta skwi ŋa Lazglafta. ² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Mal ŋa tsa la Galili psila lu ya glakwa dmaku ka ŋa pđakwa sanlaha ma gwal ma Galili, kəl həŋ ka ghuytá tsa đaŋwa ya, ka kaghuni ta gray ra? ³ Malaghumala a ŋa taŋ wa. Ka mbədanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza’a rwurwa kuni demdem manda hahəŋ. ⁴ Ari tsa mnduha ghwanpđə tghas ta rwuta ma fitika zləmbanaghata sana həga dagala ma Silwe ta həŋ ya ná, mal ŋa taŋ glakwa dmaku ka pđakwa sanlaha ma mnduha ma Ursalima a ka kaghuni ta gray na? ⁵ Malaghumala a ŋa taŋ wa. Ka mbədanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza’a rwurwa kaghuni manda hahəŋ guli,» ka’a.

Fu ya kul had ta yaku

⁶ Wya ka’a nda həŋ nda mahdihdi guli: «Mamu sana mndu đyaf fwa ghuraf ma vwaha inabani. Ka sli’aftá tsa mndu ya ka lagha da đaga yakwani. Ta lagha tsi ná, lay yaf a đekđek wa. ⁷ Ka’a nda tsa

mndu ta ngha tsa vwaha inabi ya mantsa: “ngha 6a ta na ghuraf na, mahkəna vakwa da na ta sagha da daga yakwani, lay had ta yafta wa. Nəw ɲa zləɲutani ta vli ka bətbət na, tsiɲtsa!” ka’a nda tsi. ⁸ “Mghama da! Ka va va tsi karaku, ka lapta yu ta vli mistani, ka pghinɲa yu ta rgwa distani. ⁹ Ka waya ka skwi dza’a yafya kdaghalam. Ka yəglafa a tsi wu katsi ɲa tsiɲta gha,”» ka tsa mndu ta nghay ya.

Mbanafta Yesu ta sana marakw kul dughwanaku baɲu sabat

¹⁰ Baɲu sana sabat, ka taghə Yesu ta skwi ɲa mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Hada, mamu sana marakw kul dughwanaku ta maga vaku ghwanɲdə tghas ɲiɲ sulkuma halaway kut-suvud, laviɲ a ta sladata ndəɲap wa. ¹² Nghanɲa Yesu ta tsa marakw ya, ka hganɲá tsi. «Nda mba ka ma ɲanwa gha makwa ɲa,» ka’a nda tsi. ¹³ Ka faftá tsi ta dzvu tida, gi hadahada ka sladatá tsi ndəɲap, ka zləzlvu tsi ta Lazglafɲa. ¹⁴ Ka kuzlanafɲá tsi ta ɲuduf ta mgham ta ghəɲa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, kabga tsa mbanafta Yesu ta mndu baɲu sabat ya. «Mamu fitik mku’ ɲa maga slna sagha ghuni da mbamba vgha ghuni ma tsa fitikha ya, baɲu sabat a wu,» ka’a nda tsa tskatá vgha mnduha ya. ¹⁵ «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Had inda kaghuni ta pla slani ka kdihani a tsi ta wa guduk* ka klay da vla sa imi baɲu sabat wu ra? ¹⁶ Wana na marakw na ta sabə ma mndəra la Abraham Maghwanɲdə tghasa vakwani na manda hbuta halaway, ra a ka plinɲá tsəna marakw na

* **13:15** Ngha ta Lukwa 2:7.

ma tsa zida ya badu sabat wu ra?»¹⁷ Ka ksutá tsa zlgħawa Yesu ya ta ghumahani ka hula. Ka rfu hamata sanlaha ma mnduha ta rfu ta ghəŋa inda nərma slna ta magə Yesu.

Ndaw dza'a gra lu ta ga Mgham Lazglafta

Mat 13:31-32, Mak 4:30-32

¹⁸ Ka Yesu guli mantša: «Ndaw dza'a gra lu ta ga mghama Lazglafta na? Ndaw dza'a gra yu?

¹⁹ Ka guram nda hya kramasa klaf sana mndu ka sləgamta ma gam, ka dyaftá tsi ka glafta gədziz, ka babaftá dyaŋka ta hga taŋ ta zligamahani nzakwani,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa is

Mat 13:33

²⁰ Ka Yesu guli mantša: «Ndaw dza'a gra yu ta ga mghama Lazglafta na? ²¹ Ka guram nda is klaf sana marakw ka laβanamta ma gratá darama hupu hkən ŋa ŋlanafta inda tsa hupu ya nzakwani,» ka'a.

Wa dza'a lami da ga mghama Lazglafta?

Mat 7:13-14,21-23

²² Ka tadaptá Yesu ta zwana luwa nda luwaha dagala dagala, ta sli'i tsi da luwa Ursalima, ka dza'a nda tagħa skwi ŋa mnduha. ²³ Ka lagħa sana mndu dawəŋta da tsi: «Mgham da! Ki'a yeya mnduha dza'a mbafta rki na?» ka'a. Ka Yesu nda həŋ mantša: ²⁴ «Ŋavawaŋa ka lami nda ta watgha slrehwa. Ka yu ta mnaghunata na: Nda ndəgha gwal dza'a zba lami nda tida, trid ŋa trapta taŋ.

²⁵ «Ka sli'afsl'i'a danahəga ka nərzlaftá watgha ta ma bli kaghuni katsi, ŋa kuđuslafta kaghuni ta dza watgha kazlay: Mghama da! Mghama da!

Gunaṅnaguna ta watgha kə'a. "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu!" ka'a dza'azlay nda kaghuni. ²⁶ "Taw kay Mghama da! Ta va aṅni si ta za skwi, ka sa skwi, ka tataghə ka ta skwi ṅa mnduha ta inda pazlala ma luwa ṅni kay ra!" ka kuni dza'azlay nda tsi. ²⁷ "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu, laghwala demdem tavata i'i, kaghuni gwal ta maga ghwadaka skwi," ka'a dza'azlay nda kaghuni kay guli. ²⁸ Hada, dza'a waha kuni ta wahu nda hpada sli'iṅ nghanər kuni ta i Abraham nda Izak, nda Yakubu, nda inda anabiha ta nzaku ma ga mghama Lazglafta, wdṅwda lu ta kaghuni ma bli. ²⁹ Dza'a sli'aksli'a mnduha nda ta slərpa luwa fwad, ṅa nzata taṅ ka za skwi ma ga Mgham Lazglafta. ³⁰ Nda tsaya tama, gwal nda hul ndanana guli, dza'a nzakway həṅ ta kəma. Gwal ta kəma ndanana, dza'a nzakway həṅ nda hul,» ka'a.

Yesu nda Ursalima
Mat 23:37-39

³¹ Ma va tsa fitik ya, ka lagha sanlaha ma la Farisa slanaghatá Yesu, ka həṅ mantsa: «Ta psa kagha Hiridus ṅa dzata, sli'afsli'a hadna ka laghwa ka da sana vli,» ka həṅ. ³² «Lawa mnanatá tsa gərhan ya kazlay: Ta ghazla duhwala halaway yu, ta mbamba gwal ma danwa yu gita nda ya mahtsim, ta mahkəna fitik ṅa kdṅta da ta slna da, ka'a nda həṅ. ³³ Ka kda yu ta mbada da gita, nda ya mahtsim, nda ya badima. Ra a ka mtuta anabi ma sana vli, ka zlanṅta mtuta ma Ursalima wa.

³⁴ «Luwa Ursalima! Luwa Ursalima! Kagha ta rwanatá anabiha. Ghunəgagha gha Lazglafta ta mnduha ná, rwana ka, ka pslatá həṅ nda pala.

Kumanj kuma yu ta tskanatá mnduha gha tavata i'i, manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakani, ka kwalaghutá kuni. ³⁵ Wana lu dza'a zlaghunantá hęga ghuni. Had kuni dza'a nghęglantá i'i dekdek ha ka sagha fitik dza'a mnə kuni kazlay: Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hga Mgham kə'a,» ka'a nda hęj.

14

Mbanafta Yesu ta mndu badu sabat

¹ Badu sana sabat, ka sli'aftá Yesu ka lami da hęga ga sana mali mataba la Farisa da za skwa zay. Ka pghaftá gwal hada ta iri tida ka nghay ndeezla. ² Mamu sani mndu kul dughwanaku nda hasla vghani ta nzaku hada. ³ «Mamu tvi ęa mba mndu badu Sabat re had wa a na?» ka Yesu dawanta da gwal tagha zlahu ęa mnduha nda la Farisa. ⁴ Tsitsirid nanza hęj kul zlghanaftá wi. Ka lagha Yesu ksantá tsa mndu kul dughwanaku ya ka mbanafta, ka ghunięta dzaghani. ⁵ Ka'a nda hęj tama mantša: «Wa mataba ghuni ka dędaghadęda zwanani, ka slani a tsi da vęvręm badu Sabat dza'a kwal kul tdiginta misimmisim na?» ⁶ Trid, traptra hęj ta skwi ęa zlghanaftá wani.

Dasuwa kaka nda vli ęa nzata gha

⁷ Na nghay Yesu ta gwal hagaf lu ta zba vla nzaku dınadına, ka'a nda hęj nda mahdihdi mantša: ⁸ «Ka hgaf hga mndu ta kagha da vla za skwa zay, ma gi lə ka da nzata ma vli dına, ka waya ka skwi mamu sana mndu ta malaghutá kagha hgaf lu ęa da tsa vli ya. ⁹ Da lagha tsa mndu ta hgaftá kaghuni

ya, da mnay ɲa gha kazlay: Sli'afslí'a, zlananjla ta na vli na ta na mndu na kə'a, ɲa ksutani ta kagha ka hula ta dza'a nzəglata ma hamata vla nzaku. ¹⁰ Skwi ta raku ná, ka hgaf hga lu ta kagha da vla za skwa zay katsi, nzanza gha ma hamata vla nzaku karaku. Kə'a ka tsa mndu ta hgaftá kagha ya ná, “6ay gra! sli'afslí'a, sawi da nzata hadya,” ka'a dza'azlay. Mantsa tama nda tsafara vgha gha da gwal dza'a za skwi kawadaga nda kagha. ¹¹ Inda mndu ta glanaftá ghəɲani, dza'a vraganavra lu, inda mndu ta vraganata ghəɲani dza'a kapanafkapa lu,» ka'a nda həɲ.

Hagaftá gwal ka pɗu ɲa za skwa zay

¹² Ka'a nda tsa mndu ta hgafta ya mantsa: «Ka magamaga ka ta skwa zay ɲa badawa ka vaghu dər skwa zay ka hani a tsi ɲa mnduha, ma laghu ka hagay ta gra gha ta gra gha, ta zwanama gha ta zwanama gha, ta laghuni ta laghuni, nda ya ta sləvdaha gha ka gadghəl ka gadghəl, da hgaftá həɲ ta kagha ɲa plaghamta manava tsaya baɗu ya ga taɲ guli. ¹³ Ka magamaga ka ta skwa zay ɲa badawa katsi, haga ta la ka pɗu, nda la ka marghum, nda la nda rwa səlahə taɲ, nda gwal nda ghulpa, ɲa zay. ¹⁴ Dza'a nzanza ka nda rfu kabga haɗ fitik dza'a plaghamta həɲ manda va tsaya wa. Lazglafta dza'a plaghamta baɗu fitik dza'a sli'agapta tɗukwa mnduha nda hafu,» ka'a.

Skwa zay dagala

Mat 22:1-10

¹⁵ Tahula snanata sana mndu mataba tsa gwal ta za skwa zay ya tsa gwaɗa ya, ka'a nda Yesu mantsa: «Rfu da mndu dza'a za skwa zayni ma

ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Lagha sana mndu ka magatá skwa zay dagala, ka haganjá tsi ta mnduha nda ndəgha. ¹⁷ Ndusakwa skwa zay, ka ghunaftá tsa mndu ya ta duhwalani da mnanatá tsa mnduha hagan tsi ya kazlay: Saghawasa nda maga fitikani kə'a. ¹⁸ Lagha tsa mnduha ya ka mbahanaftá wi ta tva turtuk. "Mamu vwah skwa yu ná, tsaw nda nza tkwe' ka dza'a dá nghanata ná, kíba, wya dzvu," ka sani tanjan nda tsi. ¹⁹ "Mamu slaha hva dzawa yu ghwan dza'a yu dzaghanja" ná, kíba, wya dzvu, ka sani. ²⁰ "Klafta dá yeya ta makwa ta ga maghurbi yu tsaya dza'a kwal yu 6hata," ka sani nda nani. ²¹ Ka vragaghatá tsa duhwal ya dzagha, ka rusanaftá tsi ta mghamani. Ka basaftá tsa danahəgani ya ta nɔdɔf. Ka'a nda tsa duhwalani ya mantsa: "La misimmisim ta badawaha nda ya ta pazlalaha ma luwa, ka hagakta ka ta la ka pɔu, nda la marughumha, nda ghulpata mnduha, nda la nda rwa səlaha tan," ka'a. ²² Tahula magatani, ka vradaghatá tsi. "Mghama dá, nda maga tsa skwiha mna ka ya kay, tsaw ta teke'a vla nzakuha, ka'a." ²³ "La ta tvi ta tvi nda ya ma vla nanatá gam, ka hlakta ka ta inda mnduha dza'a slanaghata ka, ka da ndaghagapta vli ma hga ga ini, ka tsa danahəga ya nda duhwalani. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, had mndu mataba tsa gwal hagan lu ya dza'a danjá skwa zaya dá wa,"» ka'a.

*Dina zlanja duhwalha Yesu ta inda skwi
Mat 10:37-38*

²⁵ Ma sana fitik ta mbaɔa mnduha rutututa ta tvi mista Yesu, ka mbəɔavata Yesu, ka'a nda

həŋ mantsa: ²⁶ «Ka sagha da i'i mndu katsi, ba malaghutani ta dʋutá i'i ka i dani nda mani, nda markwa taŋ, nda zwanani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nduk nda vərda ghəŋani tani, kada nzakwa tsi ka duhwala dā. ²⁷ Dər wa tsi ta kwalaghutá kla udza zləŋayni*, ka kwalaghutá dza'a mista dā, laviŋ a ta nzakway ka duhwala dā wa. ²⁸ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta baftá həga dagala katsi ní, hađ ta nzata ka mbəđaftá mbsaka skwi dza'a zadĩŋta tsi karaku ŋa nghayni ka mamu re hađ wa a tsedani prək ka kdĩŋtá tsa slna ya ra? ²⁹ Ka mantsa a tsi wu, ka laghani ka thaftá mndəra tsa həga ya ka kwal kdĩŋtá bafta katsi, inda gwal dza'a nghanavata ná, dza'a ghuḅasay həŋ. ³⁰ “Ngha ta na mndu na ta thaftá mndəra hga ka traptá kdĩŋta,” ka həŋ dza'azlay. ³¹ Mantsa guli, ka ta kumay sana mgham ta vulu nda sana mgham katsi, hađ ta nzata karaku ka ndanapta ka dza'a laviŋərlaviŋ a wa a tsi ta guyata nda ghumani ta dza'a sagha guyata nda tsi nda mnduha dəmbu' hisamsak wu ra? Tsaw tsatsi, dəmbu' ghwan yeya ŋani ma mnduha. ³² Ka kə'a kə'a nghadapta laviŋta a tsi wu, ta ghunafghuna ta mndani da tsa sana mgham ya ta kul ḅhadaghatá tsi ndusa, ŋa dāwa tva dzrafta nda tsi. ³³ Mantsa tama, hađ mndu dza'a laviŋtá nzata ka duhwala dā mataba ghuni, ka zliŋ a tsi ta inda skwihani wu,» ka Yesu sganaghata.

Slughul kul hađ zdaku mida
Mat 5:13, Mak 9:50

* 14:27 Ngha ta Lukwa 9:23.

³⁴ «Wya zɔ́a slughul, ka nda kɔ́a zɔ́aku mida katsi, ndaw dza'a vrə́glanamta lu ta zɔ́akwani na? ³⁵ Zɔ́ɔ́gla a ɲa pghafta ta vwah dər ɲa rgwa wu, dza'a pghidinɲgha lu ta haɔ́ik. Ka mamu mndu nda sləmənɲa snay, ka sna tsi,» ka'a.

15

Slafta sana mndu ta tuwakani nda zaɔ́a

Mat 18:12-14

¹ Ma sana fitik, ka gavadaghata gwal ta tska dzumna da sna gwada da Yesu. ² Mbaɔ́a la Farisa nda gwal tagha zlahu ka rurunɲwaku. «Niɲna na mndu na ta ghənani ka gra gwal dmaku, wana ta za skwi kawadaga nda hən,» ka hən. ³ Ka mnə Yesu ɲa taɲ nda mahdihdi hdi: ⁴ «Waya mataba ghuni, ka dərɲək tuwakhani, ka zaɔ́avaghuta ya turtuk mataba taɲ, dza'a kwal kul zlanavatá tsa pɔ́akuha taɲ təmbaymbsak təmbay mida ya ma mtak, ka laghwɪ da zba tsa turtuk ta zwaɔ́uta ya, ha ka nghanɲtani na? ⁵ Manda nghanɲtani, ka rfu tsi ta rfu, ka tsukwaftá tsi ta badzagani. ⁶ Manda vraktani dzagha, ka haganɲtá tsi ta grahani nda sləvdahani. “Sawa ka rfa mu ta rfu, wana nda ngha yu ta tuwaka ɔ́a si ta zwaɔ́uta kay,” ka'a nda hən. ⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu ta luwa ta ghənɲa mnda dmaku turtuk ta mbəɔ́anaftá nzakwani, ka ɲa tɔ́ukwa mnduha təmbaymbsak təmbay mida ta kwalaghutá mbəɔ́anaftá nzakwa taɲ,» ka'a.

Slafta sana marakw ta kwaɓani si ta zwaɔ́uta

⁸ «Ari wati marakw ya, ta mutsaftá suley ghwan, ka zwađugudunustá suley turtuk matabani, dza'a kwal kul tsamtá vu ma pitirla, ka tsukwa hęga ka psay đasuwa ha ka nghanjani na? ⁹Manda nghanjani, ęa haganjani ta magrahani nda slęvdahani. "Sawa, rfama ta rfu, wana nda ngha yu ta suley đa si ta zwađuta kay, ka'a." ¹⁰ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu da duhwalha Lazglafta ta ghęęa mnda dmaku turtuk ta mbęđanaftá nzakwani,» ka'a.

Dukwafta dani ta zwanani si ta zwađuta

¹¹ Wya ka'a guli: «Mamu sana mndu his zwanani. ¹² "Ari da! Vlihavla ta ęađa ma skwa za hęga má dza'a yu mutsay," ka sagęę nda dani. Aray, ka da taę. Ka dganaptá tsi ta gadghęlani ta hęę. ¹³ Tsębakw fitik tahula tsa, ka dzawinjá tsa sagęę ya ta ęani demdem, ka sli'aftá tsi ka laghwı ta sana hadik di'ię. Hada, ka będzinjá tsi ta skwani ma maga sli'ięsli'ię. ¹⁴ Manda kuđuta tsa skwani ya demdem, ka slatá maya ta tsa hadik ya. Lay, ta had skwi đekđek da tsi wa. ¹⁵ Ka laghu tsi vzatá ghęęani ęa maga slna ga sana mndu ma tsa hadik ya. Ka ghunaghatá tsa mndu ya da ngha ghuvazuha ma vwahani. ¹⁶ Ka dzę maya. Ta kumay si má ta za tsa skwa zaya ghuvazuha ya, lay had mndu ta vlanęta wa. ¹⁷ Ka zlraftá tsi ta ndanu: "Kidaghi gwal ta ksa slna ga da đa, ta za skwi ka haslay, wana i'i hadna ta mtaku da maya! ¹⁸ Dza'a vru yu da da đa. Vradaghata đa ya, da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku guli, ¹⁹ rgl a yu ka hgay ka zwanę gha wu, fafa ta i'i manda mndu tek w mataba gwal magaghatá

slna,” ka yu dza’azlay nda tsi, ka’a. ²⁰ Ka sli’aftá tsi ka vraghuta da dani.

«Ta ghwa a ka bhadaghata dzagha wu, ka ng-hantá dani. Ka ksafá tsi ta dani ka hidahida, ka sli’aftá tsi nda hwaya, ka lagha tsi habwa’ tida, ka brusay. ²¹ “Ari Da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku ta kagha guli, rglá a yu ka hgəgəltá ka zwanja gha wu,” ka tsa zwanja ya nda tsi. ²² “Klagapwa kla misimmisim ta tsa lgut dina katakata ya, ka sudanavata kuni, fanaf kuni ta halagar ta dzvu, sudanam kuni ta babah ma səla. ²³ Ksagaghawaksa ta mamakwa sla nda uwasla, ka hnata kuni, ka za mu, ka rfa mu ta rfu. ²⁴ Nana zwanja da wana tsi na ná, manda skwi si nda mta, wana vrakta nda hafu, si nda zadá ka nghavatá tsi,” ka dani nda kwalvahani. Ka zraftá hən ta rfu.

²⁵ «Tsaw ma vwah zumala tsa mndu ya ta tsa fitik ya. Ta vraktá tsa zumali ya dzagha, laghani ndusa nda həga, ka snantá tsi ta ghudzaga dewdew nda skalu ga tan. ²⁶ Ka hgantá tsi ta sani ma kwalva tan, ka dawanta da tsi ta skwi ta magaku. ²⁷ “Zwanjama gha ya ta vrakta, ka dzatá da gha ta mamakwa sla nda uwasla, kabga nggantani ta dughwana,” ka tsa kwalva ya nda tsi. ²⁸ Ka basaftá tsi ta nuduf, ka kwalaghutá dza’a da həga. Ka sabə dani gatay ŋa lamaní da həga. ²⁹ “Má kidagha vakwa da na ta magaghatá slna, ta kwalaghu a yu dekdek ta snatá skwi ta mnihata ka wa. Ta ksaf a ka ta dər biza biza gu ka vlihata ŋa hnata da, ka rfay ŋni ta rfu nda graha da wa. ³⁰ Na vrakta zwanja gha ya ta zadánatá gadghəla gha ŋa gwal ta hliri ná, ŋani ta hna yu ta mamakwa sla nda uwasla ka

ka,” ka’a nda dani. ³¹ “Sagəŋ, kawadaga kagha nda i’i inda fitik. Inda skwa da ná, ŋa gha ya. ³² Nda ra ka magatá skwa skalu, ka rfay mu ta rfu. Nana zwanama gha wana tsi na ná, si nda mta, ka vraktá tsi nda hafu. Si nda zaɗa, ka nghavatá tsi,”» ka dani nda tsi.

16

Nɔrma kwalva

¹ Ka Yesu nda duhwalhani guli mantsa: «Mamu sana mnda gadghəl ta hlaftá huzlani ka pghanamtá sana mndu ma dzvu ŋa nghanata. Ka lagha lu da mnanata kazlay: Wa’a tsa mndu ya ta badza huzla gha kə’a. ² Ka hganťá tsi. Ka’a nda tsi mantsa: “Waka ka ta magay ka lu ta snə yu ya na? Mnihamna káka ta maga slna gha. Ndanana na, nzəglanaghata a ka ta ghəŋa huzla da wa,” ka’a nda tsi. ³ Ka tsa mndu si ma dzvani tsa huzlaha ya mantsa: “Waka yu dza’a magay tama? Wana hlaghuhla danahəga da ta inda huzlaha ma dzva da? Ka la yu da hva ka yu, had mbrakwa da wu. Ka la yu da gatá skwi ka yu, dza’a ksay ta i’i ka hula. ⁴ Ala, nda sna yu ta skwi dza’a yu magay dza’a kəl mnduha ka tsu’aftá i’i ghzlədisrə lu dazlay,” ka’a. ⁵ Tahula tsa tama ka hagaftá tsi ta gwal nda huzla danahəgani da həŋ. “Kidaghi skwi ta dza’a ka vlay ŋa danahəga da na?” ka’a nda tanťanə mndu. ⁶ “Garwa rđi dərmək ya,” ka’a nda tsi. “Klafkla ta đelewera gha, nzanza misimmisim ka vindafta ka ta hutafmbsak,” ka’a nda tsi. ⁷ “Ki da kagha, ta kidaghi ŋa gha ŋa vlay?” ka’a nda sani guli. “Buhwa hya dərmək ya,” ka’a nda tsi. “Klafkla ta đelewera gha, vindafvinda ta Tghasmbsak,” ka’a

nda tsi. ⁸ Hwidhwida na mndu na, ka tsa danahøga ya ka ghuba tsa ghwadaka mndu ya. Tsaw mal hidata mnduha ma na ghøña hadik na nzakwa tan mataba tan, ka zwana tsuwadak,» ka'a.

Lavin a mndu ta gwafta danahøga his wa

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata na: Hlawa na ghwadaka skwa gadghel ta na ghøña hadik na, ka kasa kuni ta gra nda tsi. Baðu kdaghutani da kaghuni ya, ña tsu'ay Lazglafta ta kaghuni ma høgani ña kdekedzen. ¹⁰ Ka nda sna mndu ta ñanatá skwi kwitikw, nda sna guli ta ñanatá skwi dagala. Ka sna a mndu ta ñanatá skwi kwitikw wu katsi, sna a guli ta ñanatá skwi dagala wa. ¹¹ Ka lavin a kuni ta ñanatá ghwadaka skwa gadghela na ghøña hadik na wu katsi, wa dza'a mnay kazlay: Zlgha ta vërda skwa gadghel kè'a? ¹² Ka lavin a kuni ta ñanatá skwa gadghel wu ní, wa dza'a vlaghatá vërda ña gha ma skwi tama.

¹³ «Lavin a kwalva turtuk ta ga kwalva danahøga his wa. Nda husanta sani turtuk, nda ðvutani ta sani. Ka mantse a tsi wu, dza'a ndi'anava ndi'a ta vgha ta sani, ña husanta tsa sani ya. Lavin a kuni ta nzakway ka kwalva Lazglafta kuni guli na, ka kwalva tsemi kuni guli wa,» ka Yesu.

Nzakwa la Farisa nda guma Lazglafta

Mat 11:12-13, 5:31-32, Mak 10:11-12

¹⁴ Ka ghubasu la Farisa ta sna inda tsa gwada ya ta Yesu, kabga ðvuðva hahøñ ta tsemi. ¹⁵ Ka Yesu nda høn mantse: «Ka tdukwa mndu añni ka kaghuni ta mara ghøña ghuni ta kèma mnduha. Tsaw nda sna Lazglafta ta ñuðufa ghuni. Tsa

skwi ta ghubu mnduha nda ghuba ya ná, ka manzakdaway nzakwani ta wa ira Lazglafta.

¹⁶ «Daga ghalya ta zraftá lu ta mna gwada ta ghəŋa skwi vindaf lu ma deftera zlahá Musa, nda ya ma deftera anabiha, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga Batem. Ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga batem tama, ka zraftá lu ta mna gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka zlu'u mnduha ta vgha ŋa lami. ¹⁷ Tsaw mal ndəkweɗata hərɗuta luwa nda hadik ka dəɗavaghuta thatá skwi turtuk ma zlahu,» ka'a.

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

¹⁸ «Mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ ka klaftá sani ná, hliri ta hlu tsa mndu ya. Mndu ta klaftá marakw ghzliŋ zə'ala taŋ guli ná, hliri ta hlu tsa mndu ya,» ka'a.

I sana mnda gadghəl nda Lazar

¹⁹ «Mamu sana mndu ghalya ka gadghəl, lgut kulefedfedá nda bla dzvani ta sudə tsi ta vgha. Inda fitik, skwi zdazda ta zə lu ga taŋ. ²⁰ Mamu sana mndu guli Lazar hgani, ka pɗu, ka lku vghani dze'dze', ta zi'aku, ta hani ta watgha ga tsa mnda gadghəl ya. ²¹ Ta kumay si ta baghaftani nda wiwisa dafa ta rkata ma vlə zay tsa mnda gadghəl ya, sew mutsaf a wa. Ama kriha yeya katak ta sli'adaghata da ni'a tsa lkuhani ya. ²² Ka mtuta tsa mndu ka pɗu ya, ka tsukwaghatá duhwalha Lazglafta fata tavata Abraham. Ka mtutá tsa mnda gadghəl ya guli, ka paɗamtá lu. ²³ Ka ghuyə tsi ta ɗaŋwa katakata ma vla nzakwa gwal nda rwa. Kə'a kə'a klanjta ghəŋ ná, ka nghanjta tsi ta

Abraham di'inj kawadaga nda Lazar. ²⁴ “Da da Abraham! Tawatá hidahida ta i'i! Ghunafghuna ta Lazar ka tsughumamta tsi ta ndəfiŋa dzvani ma imi, ka diđifta tsi ta ghanik ləŋləŋləŋ, kabga ta ghuya daŋwa yu katakata ma na vu na,” ka'a dzatá lawlaw. ²⁵ Ka Abraham nda tsi mantsa: “Sagəŋ! Havaphava ka za mghama gha si ta zə ka ma nzakwa gha nda iri ta ghəŋa hadik, ta ghuyə Lazar ta daŋwani ya. Ndana tama nda lba ŋuđufa tsatsi, ta ghuyə kagha ta daŋwa gha. ²⁶ Zlanha lu ta tsa, mamu mghama gudzuvruŋ ta dgamata. Dər má ta kumay mnduha ta sli'af ta hadna da aŋni ŋa dza'a da kaghuni ná, laviŋ a həŋ wa. Laviŋ a lu ta tsughwadagapta da kaghuni ka sagha da aŋni guli wu,” ka'a. ²⁷ “Ka si mantsa tsi, wya dzvu, ghunatá Lazar da la ga da da, ²⁸ kabga ta mamu zwanama da hutaf. Ka dza'a tsi da snanamta həŋ, da sagha hahəŋ guli da ghuya daŋwa ma na vla ghuya daŋwa na,” ka tsa mnda gadghəl ya. ²⁹ “Mamu vindatá deftera zlahá Musa nda vindatá gwada la anabiha da zwanama gha, ka snasna həŋ,” ka Abraham nda tsi. ³⁰ “Slaghwa a tsaya da da Abraham wu, ka sli'af hadna mndu da gwal nda rwa, ka lagha slanaghatá həŋ ka tsi ná, hadahada həŋ dza'a mbədanafatá nzakwa taŋ,” ka tsa mnda gadghəl ya. ³¹ “Ka va a həŋ ta sna tsa zlahá Musa nda tsa gwafaha la anabi ya wu katsi, dər ki sli'af ta mndu da gwal nda rwa ka lagha slanaghatá həŋ, had fitik dza'a snata həŋ wu, ka Abraham nda tsi,”» ka'a.

Hidaku vla Yesu
Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42

¹ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantša: «Nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha dza'a dziŋtá mnduha ka tuthun. Ama danwani ma mndu ta zlambiŋtá sani. ² Ta draŋ ya ma hbanam lu ta buna ma lwi ka vzaghata da drəf, ka vzamtani ta sanlaha nda hta da dmaku. ³ Nghawa ghəŋa ghuni!

«Ka gaga zwanama gha ta dmaku, mnanaŋmna dar. Ka mbədanaf mbəda tsi ta nzakwani, planapla ta dmakwani. ⁴ Ka dər ndəfəŋ səla gaghata tsi ta dmaku ta fitika turtuk ka va sagma tsi mnaghan̄ta kazlay: Bgaɗaya kə'a, plinispla,» ka'a.

Gwadata zlgħay nda ŋuduf

⁵ Ka gwal ghunay nda Mgham Yesu mantša: «Sgaŋnagha zlgħay nda ŋuduf,» ka həŋ. ⁶ Ka Yesu tsu'anaftá wani ta həŋ mantša: «Ka mamu zlgħay nda ŋudufa ghuni taɓta hya kramasa katsi, dza'a mnay kuni ŋa ya babala ya kazlay: Tɗaftɗa ta vgha gha ka dza'a ka vzamtá vgha ma drəf kə'a, ŋa snaghunatani.»

Vərɗa kwalva

⁷ «Ka mamu ya mataba ghuni ta hvanatahva ta mndu, ka ta nghanatá rini a tsi, na gi nghan̄ta tsa mndu ya ta saghani ma vwah ná, “sawi mis-immisim da za skwa zay” ka'a dza'azlay nda tsi ra? ⁸ Skwi dza'a tsi mnay ná, “diha skwa zay, ka mbəɗapta ka ta lgut ŋa vla skwi ŋa ɗa, ta zə yu. Tahula tsa, ŋa zay gha ta ŋa gha kə'a.” ⁹ Dza'a rfay ta tsa kwalva ya kabga magatani ta tsa skwi mnana tsi ya ra?

¹⁰ «Mantsa ya kaghuni guli, ka magamaga kuni ta skwi mnaghuna Lazglafta ɲa magay katsi, “nu hayhaya kwalva ma aɲni ɓa, skwi ya laviɲ ɲni ta magata maga ɲni, ka kuni mnay,”» ka’a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu ksu rɗa mndu

¹¹ Ta dza’a Yesu da luwa Ursalima, ka labə tsi ma takataka hadika Samari nda Galili. ¹² Tata lamə nda la Yesu da sana luwa, ka sagha gwal ghwanɲ hlu rɗa mndu ta həɲ guyaku nda tsi. Ka nzagaghatá həɲ kətsau’. ¹³ «Mgham Yesu, tawatá hidahidá ta aɲni,» ka həɲ kapaɲtá lwi. ¹⁴ Na gi pghafta irani ta həɲ, «lawa la maranaɲtá vgha ghuni ta mnda dra skwi ɲa Lazglafta,» ka’a nda həɲ. Tata mbadá həɲ ka dza’a, gi kləwəɗ nda mbamba həɲ. ¹⁵ Na gi nghanɲtá sani turtuk mataba taɲ ta tsa mbatani ya, ka vraktá tsi nda zləzlva Lazglafta nda lwi dagala dagala, ¹⁶ ka lagha tsi zləmbatá ma ghuva Yesu, ka rfay. Tsaw mnda la Samari tsa mndu ya. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ghwanɲ a həɲ ta mbambafta kay ra? Ga tsaha təmbay ya katək na? ¹⁸ Nana mndu ka matbay na yeya kwenkwenɲ ta vragaghata da rfanaghatá Lazglafta ra?» ka Yesu ta ghəɲani. ¹⁹ «Sli’afslí’a gha ka dza’a ka, zlghay nda ɲudufa gha ta mbaghafta,» ka Yesu nda tsi.

Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta

Mat 24:23-28,37-41

²⁰ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Yawu dza’a sagha fitika ga mghama Lazglafta na?» ka həɲ. Ka’a nda həɲ mantsa: «Ghur a dza’a nghanɲta lu ta sagha ga mghama Lazglafta wa,» ka’a. ²¹ «Had lu dza’a mnay kazlay: A! “Wana tsi,” a! “Wa’a tsi”

kə'a wa. Dina ka snaŋta ghuni kazlay: Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta kə'a,» ka Yesu nda həŋ.

Fitik dza'a sagha Zwaŋa mndu

²² Ka'a nda duhwalhani guli mantša: «Dza'a saghasa fitik ŋa kumaŋta ghuni ta nghanťa fitika Zwaŋa mndu dər turtuk səla tsi, nghanťa a kuni wa. ²³ Ka lu dza'azlay nda kaghuni na: "A! Wa a hada a," "a! Wana hadna," yaha kuni da dza'a, yaha kuni da slaslamaku. ²⁴ Manda đaslamaku wuda luwa ta sli'afta ta sana slərpu ka labə da sana vli ya ná, mantša ya dza'a sagha Zwaŋa mndu bađu ŋani fitik. ²⁵ Ma kdə tsaya, dza'a ghuyapə ghuya ta đaŋwa katakata ŋa vziŋta na mnduha ta na fitik na. ²⁶ Tsa skwi ta maguta ma fitika Nuhu* ya ná, mantša ya dza'a magakwa tsi ma fitika Zwaŋa mndu guli. ²⁷ Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka hla mi'i, ka vla kwagha taŋ ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lami da kwambalu, ka sagha imi vlundud zadanatá həŋ. ²⁸ Ka guram nda skwi ta magata ta fitika Ludu dza'a magakwa tsi. Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka sakway, ka dzawapta, ka ŋaɔay, ka babay, ²⁹ vagim bađu saghwa Ludu ma Suduma† ya, ka zlagatá drəfa vu zadanatá həŋ tendərzlele'. ³⁰ Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi bađu tsa fitik dza'a zlagapta Zwaŋa mndu ya.

³¹ «Bađu tsaya, ka ta nzaku mndu ta dədəmatá ghəŋa həga, dər ma mamu huzlani ma huđa həga, yaha tsi da saha da hlay, ka hwayaghuta tsi.

* **17:26** Ngha ta Zrafta 6:5-12 nda 7:6-23. † **17:29** Ngha ta Lukwa 10:12.

Mantsa mndu ma vwah guli, yaha vru dzaghani. ³² Havakwa markwa Ludu‡ 6a! ³³ Mndu ta kuma mbanaftá hafani ka ghəŋani ná, dza'a zadīŋzadā. Ama mndu ya ta zadīŋtá hafani dza'a mutsaf-mutsa. ³⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, ma tsa rvidik ya, gwal his ta hani ta ghzləŋa turtuk, ŋa klaghutá sani, ka zlanavatá sani. ³⁵ Mi'aha his ta hu'u ka skwa turtuk, ŋa klaghutá sani ka zlanavatá sani. ³⁶ [Mnduha his ma vwah, ŋa klaghutá sani ka zlanavatá sani,]» ka'a nda həŋ. ³⁷ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a magakwa tsa skwiha ya ní Mghama dá?» ka həŋ. «Ka ga mbla skwi ya ná, hada ta tska gugzlum ta vgha,» ka'a nda həŋ.

18

Sana ghwadaka mnda tsa guma

¹ Ka mnə Yesu ta mahdihdi ŋa taŋ, ŋa gdávata taŋ nda maga du'a, yaha malandugwa taŋ da rwaku, da zlanatá həŋ. ² Ka'a mantsa: «Mamu sana mnda tsa guma ma sana luwa kul zləŋa Lazglafta, had ghuyani nda mnda səla wa. ³ Mamu sana markwa wadgu ma va tsa luwa ya guli, ta va gdáta ta lagha da mnay ŋani kazlay: Dgaŋna guma mataba ŋni nda ghuma dá, ka'a tazlay. ⁴ Nda kda fitika kwalaghutani ta tsanatá tsa gumani ya. Tahula tsa, ka'a ma ghəŋani mantsa: “Dər ma zləŋa a yu ta Lazglafta wu, had ghuya dá nda mnda səla guli wu, ⁵ tsaw wana na wadgu na ta ghuya i'i, dər tsanata dá ta na gumani na, yaha da gdáta ta sagha da ghuya ghəŋa dá,» ka'a. ⁶ «Fawa sləməŋ ka sna kuni ta skwi mnə tsa ghwadaka mnda tsa guma ya 6a!

‡ 17:32 Ngha ta Zlrafta 19:26.

⁷ Lazglafta yeya dza'a kwal kul maganata' zɔaku ta mnduhani ta wahu da tsi gifitik nda rvidik tani na gərda hən rki na? ⁸ Ka i'i ta mnaghunata, dza'a gi maganamaga ta zɔaku ta hən gi hadahada. Nziya nza tsi, baɗu vragata dza'a vragata Zwanja mndu ni, dza'a slanaghasla ta gwal ta zlglafta nda nɗuf rki na?»

Mnda la Farisa nda sana mnda tska dzumna

⁹ Ka mnə Yesu ta sana mahdihdi guli kabga sanlaha ta ngha ghəŋa tan ka gwal tɔukwa ta kəma Lazglafta ka ghuɓasa sanlaha. ¹⁰ Ka'a mantsa: «Mamu sana mnduha his ta nɗadafta da həga Lazglafta da maga du'a. La Farisa sani, mnda tska dzumna sani. ¹¹ Ka sladatá tsa la Farisa ya ka maga du'a ma ghəŋani. Ka'a mantsa: "Ari Lazglafta, ta rfay yu ta kagha, kabga nza a i'i manda sanlaha ma mnduha, gwal ghali, ka ghwadak mnduha, nda gwal hliri wa. Nza a yu manda ya mnda tska dzumna ya wa. ¹² Fitik his ta fata yu ka suma ma luma, ta vlay yu ta skwi turtuk na gha ma skwiha ɗa ghwan kə'a." ¹³ Na tsa mnda tska dzumna ya kay ka nzagaghata kətsau', walaŋ a ta kapaŋtá ghəŋ nda ta luwa wa. Mbada kə'a ka wuslikay dzvu, ka dza ghuva. Ka'a mantsa: "Ari Lazglafta, tawa ta hidahida ta i'i ta nzakway ka mnda dmaku na," ka'a. ¹⁴ Ka i'i ta mnaghunata, ta lagha tsa mndu ya dzaghani, nda dzra nani nda Lazglafta. Mantsa a nzakwa na tsa la Farisa ya wa. Nzakwani ná, dər wa ta kapaŋaftá ghəŋani, dza'a gwitsaganagwitsa lu. Ka hananahana mndu ta ghəŋani, dza'a kapaŋafkapa lu,» ka'a.

Na gwal ta gara vgha nda zwani, ga mghama Lazglafta

Mat 19:13-15, Mak 10:13-15

¹⁵ Mbada mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu na tfanaghatani ta wi ta hən guli, Na nghanṭa duhwalhani ta tsa hladaghatá zwani ya, ka ghzlə hən ta hən. ¹⁶ Ka hganṭá Yesu ta hən, ka'a mantsa: «Zlanṭwazla ta zwani ka sagha hən da i'i! Ma pyə kuni ta hən. Nda nza ga mghama Lazglafta ka na gwal ta gara vgha nda hən. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wa ta kwal kul tsu'aftá ga mghama Lazglafta manda zwan kwitikw ná, haḍ dza'a walanṭa lami dida dekdek wu,» ka'a.

Sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Mak 10:17-31

¹⁸ Ka dawantá sana mghama la Yahuda da Yesu ka'a mantsa: «Ḥərma mgham, nu da a yu magay ka da mutsafta yu ta hafu na kdekeden na?» ka'a.

¹⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu ta kəl ka hga i'i ka ḥərma na? Lazglafta turtukwani ḥərma. ²⁰ Nda sna ka, ka zlahu ta mnay: “Ma hlu ka tiri, ma dza ka ta mndu, ma ghali ka ta ghali, ma tsanava ka ta gwaḍa ta mndu, vlatá glaku na i da gha nda ma gha*, kə'a,» ka Yesu nda tsi. ²¹ «A'! Sna a i'i ta tsaha ya daga ma ga zwanṭa da ra,» ka'a. ²² Na snanṭa Yesu ta tsaya, ka'a mantsa: «Turtuk skwi ta pḍəgədaghawta. La dzawinṭá skwiha gha, ka daganafṭa ka ta tsedani ta la ka pḍu, dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, ka vrakta ka, ka dza'a ka

* **18:20** Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

mista da,» ka'a. ²³ Na sɔnɔtani ta tsa gwada ya, su'anak kumani kabga gadghel ya katakata.

²⁴ Nghanata Yesu ta tsa su'anaka ta nɔɔufani ya, ka'a mantsa: «E! Nda bla ka lama gadghel da ga mghama Lazglafta. ²⁵ Ta dran lama nɔlibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama gadghel da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ «Ka si mantsa tsi, waya dza'a mbafta ba?» ka tsa gwal ta sna skwi ta mnɔ tsi ya. ²⁷ «Tsa skwi nda bla nzakwani da mnda sɔla ya nɔ, bla a da Lazglafta wu,» ka Yesu zlghanaftawa tan. ²⁸ Ka Piyer mantsa: «A'a! Wana anɔni ta zlanɔta inda skwa nɔni, ka dza'a mista gha,» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda hɔn mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlanɔla mndu kabga ga mghama Lazglafta, ta hgani, ka markwa tan a tsi, ka zwanamani a tsi, ka i dani nda mani a tsi, ka zwanani a tsi, ³⁰ dza'a kwal kul mutsafta skwi dagala ma na zamana na, nɔ mutsaftani ta hafu nɔ kdekedenɔ dazlay wu,» ka'a.

*Mnɔgɔlta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani
Mat 20:17-19, Mak 10:32-34*

³¹ Ka hgadaghatɔ Yesu ta duhwalhani ghwanɔɔɔ his da tsi, ka'a nda hɔn mantsa: «Wana mu ta dza'a da Ursalima hada dza'a kɔafta skwi vindaf la anabi ta ghɔnɔ Zwanɔ mndu. ³² Dza'a vlanɔla lu ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, nɔ gagay tan, nɔ rarazay tan, nɔ tafay tan ta sɔɔɔk tida. ³³ Tahula slɔvapta tan nda krupi, nɔ dzata. Ta mahkɔna fitik, nɔ sli'agaptani.» ³⁴ Sna a duhwalhani ta tsa skwi ta mnɔ tsi ya wa. Gwada nda difa ya ta snɔ hahɔn, sna a hɔn ta klatɔ ghɔnɔni wa.

*Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ghulpa
Mat 20:29-34, Mak 10:46-52*

³⁵ Ndusadaghata Yesu tavata luwa Yeriku, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ta gatá skwi. ³⁶ Snaṅtani ta dɛmga ta sli'adaghatá, ka dawanṅta tsi ta skwi ta magaku. ³⁷ Ka mnanatá lu kazlay, Yesu mnda la Nazaret ya ta labə kə'a. ³⁸ Ka'a mantsa: «Yesu zwaṅa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i,» ka'a dzatá lawlaw. ³⁹ Lagha tsa gwal ta kəma ya ka davay, ka mbəl ṅa hanaftá wi. «Zwaṅa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i!» ka'a sganaghatá lwi dagala dagala. ⁴⁰ Ka sladavatá Yesu. «Klakwakla,» ka'a mnanatá mnduha. Manda gavadanaghata, ⁴¹ «nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka Yesu dawanṅta da tsi. «Maləma da, ka nghəglanṅta yu ta vli,» ka'a nda tsi. ⁴² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nghəglanṅ nga gha, zlghay nda ṅudufa gha ta mbaghafta,» ka Yesu nda tsi. ⁴³ Gi hadahada, nzuwidid irani, ka sli'aftá tsi ka dza'a mista Yesu nda zləzlvə Lazglafta. Inda mndu ta nghanṅta ka zləzlvu tsi ta Lazglafta.

19

I Yesu nda Zakayus

¹ Ka bhadamtá Yesu da luwa Yeriku, ka labə nda mida. ² Mamu sana mndu ta hgə lu ka Zakayus, mali ta ghəṅa gwal tska dzumna, gadghəl ya guli. ³ Ka zbə tsi ta tva gmata nda Yesu, ka wa tsi ya. Tsaw laviṅ a ta nghanṅta wa. Ka dekweri nzakwani tskutska mnduha guli ⁴ Ka hwayaghatá tsi nda ta kəma, ka ṅladafta ta sana fwa babala, ṅa nghanṅta Yesu ta labə nda ta tsa tvi ya. ⁵ Manda

6hadaghata Yesu da tsa vli ya, ka kapanɗá tsi ta ghəŋ, ka nghadafta. Ka'a mantsa: «Zakayus, sasa gha misimmisim da ghuni ta dza'a yu gita,» ka'a. ⁶ Ka gi saha Zakayus, ka laghu həŋ da taŋ, ka tsu'aftá tsi ta Yesu nda rfu. ⁷ Nghanɗa mnduha ta tsaya, mbaɗa həŋ ka ruruŋwaku. «Wa a laghwa tsa mndu ya da mnda dmaku,» ka həŋ. ⁸ Ka sladata Zakayus, ka'a nda Mgham Yesu mantsa: «Sna 6a Mghama ɗa! Dza'a daganafɗá sl6ahwa gadghəla ɗa yu ta la ka pɗu. Ka mamu mndu si hulɡudunus yu ta skwani, fwaɗ səla dza'a planamta yu ta va tsa skwani ya guli,» ka'a. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Samsa mbaku da na hɛga na gita, kabga zivra Abraham tsatsi guli. ¹⁰ Tsaya ná, sa psa gwal nda zaɗa ŋa mbambanaftá həŋ Zwanɗa mndu,» ka'a.

Kwalvaha hkən

Mat 25:14-30

¹¹ Tata snaysnay həŋ ta tsa skwi ya, ka sganaghatá Yesu ta mahdihdi kabga ndusanavatani ta luwa Ursalima. Guli ná, zlah gi dza'a zlagapzɗaga ga mgham Lazglafta, ka mnduha ta ndanay. ¹² Wya tsa skwi ta mnə tsi ya: «Mamu sana mndu ka katsala mndəra taŋ ta laghwɗi ta sana hadik di'in, ŋa famta ka mgham, kada vrakta tsi. ¹³ Ma kɗə tsi kada laghwɗi, ka haga'atá tsi ta gwal ksanatá slna ghwanɗa ka daganafɗá tseda dasu* pal pal pal ta həŋ. “Ka tsakala kuni ta tsakala nda tsi ta vraktá yu,» ka'a nda həŋ. ¹⁴ Tsa mndu ya ná, ta husanɗhusa ta tsa mnduha ta tsa hadik ya. Ka ghunaftá həŋ ta mnduha ta hulani kazlay: Va a ŋni ta gayni ta

* **19:13** Tseda vagha mndu turtuk turtuk ya.

mgham ta ghəŋa aŋni wu kə'a. ¹⁵ Kulam nda tsa, ka famtá lu ma mgham, ka vraktá tsi ta hadíkani. Ka hagaktá tsi ta tsa gwal daganaf tsi ta tsemi ya, ŋa dáwanŋa da həŋ ta skwi mutsanagha həŋ. ¹⁶ Ka lagha sani tanŋa. Ka'a mantsa: "Mghama dá! Ghwan mutsanaghata yu ta ghəŋa tsa vliha ka ya kay," ka'a nda tsi. ¹⁷ "Dina tsa, vərda kwalva ka. Fitika tsa nzata gha ka vərda mndu ma skwi ki'a ya, ka ŋumna ta ghəŋa luwaha ghwan ta famta yu ta kagha," ka tsa mgham ya nda tsi. ¹⁸ Ka lagha mahis. "Mghama dá! Hutaf mutsanaghata yu ta ghəŋa tsa vliha ka ya kay," ka'a nda tsi. ¹⁹ "Kagha guli, ka ŋumna ta ghəŋa luwaha hutaf ta fanaghata yu ta kagha, ka'a." ²⁰ Ka sagha sani. Ka'a mantsa: "Mghama dá! A'a tsemi dasa gha. Ma lgut si mbsamta yu. ²¹ Zlənafzləŋa yu ta kagha, nda bla gwada ta kagha, ta klay ka ta skwi kul fata ka, ta ts kay ka ta skwi ta vwah ya kul sləgaf tá ka," ka'a nda tsi. ²² "Ghwadaka kwalva ka. Ta gwada gha ta tsaghaghata yu ta guma. Nda sna kagha kazlay: Nda bla gwada ta i'i, ta klay yu ta skwi kul fata yu, ta ts kay yu ta skwi ta vwah kul sləgaf tá yu kə'a a tsa wa. ²³ Kabgawu kwal ka kul famta ta tsemi tsemi dá ya ma banŋi? Ma na vrakta dá na ná, ma ŋa klagapta dá nda zwan ta ghəŋani?" ²⁴ Ka mgham nda tsa gwal hada ya mantsa: "Kləgədanaghwa tsemi tsemi dasu ya ka gwanaghata kuni ta tsemi ghwan ŋani ya," ka'a. ²⁵ Ka həŋ nda tsemi mantsa: "A'a! Ghwan a ŋani tsemi mghama dá wa!" ka həŋ nda tsemi. ²⁶ "Ka i'i ta mnaghunata wa, ka mamu skwi da mndu katsi, ŋani ta sganaghata lu. Ala ka had skwi da mndu wu katsi, kləgədanaghutá va tsemi

ki'atani ta fə tsi ta ghəŋ tida ya, ka'a zlgħanaftawi ta həŋ. ²⁷ Tsa hamata gwal kul kuma nzakwa da ka ga mgham ta ghəŋa taŋ ya, hlagaghawahla ta həŋ ka pslata kuni ta həŋ tawa ira da, ka'a nda həŋ,» ka Yesu. ²⁸ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, Ka sli'aftá tsi ka mbada ta kəma taŋ ŋa dza'a da Ursalima.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Yuh 12:12-19

²⁹ Manda ndusanavatani ta luwa Beslaze, nda luwa Betani ta nzakway ndusa nda ghwá Zaytuŋ ya, ka ghunaftá tsi ta duhwalhani his. Ka'a nda həŋ mantsa: ³⁰ «Lawala da na luwa ta kəma mu na. Bhadaghata ghuni ya, dza'a slanaghasla kuni ta zwaŋa kdih ta hba, ta kul walaŋtá mndu ta lafi tida. Ka plata kuni ka klaktá kuni. ³¹ «Ka ŋaw ta pla kuni na?» ka mndu nda kaghuni ya, «Mgham ta psay» ka kuni dazlay nda tsi, ka'a.

³² Ka laghu tsa gwal ghunagha lu ya, ka slanaghatá həŋ manda va ya mnana Yesu ta həŋ. ³³ Tata playplay həŋ, «ŋaw kuni ta zwaŋa kdih na?» ka tsa gwal nda kdih taŋ ya. ³⁴ «Mgham ta psay,» ka həŋ zlgħanaftawi ta həŋ. ³⁵ Ka klanaktá həŋ ta tsa zwaŋa kdih ya ta Yesu. Ka pghaftá həŋ ta lgutha taŋ tida. Ka faftá Yesu tida. ³⁶ Ka gavu həŋ ya ná, ka zlazlatə mnduha ta lgutha taŋ ta tvi. ³⁷ Ndusadaghatani nda Ursalima, nda ta tsa tvi ta saha nda tvə ghwá Zaytuŋ ya, mbada inda tskata duhwalhani ka rfu, ka zləzlva Lazglafta nda lwi dagaladagala ta ghəŋa inda mazəməzə ya nghan həŋ. ³⁸ «Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mgham ta sagha ma hgani. Zđaku ta luwa, glaku

ɲa Lazglafta ta luwa nda gaftək,» ka həŋ. ³⁹ «Lma ta na duhwalha na ɓa, ka lɓata həŋ,» ka sanlaha ma la Farisa ta lami da taba dəmga. ⁴⁰ «Ka i'i nda kaghuni wa, ka hafha həŋ ta wa taŋ ná, pala dza'a wahay,» ka'a nda həŋ.

Taway Yesu ta luwa Ursalima

⁴¹ Ndusadaghatani dekdək nda luwa, ka ng-hanavatá tsi, ka taw tsi ta taw ta ghəŋani. ⁴² Ka'a mantsa: «Ka má nda sna kagha Ursalima káka má da zba zɗakwa gha gita! Ndana tama, zadaghaghazada nghəglan̄ta a ka wa. ⁴³ Dza'a saghasa fitika ksaghaghata, ɲa dzəɓafta ghumaha gha ka waghaf̄ta, ka ɲamtá kagha hesl dər ndiga. ⁴⁴ ɲa zadaghata nda mnduha gha tani. Zlanata a həŋ ta nzugwatá pala ta ghəŋa sani wu, kabga tsatsafa a kagha ta tsa fitika sagha Lazglafta da kata kagha ya wu,» ka'a.

Ghzlay Yesu ta gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Yuh 2:13-22

⁴⁵ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta, ka zlaftá tsi ta ghzlagaptá gwal ta tsakala. ⁴⁶ Ka'a mantsa: «Vinda a ma deftera Lazglafta kazlay: Həga dá ná, həga maga du'a ya kə'a ra? Na kaghuni ná, ka niŋta ka galigha la ghali†?» ka'a nda həŋ. ⁴⁷ Ka taghə Yesu ta skwi ɲa mnduha ma həga Lazglafta inda fitik. Mbadá gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tagha zlahu, nda la mali ta ghəŋa mnduha ka psa dzatá Yesu. ⁴⁸ Ama sna a həŋ ta tvi ka həŋ dza'a

† 19:46 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11.

6hanavata wu, kabga dar fata mnduha ta vgha ka sna gwadani.

20

Wa ta vlanjá tvi ta Yesu ɲa magay mantsa na?

Mat 21:23-27, Mak 11:27-33

¹ Ma sana fitik, ma tsa fitika tataghay Yesu ta skwi ɲa mnduha ma hɛga Lazglafta, ka mna Lfida Gwada ya, ka sli'adaghatá la mali mali ta ghɛɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, nda la galata mndu slanaghata. ² Ka hɛɲ mantsa: «Mnaɲnamna, ka wa ta mnaghatá maga na skwiha na, ka wa ta vlaghatá mbrakwa magay?» ka hɛɲ nda tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ka dawaghuna dawa i'i guli. ⁴ Lazglafta ta ghunagatá Yuhwana da maga batem re, ari mnduha a na? mnihawa mna,» ka'a nda hɛɲ. ⁵ Ka nzatá hɛɲ ka dzrəkay mataba taɲ. «“Ka Lazglafta ya ta ghunagata” ka mu, “nu kul zlg haftá kuni ta gwadani 6a,” ka'a dza'azlay nda amu. ⁶ “Ka mnduha ya” ka mu guli, dza'a zlrətsaku mu nda pala da inda mnduha ɲa pslatá amu, kabga nda sna inda taɲ kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ⁷ «Sna a aɲni ka wa ta ghunagaghata wu,» ka hɛɲ nda tsi. ⁸ Ka Yesu mantsa: «Ahaa! I'i guli ná, had'yu ta mnaghunata ka wa ta vlihatá mbrakwa maga tsa skwiha ya wu,» ka'a nda hɛɲ.

Sana mnda vwaha inabi ta sidi

Mat 21:33-46, Mak 12:1-12

⁹ Tahula tsa, ka zlraftá Yesu ta mna mahdihdi ɲa mnduha, ka'a mantsa: «Lagha sana mndu ka ɲabatá fuha inabi ma vwahani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi distaluwa ɲa nzdavata. ¹⁰ Magatá fitika

daga yakwa fwa inabi, ka ghunaftá tsa mndu ya ta kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya, ɲa hlanaftá mayaka ɲani ma yakwa fu. Ka mbədanatá tsa gwal ta hva tsa vwaha ya ta tsa kwalva ya nda dzə kul klanaftha. ¹¹ Ka ghunglaftá tsi ta sana kwalvani, ka rəhaptá həŋ ta tsaya guli, ka rarazata, ka vrin̄ta kul klanaftha. ¹² Ka ghungladaptá tsi ta mahkəna kwalvani, ka balanatá həŋ ta tsaya guli ka vzidin̄ta. ¹³ Ka dani ma tsa vwaha inabi ya mantša: “Waka yu dza’a magay? dza’a ghuna zwan̄a dā d̄vu yu, yu. Tsatsi yeya dza’a vlə həŋ ta glaku ɲani,” ka’a. ¹⁴ Na ghur nghay tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya ta lagha tsa zwan̄ ya, gi ka həŋ mantša: “Ya wana tsa mndu dza’a za həga ya tane, dzamadza, ka nzakwa na fuha inabi na ka ɲa mu,” ka həŋ. ¹⁵ Ka tsəhaghatá həŋ di’iŋ nda tsa vwaha inabi ya, ka dzata.» Ka Yesu mantša: «Mantša tama ní, nu dza’a maganata dani ma vwaha inabi ta həŋ? ¹⁶ Dza’a laghala slanaghatá tsa gwal ta hva tsa vwaha inabi ya, ka pslatá həŋ. ɲa klaftani ta tsa fwa inabi ya, ka fanamta ma dzvu ta sanlaha ma mnduha,» ka’a nda həŋ. «Had̄ tsaya dza’a magaku mantša wu,» ka tsa mnduha ta sna gwađa Yesu ya hlaftawi.

¹⁷ Ka naghadamtá Yesu da kuma taŋ, ka’a mantša: «Nu klatá ghəŋa tsa gwađa vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay:

Tsa pala wudidin̄ gwal ta ba həga ya,
ta nuta ka palaka tughwa həga* kə’a ya?

¹⁸ Inda mndu dza’a nzeghwafta ta tsa pala ya, dza’a huruḅu huruḅa. Ka tsa pala ya ta

* **20:17** Ngha ta Zabura 118:22.

dəfanaghatá tsa mndu ya katsi guli, dza'a hu'anap hu'a nərɔ́k,» ka'a.

Nda ra ka pla dzumna ɲa mghama Ruma ra?

Mat 22:15-22, Mak 12:13-17

¹⁹ Ma va tsa fitik ya, ka zbə la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, ta tva ksaftá Yesu, kabga nda sna həɲ kazlay: Ta ghəɲa taɲ ta mna Yesu ta tsa mahdihdi ya kə'a, ama ka zləɲaftá həɲ ta mnduha.

²⁰ Ka va ɔ́kwats həɲ ta Yesu, ka ghunadaghatá həɲ ta sana mnduha ta nzakway manda va ya nərma mnduha ya, da ɔ́wa gwada da Yesu, ɲa ɔ́kwatsa gwada da tsi, ɲa ksafta ka vlaɲtá ɲumna.

²¹ Ka ɔ́wanɲtá həɲ da tsi: «Mghama ɔ́! Nda sna ɲni ta gwada ta gwadə ka, nda skwi ta taghə ka tɔ́kwa nzakwani kə'a. Had ka ta gala mndu wu, tva nzaku kahwathwata manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə ka,» ka həɲ. ²² «Mnaɲnamna, nda ra re ra a wa a ka play mu ta dzumna ɲa mgham Sezar na?» ka ga ɲni. ²³ Tsatsafta Yesu ta tsa madgwirmadgwira taɲ ya, ka'a nda həɲ mantsa: ²⁴ «Yahawa ka nghanata yu ta tsa kwaɓu† ya. Fuwata wa nda hga wa na thaf lu tida na na?» ka'a. «ɲa mgham Sezar ya,» ka həɲ. ²⁵ «Ala plawa ɲa mgham Sezar ta ya ta nghanatá mgham Sezar. Plawa ɲa Lazglafta ta ya ta nghanatá Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Trid traptra həɲ ta ksaftá krughuvani ma skwi ya ta mnə tsi ta kəma mnduha. Tsa zlgəhawani yeya ta vlaɲtá ndərmimay ta həɲ katək, ka nzatá həɲ faflara.

† 20:24 Ngha ta Lukwa 15:8.

Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ra?

Mat 22:23-33, Mak 12:18-27

²⁷ Ka gavadaghatá sanlaha ma la Sadukiya guli tavatá Yesu. Tsa la Sadukiya ya gwal ta mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku nda hafu wu kə'a ya. Ka dawantá hən da Yesu. ²⁸ «Mghama dá! Ka Musa vindan̄nafta na: “Ka mamu sana mndu nda zwan̄amani ta klaftá marakw ka mtuta kul yatá zwan̄ katsi, ka kla tsa mndu ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ɲa yanatani ta zivir ta zwan̄amani‡,” ka'a. ²⁹ Tsaw mamu la zwanama ndəfán̄ hən. Ka klaftá zumali ta marakw ka mtuta kul yatá zwan̄. ³⁰ Ka klutá mahis ta tsa wadgu ya, ³¹ mantsa ya mahkən, ka raftá hən ndəfán̄ ndəfán̄ tida ka rwuta hən, had ya ta yatá zwan̄ nda tsi wa. ³² Mantsa ya guli ka mtanaghatá tsa marakw ya. ³³ Mantsa tama ní, ɲa wa ɲa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya badú sli'agapta ma mtaku nda hafu, ya wya klukla tsa mnduha ya ndəfán̄ ndəfán̄ ka markwa tan̄ na?» ka hən nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta kluvustá vgha zgwana nda mi'aha ma na ghəɲa hadik na, ³⁵ ama zgwana nda mi'aha gwal nghadap Lazglafta kazlay: Nda ra hən ka vragapta ma mtaku nda hafu, ɲa nzaku nda hafu ma mbədakwa luwa dazlay kə'a ya, had hən dza'a kluvustá vgha wa. ³⁶ Had hən dza'a mtəgəltá mtaku wu, kabga nda nza hən manda duhwalha Lazglafta. Nda nza hən ka zwana Lazglafta, kabga sli'agapsli'a hən ma mtaku, ka nzata nda hafu. ³⁷ Kd̄ɲkda Musa ta mnata kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ɲa nzaku nda hafu kə'a.

‡ 20:28 Ngha ta Zlrafta 38:8 nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6.

Ma vla gwada ta ghəŋa mubukw ta zlgaku, ka hgə tsi ta Mgham, “ka Lazglafta Abraham, ka Lazglafta Izak, ka Lazglafta YakubuŞ.” ³⁸ Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wa, Lazglafta gwal ndiri ya, kabga inda taŋ demdem ŋani ta nzakwa həŋ nda hafu.» ³⁹ Rkau’ tsu’uwaghu tsu’a sanlaha ma gwal tagha zlahu ta gwada, ka həŋ mantsa: «Zda tsa gwada gha ya Mghama da,» ka həŋ, ⁴⁰ Walglan a həŋ ta dawglanťa sana skwi da tsi wa.

Kristi ná, Mghama Dawuda ya

Mat 22:41-46, Mak 12:35-37

⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Kura ki lu ta mnay kazlay: Kristi ná, zwaŋa Dawuda ya kə’a na? ⁴² Wya mnamna vərda Dawuda ma deftera Zabura kazlay:

“Ka Mgham Lazglafta nda mghama da ná, nzanza nda ga zeghwa da,

⁴³ ta nanaftá yu ta ghumaha gha ka skwa ta dinlay səla gha*” kə’a.

⁴⁴ Waka Kristi dza’a nzaku ka zwaŋa Dawuda, ya wya “Mgham” ka Dawuda ta hgay?» ka’a.

Yaha kuni maga skwi manda gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

⁴⁵ Tata sna tsa gwada ta mnə tsi ya mnduha, ka Yesu nda duhwalhani mantsa: ⁴⁶ «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu zdəgana wawaku ta həŋ nda lgut zutututa ta kuma gagay lu ta zgu ŋa taŋ ta dawadawa ya. Vla nzaku ta kəma ŋa taŋ ta zbay ma həga tagha skwa la Yahuda nda ya ma vla za skwa zay. ⁴⁷ Hahəŋ gwal ta tsugudunustá

Ş 20:37 Ngha ta Sabi 3:2, 6. * 20:43 Ngha ta Zabura 110:1.

skwa mi'a wadgu. Ta slriñsra hən ta maga du'a
 ɲa ghubu. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta hən
 katakata,» ka'a.

21

Sana markwa wadgu ka pɗu

Mak 12:41-44

¹ Kə'a ka Yesu fatá iri ná, ta pgha tsemi gwal
 gadghəl da akwata pgha tsemi ma həga Lazglafta.
² Ka nghanťá tsi guli ta sana markwa wadgu ka
 pɗu ta pgha aneni his dida. ³ Ka'a mantsa: «Kah-
 wathwata ka yu ta mnaghunata ná, mal ya markwa
 wadgu ka pɗu ya ta pghadatá tsemi ka inda san-
 laha. ⁴ Tsa tsemi pghada sanlaha ya ná, ma fərta
 tani da hən kla'ata hən ka pghadata da tsa akwati
 tsemi ya. Ya marakw ya ná, kdavakta skwi ma ɲa
 zayni pghada tsatsi,» ka'a.

Dza'a tasiñtasa lu ta həga Lazglafta, ka Yesu

Mat 24:1-2, Mak 13:1-23

⁵ Mbada sana mnduha ka mna gwada ta ghəɲa
 dɪnakwa həga Lazglafta nda rkatarkani nda pala
 nda skwiha ta vlə lu ɲa Lazglafta. Ka Yesu nda hən
 mantsa: ⁶ «Tsəna skwi ta nghə kuni na ná, dza'a
 saghasa fitik ɲa kwal kul nghəglanťá nzugwatá
 pala ta sani, dza'a tasiñtasa lu,» ka'a.

Skwi dza'a magaku ma kdakwa ghəɲa hadik

Mat 24:1-2, Mak 13:3-13

⁷ «Mghama da! Yawu dza'a magakwa tsa skwiha
 ya, mndəra wati ɲizla dza'a kəl lu ka snanťá ma-
 gakwa tsa skwiha ya tama?» ka hən nda tsi.
⁸ «Daswa ka kuni da nanaghunaftá lu, kabga nda
 ndgha gwal dza'a sagha ka klaftá hga da ka mnay

kazlay: “I’i Kristi, ndusakndusa fitik,” ka hən dza’azlay. Yaha kuni da dza’a mista taŋ. ⁹ Bađu da snaŋta kuni ta mna gwada ta vulu ta vulu lu, nda ghazenzen ta ghazenzen lu ya, yaha ɲudufa ghuni da tđu, ya kɔakwa ghəŋa hadik a tsaya karaku wa. Tkwe’ ka tinlaghuta tsa skwiha ya ta slata,» ka’a. ¹⁰ «Dza’a vulay mndəra sana mnduha ta vulu nda mndəra sana mnduha. Dza’a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. ¹¹ Dza’a ghudzavafghudza hadik katakata. Dza’a mamu ɔaŋwaha, nda maya guli ma vliha kavghakavgha. Dza’a mamu skwiha ta gaga zlən, nda ɲizlaha da-galadagala dza’a saha ta luwa, ka’a.

Skwi dza’a slanaghatá duhwalha Yesu

¹² «Ma kɔaku tsa skwiha ya magaku dza’a kasay lu ta kaghuni, dza’a ghuyay lu ta ɔaŋwa ɲa ghuni, dza’a hlay lu ta kaghuni da həga tagha skwa la Yahuda, ɲa tsaghunaghatá guma, dza’a tsatsam tsatsa lu ta kaghuni ma gamak, dza’a hlay lu ta kaghuni ta kəma mghamha nda ɲumnaha, kabga nzakwa ghuni ka ɲa ɔa. ¹³ Dza’a slaghunaghasla tsa skwiha ya, ɲa maraŋta ghuni ta nzakwa ghuni ka masləmɔtsəka ɔa. ¹⁴ Wya skwi ɲa famta ghuni ma ghəŋ: Yaha kuni laghwi da ndanay ká kuni dza’a waraptá ghəŋa ghuni. ¹⁵ I’i, dza’a ndanaghu-naktá tva gwadaha nda ɔifil ɲa ɲarapta ghuni ta ghumaha ghuni, ɲa trapta taŋ ta skwi ɲa mbəɔɔay. ¹⁶ Kulam nda dadaha ghuni tani, nda mamaha ghuni tani, nda zwanama ghuni tani, nda zbəha ghuni tani, nda graha ghuni guli tani, dza’a vlatá kaghuni ɲa pslanaghutá sanlaha mataba ghuni. ¹⁷ Dza’a husaŋhusa kuni ta hən demdem, kabga

nzakwa ghuni ka ŋa ɗa. ¹⁸ Ama ɗər turtuk haɗ ya dza'a ɗɗavaghuta ma swida ghəŋa ghuni wa. ¹⁹ Drusa ka kuni da nzata, ya tsaya dza'a kəl kuni ka kataftá htsiŋa ghuni,» ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá luwa Ursalima

Mat 24:15-21, Mak 13:14-19

²⁰ «Baɗu da nghanɗa kuni ta wanafta sludziha ta luwa Ursalima ya, ya ndusa kɗakwa gwada tida nda tsa. ²¹ Ka mantsa tsi katsi, ka hwaya gwal ta haɗika Zudiya ta ghwá. Ka sli'apta gwal ma luwa Ursalima guli. Yagha gwal tahula luwa da sagha ka lami da huɗa luwa. ²² Mantsa ya dza'a tsanaghata Lazglafta ta guma ta mnduhani, ŋa hɗanamtá ghəŋa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta. ²³ ɗaŋwa ŋa mi'aha nda huɗi dza'azlay, nda gwal nda zwanɗ ta ghuva taŋ ma tsa fitik ya, kabga dza'a mamu ghuya ɗaŋwa dagala ma tsa fitik ya. Dza'a maranaŋmara Lazglafta ta ɓasa ŋuɗufani ta tsa mnduha ya. ²⁴ Dza'a pslapsla lu ta həŋ nda kafay nda za, dza'a hlaghahla lu ta həŋ da ga vu'a mataba mndəra sana mnduha. Dza'a tasiŋtasa gwal kul snaŋtá Lazglafta ta luwa Ursalima, ha ka kɗaghuta fitika gay taŋ ta mgham.»

Dza'a vragavra Zwanɗa mndu

Mat 24:29-31, Mak 13:24-27

²⁵ «Dza'a nghanaku ŋizla ta fitik nda tili nda tek-watsa. Ta ghəŋa haɗik guli, dza'a ghudzaga ɗrəf, ŋa vavalakwa imi, ŋa ksutani ta mnduha ka zləŋ katakata, snaŋta a həŋ ta skwi ŋa magay wa. ²⁶ Dza'a rwaku mnduha da zləŋa vəl ndana skwi dza'a magaku ta ghəŋa haɗik, kabga dza'a ghudzavafghudza skwiha nda mbra nda mbra ta

luwa. ²⁷ Ma tsaya dza'a nghanja lu ta Zwanja mndu ta saha ma mbrakwani nda glakwani dagala ma kusay. ²⁸ Ka zlafzla tsa skwiha ya ta magaku katsi, ka payavata kuni, ka kapanja kuni ta ghəŋ ya ndusakwa fitika mbakwa ghuni tsa,» ka'a.

Gwada ta ghəŋ ghuraf

Mat 24:32-35, Mak 13:28-31

²⁹ Wya ka'a granafta həŋ guli: «Nghawangha ta ghuraf nda inda fuha 6a. ³⁰ Ka nda ngha kuni ta zrafta tan ta daku, gi nda sna kuni ndusa dəwiŋ kə'a. ³¹ Mantsa ya, ka nda ngha kuni ta magakwa tsa skwiha ya, ka sənja kuni ndusakndusa fitika ga mghama Lazglafta kə'a. ³² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had na mnduha gitana na dza'a rwuta demdem, makdaku inda tsa skwiha ya ka magaku wa. ³³ Dza'a lula luwa nda hadik, gwada da ná luta a dekdek wu,» ka'a.

Daswa ka kuni yaha kuni da hani

³⁴ «Daswa ka kuni da laghu kuni dzamtá ghəŋ ma skwi ŋa zay nda za, nda skwi ŋa say nda sa, nda ndana nzaku ma ghəŋa hadik, da sagha tsa fitika sagha Zwanja mndu ya ksaghunaghata dluk. ³⁵ Manda vza kadəŋ ya dza'a sagha tsi ta ghəŋa inda mnduha ta ghəŋa hadik tender. ³⁶ Hzleŋa ka kuni nzata, ka va maga kuni ta du'a dər ta wati luwa tsi, kada mutsafta kuni ta ndapta ma inda tsa skwiha dza'a magaku ya, ŋa sladata ghuni ta kəma Zwanja mndu,» ka'a.

³⁷ Gifitik gifitik ya, ta tatagha skwi Yesu ma həga Lazglafta. Gahawu gahawu ya guli, laghwani hanə ta sana ghwá ta hgə lu ka ghwá zaytuŋ.

³⁸ Tsadakwa vli gasərdək ya, sli'adaghata inda mnduha da sna gwada ta mnə tsi ma həga Lazglafta.

22

Kurata Zudas ta skwaptá Yesu

Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Yuh 11:45-

53

¹ Ka ndusagaghatá fitika za buradi kul had is mida ta hgə lu ka skala Pak. ² Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tvi ŋa ksafatá Yesu ŋa dzata. Kəl həŋ ka psa tvi nda psa ná, kabga ta zləŋay həŋ ta mnduha.

³ Tsaw ka lami halaway da Zudas ta hgə lu ka Iskaryut ta nzakway mataba mbsaka gwal ghwanəpdə his. ⁴ Ka sli'afatá Zudas ka laghwi dzrafta nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal ta ngha həga Lazglafta kə'a dza'a laviŋtá ksanaftá həŋ ta Yesu. ⁵ Ka rfu tsahaya ta rfu. Dza'a vlaghavla aŋni guli ta tsemi, ka həŋ nda tsi. ⁶ Tahula dzrafta taŋ, ka zbə tsi ta fitik ya dza'a kəl tsi ka vlanatá həŋ ta Yesu kul snanatá mnduha.

Payay Yesu ta gwada ta skwa skala Pak

Mat 26:17-25, Mak 14:12-21, Yuh 13:21-30

⁷ Ka sagha tsa fitika za buradi kul had is mida ya. Tsa fitik ya ta kəl lu ka dzaəba maŋazak ŋa za skala Pak. ⁸ Ka ghunaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana: «Lawala ka dza'a kuni payamaftá skwa zaya Pak,» ka'a nda həŋ. ⁹ «Ga ta kuma ka ta dza'a ŋni payamafta na?» ka həŋ nda tsi. ¹⁰ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wya tsi, na lama ghuni da luwa ya,

dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani da tsa hęga dza'a lami tsi ya. ¹¹ "Ga tsa vli ęa zay ęni ta skwa zay ęa skala Pak kawadaga nda duhwalha ęa ya na ka Mgham nda kagha?" ka kuni dazlay nda zę'ala hęga ma tsa hęga ya. ¹² Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi dagala ta ghęęa sana hęga, nda payatá inda huzla mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwa zay ęa skala Pak,» ka'a nda hęę. ¹³ Ka sli'aftá hęę ka laghwi, ka slanaghatá hęę ta tsa skwiha ya manda ya mnanaf tsi ta hęę. Ka payaftá hęę ta skwa zay ęa skala Pak hada.

Kwanaha zay Yesu ta skwi nda duhwalhani

Mat 26:26-30, Mak 14:22-26, 1Kwa 11:23-25

¹⁴ Na sagha tsa fitik ya, ka nzatá tsi ka za skwa zay kawadaga nda gwal ghunay. ¹⁵ Ka'a nda hęę mantse: «Ndada a kumafta yu ta zay ęa ta na skwa zaya skala Pak na kawadaga nda kaghuni ma kdaku yu ghuya ęaęwa wa. ¹⁶ Mantse nza-kwani, ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a zęęlantá na skwa zay na dekdek ha ka sagha fitika dzatá ghęęani ma ga mghama Lazglafta wu,» ka'a. ¹⁷ Ka kapantá tsi ta leghwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka'a mantse: «Zlghawa ta na leghwa na, ka rafta kuni tida, ka'a. ¹⁸ Mantse nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, kwanaha say ęa nana ta ima yakwa inabi dekdek, ha ka sagha fitika ga mghama Lazglafta.»

¹⁹ Ka kapaftá tsi ta buradi, tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ęlanaptá tsi, ka'a mantse: «Nanana ná, slu'uvgha ęa ya vla lu ęa ghuni, ka maga kuni

manda nana ɲa havay ghuni ta i'i,» kə'a ka vɫaŋtá tsi ta həŋ.

²⁰ Tahula zuta taŋ ta skwa zay, ka kapaftá tsi ta leghwa manda tsaya guli, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, slərɓatá zughu mataba mnduha nda Lazglafta ya nda ma usa dá ta pghuta ɲa ghuni.

²¹ Nghawa ɓa! Nana mndu ta skwaptá i'i na ná, wana ta za skwi zay kawadaga nda i'i. ²² Wya te'uwa dza'a mtaku Zwaŋa mndu manda ya ghada Lazglafta ta mnata, ama ɗaŋwani ma mndu dza'a vlatá Zwaŋa mndu ma dzva mnduha ɲa dzata!» ka'a.

²³ Ka zɫraftá tsa duhwalha ya ta ɗaɗaway da sani nda sani ta tsa mndu mataba taŋ dza'a magatá tsa skwi ya.

Wa mali na?

²⁴ Ka sli'avaftá gwaɗa ɗuk mataba tsa gwal ghunay ya. Wa ta nzakway ka mali mataba mu na? ka həŋ zɫərɗanafta. ²⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta ga má mgham mghama taŋ mghamha kul snanťá Lazglafta ta ghəŋa mnduha taŋ. “Nərma mnduha,” ká lu má hga aŋni, ka tsa gwal ta ga mgham ta ghəŋa taŋ ya. ²⁶ Yaha ɲa ghuni da nzakway manda tsaya. Katək ná, ka nzanza tsa mndu ka mali mataba ghuni ya manda zwaŋ kwitikw. Tsa mndu ta kla kəma ya guli, ka nzanza tsi manda mndu ta dga skwi ɲa mndu. ²⁷ Wa mali katək na, mndu ta nzata ka zay zay re? Ari mndu ta dɗayɗgay a na? mndu ta nzata ka zay zay mali kasi'i ki'e? Ala, wana i'i mataba ghuni manda mndu ta dɗayɗgay. ²⁸ Kaghuni, wana gɗavagɗa kuni kawadaga nda i'i ma ɗaŋwaha ghuyə yu. ²⁹ Manda ya payana

Da da ta vla ga mghamani na da ya, manda tsaya ta payaghunata i'i guli ta kaghuni. ³⁰ Na nzata ghuni ka zay nda say ma ga mghama da, na nzan-zafta ghuni ta dughurukwa ma mgham mgham, na tsay ghuni ta guma ta ghona mndara la Isra'ila ghwanpda his.»

Mnay Yesu ta krughuva Simun Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Yuh 13:36-38

³¹ «Simun! Simun! Nda sna ka ra? dawafawa halaway ta mbraku na ktsida kaghuni manda hya ma dzelela*. ³² Tsaw magamaga yu ta du'a ta ghona gha, kada kwala zlghay nda nudufa gha htuta dekdek. Badu vragaghuta gha da i'i ya, ka mba ka ta zwanama gha,» ka Yesu. ³³ «Mghama da, dar dza'a tsamta ma gamak lu ta kagha, dar dza'a dzata nda dza lu ta kagha, nda fa vgha i'i na dza'a mista gha,» ka Piyer nda tsi. ³⁴ «Piyer! ka yu ta mnaghata na, makdaku vazak ka wahata gita'una na, hkən sala dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu ka'a,» ka Yesu.

Payavawa paya na lmay

³⁵ Ka'a nda hən guli mantsa: «Ma fitika ghwanaghata da ta kaghuni da vel di'in da mna gwada, kul had tsemi, kul had zlibi, kul had babah ya kay ni, mamu skwi pda kuni ra?» ka'a. «Had wa,» ka hən zlghanafá wi. ³⁶ «Ndana tama, ka mamu tsema mndu, ka klafta tsi, ka mamu zliba mndu, ka klafta tsi guli, ka had kafay da mndu wu katsi, ka skwapta tsi ta lguta hudani na skwata. ³⁷ Ka yu ta mnaghunata na, nana gwada Lazglafta

* **22:31** Ngha ta Lukwa 3:17.

ta mnay kazlay: Tekw tsatsi mataba gwal pslatá mnduha† kə'a ya, ka nza tsi ta ghəŋa i'i manda tsa. Ndanana, wana tsa skwi mnaf lu ta i'i ya dza'a magaku,» ka'a. ³⁸ «Mghama da, wana kafayha his,» ka həŋ. «Prək tsa tsa,» ka Yesu nda həŋ.

Magay Yesu ta du'a

Mat 26:36-46, Mak 14:32-42

³⁹ Ka sli'aftá Yesu ka sabi, ka laghwi ta ghwá zaytuŋ manda ya snu tsi ta magay, ka laghu duhwalhani mistani guli. ⁴⁰ Manda bhadaghatani da tsa vli ya, «magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka tsaghutá tsi ta vgha ta vata həŋ ka zaptá mtak prək ka mtaka wudadaptá pala. Ka tsəlbatá tsi ka maga du'a. ⁴² «Da! Ka má ta kumay ka, klaghukla ta na ghuya danwa na ta ghəŋa da! Tsaw yaha da nzakw manda ya ta kumə i'i, ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. [⁴³ Ka gi saha duhwalha Lazglafta daga ta luwa da vlanťá mbraku. ⁴⁴ Ma tsa tđata nđufani ka ghuyay ya, ka nvatá tsi ka maga du'a, ka nuta visani manda palaka us, ka tadaku ta hadik.]

⁴⁵ Manda kdakwani ta maga du'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghatá duhwalhani ta hani kabga nda gurda nđufafa taŋ katakata. ⁴⁶ «Kabgawu ta kəl kuni ka hani na? Sli'afwasli'a, magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ.

Ksaftá Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Yuh 18:3-11

† 22:37 Ngha ta Isaya 53:12.

⁴⁷ Tata tsa gwaḁa ya Yesu, nda sli'adaghata mnduha vlunduf slanaghata. Tsa mndu ta hgə lu ka Zudas tekw mataba duhwalha ghwanpdə his ya kay ta kəma taŋ. Ka lagha tsi tavata Yesu da brusay. ⁴⁸ «Ari Zudas! Nda ma brusay dza'a vlata ka ta Zwanja mndu ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ Nghay tsa gwal kawadaga nda Yesu ya ta skwi dza'a magaku ná, ka həŋ mantsa: «Mghama ḁa! Ka tsa ŋni ta həŋ nda kafay ra?» ka həŋ. ⁵⁰ Ka gi tsanamta sani mataba taŋ ta kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghuta sləməŋa zeghwani. ⁵¹ «Zlanwazla prək tsa!» ka Yesu nda həŋ. Ka ksantá tsi ta sləməŋa tsa mndu ya, ka mbanafita.

⁵² Ka Yesu nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal nga həga Lazglafta, nda la galata mndu ta sli'adaghata da ksay ya mantsa: «Nya kəl kuni ka sli'akta nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak na, gənda yu ra?» ⁵³ Inda fitik yu si kawadaga nda kaghuni ma həga Lazglafta, zban a kuni ta ksafita i'i wu, ŋa ghuni nda mghama na grusl ná, na fitik na gita tama,» ka'a nda həŋ.

Hkən səla Piyer ta mnay sna a yu ta na mndu na wu kə'a

Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Yuh 18:12-18,25-27

⁵⁴ Tahula ksafita taŋ ta Yesu, ka klaghatá həŋ da həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sli'i Piyer tahula taŋ tahula taŋ. ⁵⁵ Vanagha va lu ta vu ma takataka ḁaḁa həga, ka lagha Piyer nzata ka slinay mataba gwal ta nzaku ta slinayslinay.

⁵⁶ Kə'a ka sana kwalva ka marakw ná, ta nzaku Piyer ka slina vu, ka faftá tsi ta iri tida ka vitsay. «Si kawadaga na mndu na guli nda tsa mndu ya,» ka'a. ⁵⁷ «Makwana, sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka Piyer ka waday. ⁵⁸ Bats nzda, ka nghantá sana mndu guli ta Piyer. «Tekw kagha mataba tan tani,» ka'a nda tsi. «Gra! Nu gwada gha nda i'i tagha,» ka Piyer. ⁵⁹ Va rbats nzda tahula tsa guli, «kahwathwata kawadaga na mndu na nda tsi, mnda la Galili ya,» ka sana mndu nda tsi nda mbraku nda mbraku. ⁶⁰ «Sna a yu ta na skwi ta kumə kagha ta mnay na gra wu,» ka Piyer. Tata tsa gwada ya Piyer, ma va tsa fitik ya, ka wahatá vazak. ⁶¹ Ka mbədavata Mgham Yesu nghagapta ka Piyer ma kuma. Ka havaktá Piyer ta gwada mnana Yesu kazlay: Makdaku vazak wahata gita u nana, hkən səla dza'a wadata ka kazlay: Sana a yu ta na mndu na wu kə'a nda i'i kə'a ya. ⁶² Ka saghu Piyer dzibil ka laghu hərba taw.

Dzay mnduha ta Yesu ka rarazay

Mat 26:67-68, Mak 14:65

⁶³ Mbađa tsa mnduha ta njanatá Yesu ya ka gagay, ka dənzlay. ⁶⁴ Ka hbanamtá həŋ ta patak ma kuma. «Tsatsaf tsatsa ta mndu ta dənzlughusta,» ka həŋ ka dəaway da tsi. ⁶⁵ Ka vavazə həŋ ta rutsak tida ka rarazay.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Yuh 18:19-24

⁶⁶ Tsadakwa vli, ka tskavatá la galata mnduha mataba la Yahuda, nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ka klaghatá həŋ ta Yesu da vla tsa

guma tanj. ⁶⁷ Ka həŋ mantsa: «Kagha Kristi ra? Mnəŋnanj mna,» ka həŋ. Ka Yesu mantsa: «Dər ki mnaghunata yu, zlgħəta a kuni wa. ⁶⁸ Dər ki dawaghunata yu, tsu'uta a kuni ta wani wa. ⁶⁹ Daga ndanana, dza'a nzanza Zwanja mndu nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra.» Ka Yesu zlgħanaftawani ta həŋ. ⁷⁰ «Zwanja Lazglafta kagha nda yeya tama rke?» ka həŋ hlaftá wi. «Manda tsa nzakwani manda ya mna kuni,» ka'a nda həŋ. ⁷¹ «Mndəra wati gwada tata zbəgəлта mu, ya wya mnamamna vərda tsatsi nda wubisimani, nda sna sləmənja amu?» ka həŋ.

23

Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Ka sli'aftá həŋ demdem, ka klaghatá Yesu da Pilat ta nzakway ka ŋumna. ² «Wana na mndu na, slanagha ŋni ta hwazlaḅa mnduha ŋni. Ma plə kuni ta dzumna ŋa mgham Sezar, i'i Kristi ta nzakway ka mgham, ka'a,» ka həŋ ka vaza rutsak tida. ³ Ka Pilat mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a dawənja da tsi. «Manda tsa mna ka ya nzakwani,» ka Yesu zlgħanaftá wani. ⁴ Ka Pilat mantsa: «Ksaf a i'i ta skwi prək ka tsanaghata da ta guma ta na mndu na wu,» ka'a nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda ya nda tsa dəmga ya. ⁵ «Ta hwazlaḅa mndu na mndu na nda skwi ta taghə tsi. Wa a zrafta tsi ta hadika Galili, ka raganaptá inda hadika Zudiya, ha ka sagha da hadna,» ka həŋ ndi'ata ka mnay. ⁶ «La Galili na mndu na ra?» Ka Pilat dawənja snər tsi ta kulanjta Galili. ⁷ Snaŋta Pilat kazlay: Sli'af ma luwa ta gə

Hiridus ta mgham na Yesu kə'a, ka vrinṭá tsi ta Yesu da mgham Hiridus, kabga ma luwa Úrsalima Hiridus ma tsa fitik ya.

Yesu ta kəma Hiridus Anṭipas

⁸ Manda vradanaghatá, ka rfu Hiridus ta rfu nghər tsi ta Yesu, kabga nda kɗa fitika zbayni ta nghanṭa, ta ghəṇa skwiha ta snə tsi ta mnay tida. Dza'a nghanṅha yu ta maga sana mazəmzəm su'u na, ka'a sizlay. ⁹ Ka va ɗadawu tsi ta skwiha kavghakavgha da Yesu. Sew haɗ sana skwi zlgahanaf tsi ta wani wa. ¹⁰ Hada la mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṅa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ṅa mnduha. Ka va ṅavatá həṅ ka vaza rutsak tida. ¹¹ Mbaɗa i Hiridus nda sludzihani ka du-lay, ka gagay. Ka sudanavatá həṅ ta lgut káka nda dinakwani, ka vrinṭa da Pilat ta nzakway ka ṅumna. ¹² Daga baɗu tsa, ksatá gra i Pilat nda Hiridus tsa kabga si manda la ghuma nzakwa taṅ.

Habaftá Yesu ṅa dzata

Mat 27:15-26, Mak 15:6-15, Yuh 18:39–19:16

¹³ Manda tskanata Pilat ta la mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṅa Lazglafta nda gwal tsa guma nda dəmga tani, ka'a nda həṅ mantsa: ¹⁴ «Wana na mndu na ta hwazlaɓa mnduha,» ka kuni klakta da i'i, ka ɗawaṅtá yu da tsi ta kəma ghuni, haɗ skwi ɗər turtuk mataba tsa skwiha ta mnə kaghuni tida ya ksaf yu da tsi wa. ¹⁵ Ksaf a Hiridus guli ta sana skwi da tsi wu, kəl tsi ka vraganaghata da amu. Wana guli haɗ sana skwi maga na mndu na ta nza-kway prək ka dzata wa. ¹⁶ Wana yu dza'a sləvapta nda krupi ṅa zlinṭa ɗa,» ka'a. [¹⁷ Tsaw inda skala Pak ya ná, ta zliniszla tkwe' ta vu'a turtuk ma

gamak ta həŋ.] ¹⁸ Ka həŋ mantsa: «Dzadza ta na mndu na ka zliŋnista ka ta Barabas,» ka həŋ hlaftá wi demdem ka skwa turtuk. ¹⁹ Tsaw tsa Barabas ya, tsamtsa lu ma gamak kabga vəl dzatá mndu ma sli'avafta hwazlaǎaku nda ɲumna. ²⁰ Ta kumay Pilat má ta zliŋtá Yesu, ka gwadǵəlǵanatá tsi ta həŋ. ²¹ Ka həŋ mantsa: «Zləŋafzləŋa ta udzu! Zləŋafzləŋa ta udzu!» ka həŋ hlaftawi. ²² Ka Pilat nda həŋ ka mahkən mantsa: «Nu va na ghwaǵaka skwi na maga tsi na? Ya wana slanagha a i'i ta dmaku maga tsi prək ka dzata wa. Ala, wana yu dza'a slvapta nda krupi, ɲa zliŋta da,» ka'a. ²³ «Zləŋaftá Yesu ta udzu,» ka həŋ va sganaghatá hlawi. Ka ɲraptá tsa hlawa taŋ ya ta Pilatus. ²⁴ Ka maganatá Pilat ta həŋ ta tsa skwi kumaŋ həŋ ya. ²⁵ Ka zliŋtá tsi ta tsa mndu si tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl dzatá mndu ma hwazlaǎaku nda ɲumna, ta dawu həŋ ya. Ka vlaŋtá tsi ta həŋ ta Yesu manda ya kumaŋ həŋ.

Kla Yesu ɲa dzata

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Yuh 19:17-27

²⁶ Ta klayklay həŋ ta Yesu ka guyatá həŋ nda Simuŋ mnda la Sireŋ ta vrakta ma vwah. Ka ɲanatá həŋ, ka fanaghatá tsa udza zləŋay ya ɲa klayni mista Yesu. ²⁷ Ka sli'i mnduha rutu-tuta mistani, ta dza'a mi'aha nda taw ka ɲada ghəŋ guli. ²⁸ Ka mbəǵavatá Yesu tvə tsa mi'aha ya, ka'a nda həŋ mantsa: «Ma taw kuni ta i'i kwagha Ursalima, tawawa tawa ta ghəŋa ghuni nda zwana ghuni. ²⁹ Wya dza'a saghasa fitik dza'a kəl lu ka mnay kazlay: Rfu da gwal ka dzəghəŋ, kul tatá mndəŋ, kul sanťá zwaŋ ta u'a taŋ

kə'a. ³⁰ “Zlagawazla ta ghəŋa aŋni,” ka mnduha dza'azlay nda ghwáha, “bukwanəwawa bukwa,” ka həŋ dza'azlay nda kudunurha! ³¹ Ka si manda nana maganata lu ta udza mkwenek ya ní, kighkigh dza'a slanaghata tsi ta ghwalatá udzu?» ka'a.

³² Mamu sanlaha ma ghwadaka mndu his guli ta hlu lu ŋa dza'a pslatá həŋ kawadaga nda Yesu.

Dalaftá Yesu ta udza zləŋay

³³ Bhadaghata taŋ da tsa vli ta hgə lu ka «vla ghudzifa ghəŋ» ya, ka zləŋaftá həŋ hada, kawadaga nda tsa ghwadaka mnduha his ya kay. Pal sani nda ga zeghwani, pal sani nda ga zlaḅani.

³⁴ Ka Yesu mantsa: «Da! planapla ta dmakwa taŋ, kabga sna a həŋ ta skwi ta magə həŋ wu,» ka'a. Ka vzə həŋ ta vindima ŋa daguvustá lguthani. ³⁵ Ka nzatá mnduha hada ka nghay. «Mbambanaf a tsi ta sanlaha kay ra? Ka si Kristi zbatá ŋa Lazglafta tsi katak ya ní, ka mbanafmba tsi ta ghəŋani tama ḅa?» ka gwal dagaladagala ta ghəŋa la Yahuda ka ghuḅasa Yesu. ³⁶ Ka kladaghatá la sludzi guli ta imi masmasa ka vlay ŋani, ka ghuḅasu həŋ. ³⁷ «Ka mghama la Yahuda ka katsi, mbanafmba ta ghəŋa gha, ka ghəŋa gha,» ka həŋ. ³⁸ «Nana na mghama la Yahuda,» ka lu vindaftha skwi ka fagata nda ta ghəŋani.

³⁹ «Kristi a kagha kay ra? mbanafmba ta ghəŋa gha ka ghəŋa gha, ka mbanafmba ka,» ka sani ma tsa ghwadaka mnduha zlanaf lu ya, ka razay. ⁴⁰ Ka sani dvanaghata mantsa: «Wana kagha ta ghuyay ghuyay manda tsatsi, zləŋa a kagha ta Lazglafta ra? ⁴¹ Ŋa u ná, rakwani tsa'uwaghatá guma, kabga nisəla slna u maga u ŋu u ta mutsafta. Tsatsi,

had skwi ga tsi wu,» ka'a. ⁴² Ka'a ta hula tsa guli mantsa: «Ka havapta ka ka i'i bađu saghar ka da ga mgham,» ka'a nda Yesu. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata na, gita u na dza'a kawadaga ka nda i'i ma luwa da,» ka'a.

Saba hafu ma Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Yuh 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Dək fitik ma ghəŋ, ka haftá skwi ta wa ira fitik, ka nutá vli ka grum ta inda tsa hadík ya, ha ka lagha ta fitik hawu. Ka tavaptá tsa zlala tamə lu ma həga Lazglafta ya tsəra' ma takataka. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Da! Ma dzva gha ta vlaghata yu ta hafa da*,» ka'a wahata nda lwi dagala. Tahula mnatani ta tsa gwađa ya, ka sabi hafu mida. ⁴⁷ «Kahwathwata si nərma mndu na mndu na,» ka mghama sludzi la Ruma nghər tsi ta tsa skwi ta magata ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ⁴⁸ Tahula nghanja tanj ta tsa skwi ta magata ya, ka vraghutá inda tsa gwal si ta lagha nghay ya nda wuwuslika dzvu. ⁴⁹ Ka nzaktá inda graha Yesu, nda tsa mi'aha ta safi mistani daga ma Galili ya, ka ngha tsa skwi ta magaku ya.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Yuh 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Mamu sana nərma mndu tđukwa nzakwani, ta hgə lu ka Yusufu. Mnda la Arimate ya, sana luwa ta nzakway ta hadika la Yahuda. Ta kzlaykzlay tsatsi ta sagha fitika ga mghama Lazglafta. Tekw tsatsi mataba gwal dagaladagala ta vla hidaku. Tsu'af a tsatsi ta tsa skwi tsin lu ta ghəŋani ma guma ŋa magay, ka magata lu ya wa.

* **23:46** Ngha ta Zabura 31:6.

⁵² Ka sli'aftá tsa mndu ya ka lagha da Pilat ta nza-kway ka ñumna da dawaftá tvi ña dza'a kla mbla Yesu. ⁵³ Ka laghu tsi klagatá mbla Yesu ta udza zlanjay, ka mbsamtá tsi ma wupay, ka laghu tsi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh ta kul famtá lu ta mbli mida karaku. ⁵⁴ Bađu luma madagala tsa fitik ya, ta ghwan a lu ka lami da Sabat wa.

⁵⁵ Ka sli'aftá tsa mi'aha si ta safi mista Yesu daga ma Galili ya mista Yusufu. Ka nghanatá hən ta vla tsa kulu ya, nda ya ka lu hananamtá Yesu mida.

⁵⁶ Ka vraghatá hən da luwa. Ka payaftá hən ta rdí nda urdi ña masay ta mbla Yesu. Ka nzaptá hən bađu Sabat manda ya ta mnə zlahu.

24

Sli'agapta Yesu ma kulu

Mat 28:1-10, Mak 16:1-8, Yuh 20:1-10

¹ Wrək tgha gasərdək bađu dəmas, ka klaftá tsa mi'aha ya ta tsa rdí nda urdi payaf hən ya kay, ka sli'afta ka laghwi ta kulu. ² Kə'a ká hən ná, tanwalaghutanwala lu ta tsa klam kəl lu ka hunṭa ya. ³ Ka lami hən dida, ngha a hən ta mbla Mgham Yesu mida wa. ⁴ Trid, traptra hən ta skwi ña ndanay. Gi ka zlagaptá duhwalha Lazglafta his ta kəma tan nda sudatá lgut ta wudaku tilil ta vgha tan. ⁵ Ka ksafatá zlan ta hən katakata, ka dzadzatatá hən ta ghəna tan nda ta hadik. Ka tsa duhwalha Lazglafta ya nda hən mantša: «Ta zbə ñaw kuni ta mndu ndiri mataba gwal nda rwa na? ⁶ Ta had hadna wa, sli'apsli'a tsatsi nda hafu. Havakwa-hava ta skwi mnaghuna tsi ma fitika nzakwani ta ma Galili. ⁷ Ka'a mnata na: "Nda nza tkwe' ka

klaftá Zwanja mndu ka fanamtá gwal dmaku ma dzvu, ŋa dzata ta udza zləŋay, ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku bađu mahkəna fitik kə'a ya."»

⁸ Ka havaktá tsa mi'aha ya ta skwi ya si mnana Yesu ta həŋ. ⁹ Sli'afta taŋ ta kulu, ka laghu həŋ da rusanaftá inda tsa skwiha ya ta tsa duhwalha ghwanpɔdə ndeŋ ya nda pɔakwa sanlaha. ¹⁰ Tsa mi'aha ta mna tsa gwaɔa ya ŋa gwal ghunay ya ná, i Mari makwata Magdala, nda Yuwana, nda Mari mani ma Yakubu, nda sanlaha ma mi'aha ta dza'a mista taŋ ya həŋ. ¹¹ Ta nghə ka tsaɔaku həŋ ta tsa gwaɔa ya, zlgħaf a həŋ ta gwaɔa tsa mi'aha ya wa. ¹² Piyer ya tani, sli'aftá tsatsi nda hwaya ka laghwi ta kulu, ka bukwadatá tsi, kə'a kə'a ná, wupay yeya nghanj tsi ŋufuk ta hadik, ka vraghatá tsi dzaghani nda ndərmima tsa skwi ta magaku ya.

Yesu ta tva dza'a da luwa Imayus

Mak 16:12-13

¹³ Bađu va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana duhwalha his, ka dza'a da sani luwa ta hgə lu ka Imayus. Ta magay meli ghwanpɔdə ndeŋ matakataka taŋ nda luwa Ursalima. ¹⁴ Ka dza'a həŋ nda ghwa yiva ta ghəŋa skwi ta maguta. ¹⁵ Tata dza'a nda ghwa yiva ta ghəŋa tsa skwi ta maguta ya həŋ, ka ksafatá Yesu ta həŋ ka mbada kawadaga nda həŋ. ¹⁶ Ka hanaftá skwi ta iri ta həŋ, tsəmaf a həŋ wa. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəŋa wu ta dza'a kuni nda ghwa yiva na?» ka'a nda həŋ. Gagərdzək sladaslada həŋ, ka nzata sasgama. ¹⁸ Ka sani mataba taŋ ta hgə lu ka Kliyupas nda tsi mantsa: «Si laghu diga kagha ta magaku skwi ma Ursalima ma na fitik na na?» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Nya ta magaku na?» ka'a

nda həŋ. ¹⁹ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Sna a ka ta skwi ta maguta nda Yesu mnda la Nazaret ta nzakway ka anabi dagala, nda sgit ma gwađani, ta magata skwa mandərmimi ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma inda mnduha, ²⁰ klaf la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tsamatá guma, ka vlatá həŋ ŋa dzata, ka zləŋaftá həŋ ta udza zləŋay ra? ²¹ Tsatsi dza'a mbanaftá la Isra'ila ka ŋani sizlay, kulam nda tsa, hkən gita manda luta tsa skwiha ya. ²² Aŋ mndani, ta ndərmimi nda ndərmima ŋni ta gwada sana mi'aha mataba ŋni ta sli'afta wrək tgha, ka laghu ta kulu. ²³ Ta lagha həŋ, slanagha a həŋ ta mblani wu, ka vraktá həŋ da mnay: "Maravamara duhwalha Lazglafta ta wa ira ŋni, ka mnə həŋ ŋaŋni kazlay: Sli'afslia'nda hafu kə'a." ²⁴ Ka sli'aftá sanlaha mataba ŋni guli ka laghu ta kulu, ka slanaghatá həŋ ta tsa skwi ya manda va tsa mnə tsa mi'aha ya. Tsatsi, ngha a həŋ wu,» ka'a. ²⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Mnduha kul had mahizl ma ghəŋa taŋ, ta daramay nda darama ta zlgha inda skwi mna la anabi! ²⁶ Nza a tkwe' ka ghuyay Kristi ta tsa daŋwaha ya makdaku tsi ka lami da glakwani ra?» ka'a nda həŋ. ²⁷ Ka zlaftá Yesu ta rusa gwada ta ghəŋani manda ya mna i Musa nda inda la anabi ma deftera Lazglafta.

²⁸ Ndusadaghata taŋ nda tsa luwa ta dza'a həŋ ya, mbađa Yesu ka kda mbađa manda mndu ta kuma dza'a da vla di'in. ²⁹ «Nawanawa, nzanza kawadaga nda aŋni, nda hləma fitik, ndusa rvidik,» ka həŋ nzafta tida, ka ŋanata, ka lamə tsi da həga ka nzata kawadaga nda həŋ. ³⁰ Ta zə tsi ta skwa zay kawadaga nda həŋ, ka klaftá tsi ta

buradi, ka rfanaghatá Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi*, ka valaŋtá tsi ta həŋ. ³¹ Nzidid, tsalatsala ira taŋ ka tsəmaftá həŋ, gi lay nghəgla a həŋ tavata həŋ wa. ³² «Burburbur a ŋudufa u ma fitika mnayni ta gwada ta rusu tsi ta skwi ma deftera Lazglafta ŋa u ta tvi kay ra?» ka həŋ mataba taŋ.

³³ Tahula tsa, gi ka sli'aftá həŋ ka vraghuta da Ursalima. Bħadaghata taŋ, ka slanaghatá həŋ ta tskata vgha tsa duhwalha ghwanɓdə ndeŋ ya, kawadaga nda gwal si ta dza'a mista taŋ, ³⁴ ta mnaymnay kazlay: Kahwathwata sli'agapsli'a Mgham Yesu nda hafu. Nda ngha Piyer kə'a. ³⁵ Ka rusu tsahaya guli ta skwi ta maguta ta tvi nda ya ka həŋ tsəmaftá Yesu, ma fitika ɓalanaptani ta buradi.

Maravata Yesu da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Yuh 20:19-23, Slg

1:6-8

³⁶ Tata rusa tsa gwada ya həŋ, ka gi maravata vərɗaka Yesu mataba taŋ, ka'a mantsa: «Ka vlaghunavla Lazglafta ta zɗaku» ka'a ganaghatá zgu ta həŋ. ³⁷ Ka ksafatá tsi ta həŋ ka zləŋ, ka ghudzaku həŋ katakata, ba glamglam ya ka həŋ sizlay. ³⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nya ta ghudza kaghuni na? Nya ta kəl kuni ka dga ghəŋ?» ³⁹ Nghawangha ta dzvuha ɗa nda səlahə ɗa ɓa, va tsa i'i yeya. Ksihawaksa, ka vitsidivata kuni. Had slu'uvgha nda ghudzif ma glamglam manda tsa ta ndanu kaghuni ta ghəŋa i'i ya wu,» ka'a. ⁴⁰ Ta mnə tsi ta tsaya ná, ta marə tsi ta dzvuhani nda səlahani ŋa taŋ. ⁴¹ Ta graf a həŋ karaku wu, ta rfu həŋ katakata ka ndərmimay. Ka Yesu mantsa: «Mamu

* **24:30** Ngha ta Lukwa 22:19.

skwa zay da kaghuni hadna ra?» ka'a nda həŋ.
⁴² Ka vlaŋtá həŋ ta sulatá klipi ki'a. ⁴³ Ka zlgħaftá tsi ka zay ta wa ira taŋ.

⁴⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wana na skwi si ta mnə yu ŋa ghuni ma fitika nzakwa da kawadaga nda kaghuni kazlay: "Inda skwi ya vindaf lu ta ghəŋa i'i ma deftera Musa nda ya ma deftera la anabi, nda ya ma Zabura ná, dza'a magaku kə'a ya kay,"» ka'a nda həŋ. ⁴⁵ Ka gunanaŋtá tsi ta mahizl ta həŋ ŋa snaŋtá skwi vindaf lu ma gwada Lazglafta. ⁴⁶ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Wya ka lu vindafta: Dza'a ghuyay Kristi ta daŋwa, ŋa sli'agaptani ma mtaku nda hafu bađu mahkən. ⁴⁷ Dza'a mnay lu tkwe' nda hgani ŋa inda mndəra mnduha ka mbədaŋafta həŋ ta nzakwa taŋ, ŋa planata Lazglafta ta dmakwa taŋ. Tinəl ma luwa Ursalima dza'a zlafta lu ta mnay. ⁴⁸ Kaghuni ta nzakway ka masləmtsəka tsa skwiha ya kə'a ya. ⁴⁹ Wya yu dza'a għungaghunatá tsa skwi taghunaf Da da ta imi ta sləməŋ ya. Kaghuni, ka nzata kuni ma huđa luwa ha ka saha mbraku daga ta luwa da mbraghunafta,» ka'a nda həŋ.

Sli'a Yesu ka zlaŋtá duhwalhani
Mak 16:19-20, Slg 1:9-11

⁵⁰ Ka hlaftá Yesu ta həŋ ma huđa luwa, ka laghu həŋ nda tvə luwa Betani. Bhadaghata taŋ da hada, ka kapaftá tsi ta dzvu ka tfaŋaghatawi ta həŋ. ⁵¹ Tata tfaytfay ta wi ta ghəŋa taŋ, ka dgaghutá tsi ta vgha nda həŋ, ka klaghatá lu ta luwa. ⁵² Hahəŋ, manda kdakwa taŋ ta tsəlbanatá tsəlbu, ka vraghatá həŋ da Ursalima nda rfu

katakata. ⁵³ Ka gđatá həŋ ta lagha da nzaku ma həga Lazglafta ka zləzlvay.

Deftera Lfida Dzratawi New Testament in Hdi

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

f257b780-c0dd-5cce-9b20-430484439898